

Nr 173

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.; given Stockholms slott den 13 april 1956.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i vattenlagen; samt
- 2) lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås skärpning i vissa hänseenden av reglerna i 8 kap. vattenlagen om de förutsättningar under vilka avloppsvatten får utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Sålunda upptager förslaget en mera rigorös avfattning än för närvarande av det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § angående reningsplikt beträffande kloakvatten, så att det klart framhäves att höga krav regelmässigt skall ställas på vattenvården. Vidare föreslås, att kloakvatten som regel ej skall få utsläppas utan slamavskiljning. Skärpta bestämmelser föreslås också beträffande villkoren för utsläppande av vissa särskilt svårrenade avfallsämnen, nämligen pressaft från siloanläggning, urin från djurstall, vassle och s. k. galvaniskt bad. Befogenheten för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter om förprovning av frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening skall enligt förslaget utvidgas att gälla icke blott, såsom nu är fallet, industriellt avloppsvatten utan även kloakvatten.

De nya reglerna skall träda i kraft den 1 januari 1957. I fråga om tillämpningen å avledande som påbörjats före ikraftträdandet göres emellertid det förbehållet, att med vidtagande av erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening skall få åtnjutas det anstånd, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat.

Den föreslagna nya tillsynslagen överensstämmer i huvudsak med den hittills gällande lagen i ämnet. För tillsynsorganet — som för närvarande utgöres av fiskeristyrelsens tillsynsavdelning — föreslås benämningen statens vatteninspektion. Förslaget upptager bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som skall utöva funktionen som statens vatteninspektion.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i vattenlagen

Härigenom förordnas, att 8 kap. 23, 32, 34, 37 och 38 §§, 10 kap. 43, 44, 68 och 74 §§, 11 kap. 36 och 59 §§ samt 13 kap. 8 och 11 §§ vattenlagen den 28 juni 1918 (nr 523)¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 KAP.

23 §.

Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening.

Den, som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, vare skyldig att vidtaga de åtgärder till motverkande av förorening, som med hänsyn till beskaffenheten av vattenområdet och förhållandena i övrigt kunna anses påkallade ur allmän eller enskild synpunkt.

Kloakvatten som innehåller avloppsvatten från vattenklosett eller här rör från tätbebyggelse och som ej undergått behandling, varigenom avsättningsbar förorening frånskilts, ävensom pressaft från siloanläggning och urin från djurstall må ej avledas till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 8 kap. 23, 32, 34, 37 och 38 §§ samt 13 kap. 8 och 11 §§ SFS 1941:614 samt beträffande 10 kap. 43, 44, 68 och 74 §§ ävensom 11 kap. 36 och 59 §§ SFS 1948:479.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

Ej må — — — kunna fordras.
Kan avloppsvattnet — — — ej möter.

Ej må — — — kunna fordras.
Kan avloppsvattnet — — — ej möter.

Vassle samt galvaniskt bad eller från dylikt bad härrörande koncentrerat sköljvatten må ej utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet eller medgivande lämnats i den ordning som i andra stycket sägs.

34 §.

Kan utsläppandet av industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde antagas medföra avsevärt men för fiske, må ägaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet härrör, förpliktas att till befrämjande av fisket inom landet erlægga en årlig avgift med minst *tjugufem* och högst *tretusen* kronor.

Avgift, som — — — mindre kostnad.

Huru avgift — — — förordnar Konungen.

Kan utsläppandet av industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde antagas medföra avsevärt men för fiske, må ägaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet härrör, förpliktas att till befrämjande av fisket inom landet erlægga en årlig avgift med minst *femtio* och högst *tiotusen* kronor.

Avgift, som — — — mindre kostnad.

Huru avgift — — — förordnar Konungen.

37 §.

Konungen äger meddela förbud, för hela riket eller viss del av riket, mot att anlägga vissa fabriker eller andra industriella inrättningar, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt denna lag, eller mot att, innan sådan prövning verkstälts, utsläppa industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde till större mängd, med

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

annan sammansättning eller på annat sätt än förut.

Konungen må ock, där det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt finnes vara av särskild betydelse, med avseende å visst område meddela förbud mot all förorening genom industriellt avloppsvatten, såvitt det prövas kunna ske utan att innehavaren av fabrik eller inrättning som anlagts innan förbudet meddelats, lider oskäligt intrång.

Konungen må, där det med hänsyn till landets djur- eller växtvärld eller eljest ur naturskyddssynpunkt finnes vara av särskild betydelse, med avseende å visst område meddela förbud mot all förorening genom industriellt avloppsvatten, såvitt det prövas kunna ske utan att innehavaren av fabrik eller inrättning, som anlagts innan förbudet meddelats, lider oskäligt intrång.

38 §.

Vill någon — — — företagets huvudsakliga.

Ansökan, som — — — 32 § sägs.

Synemännens utlåtande — — — företagets utförande.

Vill någon — — — företagets huvudsakliga.

Ansökan, som — — — 32 § sägs.

Synemännens utlåtande — — — företagets utförande.

Konungen äger meddela förbud mot att, innan frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt denna lag, utföra avloppsledning för kloakvatten eller anlägga vissa slag av fabriker eller andra industriella inrättningar eller i vattendrag, sjö eller annat vattenområde utsläppa kloakvatten eller industriellt avloppsvatten av viss mängd, art eller sammansättning.

10 KAP.

43 §.

Är fråga — — — för fisket.

Kan yttrande — — — avgiva utlåtande.

Är fråga — — — för fisket.

Kan yttrande — — — avgiva utlåtande.

Kan företag, som i första stycket sägs, antagas leda till ökad vattenförorening, skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

utan dröjsmål av förrättningsmannen
översändas till statens vatteninspek-
tion.

44 §.

Beträffande företag, som avses i 32 § 4 mom., skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål avsändas till fiskeristyrelsen.

Avskrift av kungörelsen skall tillika utan dröjsmål översändas till ortens hälsovårdsmyndighet och förste provinsialläkaren i länet samt, om företaget är av betydelse för byggnadsverksamheten eller ordnandet av avlopp inom orten, till byggnadsnämnd, där sådan finnes, och länsarkitekten. Förste provinsialläkaren och länsarkitekten hava att, om anledning därtill förekommer, hos Konungens befallningshavande göra anmälan om företaget för den åtgärd, som enligt 42 § sista stycket eller eljest må ankomma på Konungens befallningshavande.

Beträffande företag, som avses i 32 § 4 mom., skall avskrift av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål avsändas till statens vatteninspektion.

Avskrift av kungörelsen skall tillika utan dröjsmål översändas till ortens hälsovårdsmyndighet, förste provinsialläkaren i länet och distriktsingenjören för vatten och avlopp samt, om företaget är av betydelse för byggnadsverksamheten eller ordnandet av avlopp inom orten, till byggnadsnämnden och länsarkitekten. Förste provinsialläkaren, distriktsingenjören för vatten och avlopp och länsarkitekten hava att, om anledning därtill förekommer, hos Konungens befallningshavande göra anmälan om företaget för den åtgärd, som enligt 42 § sista stycket eller eljest må ankomma på Konungens befallningshavande.

68 §.

Har i — — — angående företaget.
Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

I fråga om företag enligt 8 kap. skall ock avskrift av förslaget till utlåtande översändas till fiskeristyrelsen.

Har i — — — angående företaget.
Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

Har statens vatteninspektion avgivit yttrande angående företag, som avses i 43 § tredje stycket, eller är fråga om företag enligt 8 kap., skall ock avskrift av förslaget till utlåtande översändas till vatteninspektionen.

74 §.

Avskrift av — — — nämnda stäl-
len.

Avskrift av — — — nämnda stäl-
len.

(Gällande lydelse)

I andra — — — avskrift därav.
Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

I fråga om företag enligt 8 kap. skall avskrift av utlåtandet eller meddelande jämte underrättelse, som i första stycket sägs, översändas till fiskeristyrelsen.

(Föreslagen lydelse)

I andra — — — avskrift därav.
Har fiskeritjänsteman — — — av företaget.

Har statens vatteninspektion avgivit yttrande till förrättningsmannen angående företag, som avses i 43 § tredje stycket, eller är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utlåtandet eller meddelande jämte underrättelse, som i första stycket sägs, översändas till vatteninspektionen.

11 KAP.

36 §.

I mål — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall vad i 10 kap. 44 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Avskrift av kungörelsen skall ock tillställas Konungens befallningshavande.

I mål — — — till vattenrättsdomaren.

Vad nu — — — röna inverkan.

Kan yttrande — — — 45 § sägs.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall vad i 10 kap. 44 § är stadgat äga motsvarande tillämpning. Avskrift av kungörelsen skall ock tillställas Konungens befallningshavande. *Beträffande annat företag, som kan antagas leda till ökad vattenförening, skall ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte kungörelsen utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion.*

59 §.

Av de — — — angivna ställen.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till fiskeristyrelsen.

Av de — — — angivna ställen.

Är fråga om företag enligt 8 kap., skall avskrift av utslaget utan dröjsmål översändas till statens vatteninspektion.

13 KAP.

8 §.

Bygger någon — — — olagligen skett.

Bygger någon — — — olagligen skett.

(Gällande lydelse)

Där byggande — — — rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregången prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter. Lag samma vare, där någon utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som meddelats av Konungen jämlikt 8 kap. 37 §, eller någon, sedan prövning enligt denna lag ägt rum angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, utsläpper avloppsvatten i strid mot föreskrift, som därvid meddelats.

I fråga — — — avsedda fall.

Den, som — — — sex månader.

Till samma straff dömes den, som utsläpper industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som av Konungen meddelats jämlikt 8 kap. 37 §.

(Föreslagen lydelse)

Där byggande — — — rätt kränkes.

Vad ovan i första och andra styckena är stadgat skall äga motsvarande tillämpning, där någon utan föregången prövning vid vattentäkt tillgodogör grundvatten till myckenhet, som han icke utan medgivande i laga ordning är berättigad att tillgodogöra, eller någon nyttjar vattentäkt, vartill medgivande inhämtats, i strid mot därvid givna föreskrifter. Lag samma vare, där någon utsläpper *kloakvatten eller* industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som meddelats av Konungen jämlikt 8 kap. 37 § eller 38 § *fjärde stycket*, eller någon, sedan prövning enligt denna lag ägt rum angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, utsläpper avloppsvatten i strid mot föreskrift, som därvid meddelats.

I fråga — — — avsedda fall.

Den, som — — — sex månader.

Till samma straff dömes den, som utsläpper *kloakvatten eller* industriellt avloppsvatten i vattendrag, sjö eller annat vattenområde i strid mot föreskrift, som av Konungen meddelats jämlikt 8 kap. 37 § eller 38 § *fjärde stycket*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Har fråga om villkoren för avledande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten före ikraftträdandet blivit av vattendomstol eller syne-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

män slutligen prövad, skall vid fullföljd av talan eller vid underställning äldre lag äga tillämpning.

Ändå att avledande påbörjats före ikraftträdandet, skola 8 kap. 23 och 32 §§ i nya lydelsen gälla, därest frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening icke blivit prövad i ansöknings- eller underställningsmål före ikraftträdandet och ej heller därefter med tillämpning av äldre lag eller ock, då dylik prövning skett, förutsättningar föreligga för sådan omprövning, som avses i 40 § samma kapitel. Vattendomstolen eller synemännen må, då i fall, som nu sagts, fråga uppkommer om åtgärd till motverkande av vattenförorening, medgiva det anstånd med åtgärdens genomförande, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat.

(Gällande lydelse)

**Lag den 20 juni 1941 om tillsyn över
vattendrag, sjöar och andra
vattenområden**

Inledande bestämmelse.

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattenområden inom riket skall till motverkande av vattenförorening utövas tillsyn *efter vad nedan stadgas*.

**Om tillsyn ur fiske- och natur-
skyddssynpunkt.**

2 §.

Tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt skall utövas av fiskeristyrelsen.

Om tillsyn av fiskeritjänstemän gälla vad särskilt är stadgat.

3 §.

Finner *tillsynsmyndigheten*, att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande därav.

(Föreslagen lydelse)

F ö r s l a g

till

L a g

**om tillsyn över vattendrag, sjöar och
andra vattenområden**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Över vattendrag, sjöar och andra vattenområden inom riket skall till motverkande av vattenförorening utövas tillsyn *av statens vatteninspektion. Konungen bestämmer vilken myndighet som skall vara statens vatteninspektion.*

Om tillsyn av hälsovårdsmyndigheter och fiskeritjänstemän gäller vad särskilt är stadgat.

2 §.

Finner *vatteninspektionen*, att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande därav.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 §.

När omständigheterna därtill för-
anleda, äger *tillsynsmyndigheten* hos
länsstyrelsen göra framställning om
förbud mot utsläppande av avlopps-
vatten utan erforderlig *rening* eller
angående åtgärd till motverkande av
olägenhet genom utsläppande därav.

Med avseende å länsstyrelsens
prövning skall vad i hälsovårdsstad-
gan föreskrives äga motsvarande till-
lämpning.

5 §.

Finnes vattendomstols prövning er-
forderlig, äger *tillsynsmyndigheten*
hos vattendomstolen föra talan om
förbud eller åtgärd, varom i 4 § sägs,
efter vad i vattenlagen är stadgat.

Tillsynsmyndigheten må ock eljest
i ärende angående vattenförorening
föra talan hos vattendomstol även-
som vid syneförrättning enligt 10 kap.
vattenlagen.

6 §.

Konungen äger meddela erforder-
liga föreskrifter om skyldighet att gö-
ra anmälan hos *tillsynsmyndigheten*
i ärenden som beröra dennas verk-
samhet.

Om tillsyn ur hälsovårdssynpunkt.

7 §.

*Tillsyn ur hälsovårdssynpunkt ut-
övas av hälsovårdsmyndigheterna en-
ligt vad därom särskilt stadgas.*

*I den mån så lämpligen kan ske
skall ock fiskeristyrelsen utöva till-
syn ur hälsovårdssynpunkt. Om sty-*

3 §.

När omständigheterna därtill för-
anleda, äger *vatteninspektionen* hos
länsstyrelsen göra framställning om
förbud mot utsläppande av avlopps-
vatten utan erforderlig *behandling*
eller angående åtgärd till motverkan-
de av olägenhet genom utsläppande
därav.

Med avseende å länsstyrelsens pröv-
ning skall vad i hälsovårdsstadgan
föreskrives äga motsvarande tillämp-
ning.

4 §.

Finnes vattendomstols prövning er-
forderlig, äger *vatteninspektionen*
hos vattendomstolen föra talan om
förbud eller åtgärd, varom i 3 § sägs,
efter vad i vattenlagen är stadgat.

Vatteninspektionen må ock eljest i
ärende angående vattenförorening fö-
ra talan hos vattendomstol ävensom
vid syneförrättning enligt 10 kap. vat-
tenlagen.

5 §.

Konungen äger meddela erforder-
liga föreskrifter om skyldighet att gö-
ra anmälan hos *vatteninspektionen* i
ärenden, som beröra dennas verksam-
het.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

relsens befogenheter gälla vad i 3 och 4 §§ är stadgat.

8 §.

Länsstyrelsen äger uppdraga åt lämplig person att ur hälsovårdssynpunkt föra talan som i 5 § sägs.

Har ej särskild person förordnats, äger fiskeristyrelsen föra sådan talan.

Om särskilda tillsyningsmän.

9 §.

Finnes anledning till antagande, att genom utsläppande av avloppsvatten från *samhälle* eller från fabrik, sjukhus eller annan inrättning kan uppkomma avsevärd olägenhet, äger länsstyrelsen förordna särskild person att tillse, att sådan olägenhet förebygges. Förordnandet må av länsstyrelsen återkallas.

Närmare bestämmelser angående tillsyningsmannens åligganden meddelas av länsstyrelsen.

10 §.

Ersättning till tillsyningsman skall gäldas av *det samhälle eller innehavaren av den fabrik eller inrättning, varifrån avloppsvattnet utsläppes, enligt grunder som Konungen bestämmer.*

Gemensamma bestämmelser.

11 §.

Fiskeristyrelsen äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, rätt att vinna tillträde till fabrik eller annan anläggning, *evad*

6 §.

Finnes anledning till antagande att genom utsläppande av avloppsvatten från *tätbebyggelse* eller från fabrik, sjukhus eller annan inrättning kan uppkomma avsevärd olägenhet, äger länsstyrelsen *efter framställning av vatteninspektionen eller då fråga därom eljest uppkommer* förordna särskild person att tillse, att sådan olägenhet förebygges. Förordnandet må av länsstyrelsen återkallas.

Närmare bestämmelser angående tillsyningsmannens åligganden meddelas av länsstyrelsen.

Ersättning till tillsyningsman skall, *enligt grunder som Konungen bestämmer*, gäldas av *den som är ansvarig för att åtgärder till motverkande av vattenförorening företagas.*

7 §.

Vatteninspektionen äger, i den mån för utförande av dess uppdrag så erfordras, rätt att vinna tillträde till fabrik eller annan anläggning, *vare*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

den är i bruk eller ej, ävensom att företaga undersökningar inom område som hör till anläggningen eller å annan plats där undersökning kan vara erforderlig.

Vad nu sagts skall jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan som biträder *styrelsen* ävensom sådan särskild tillsyningsman som avses i 9 §.

12 §.

Innehavare av anläggning, från vilken avloppsvatten utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, är skyldig att på begäran lämna *fiskeristyrelsen* eller den som biträder denna eller särskild tillsyningsman erforderliga upplysningar angående anläggningen.

13 §.

Vad i denna lag är stadgat om avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl fast avfall eller annat som kan vålla vattenförorening.

14 §.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som erfordras för utövande av tillsyn enligt denna lag.

15 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag må ej röja yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid anläggning, i avseende å vilken han tagit sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förse-

sig den är i bruk eller ej, ävensom att företaga undersökningar inom område, som hör till anläggningen, eller å annan plats, där undersökning kan vara erforderlig.

Vad nu sagts skall jämväl gälla fiskeritjänsteman eller annan, som biträder *vatteninspektionen*, ävensom sådan särskild tillsyningsman, som avses i 6 §.

8 §.

Innehavare av anläggning, från vilken avloppsvatten utsläppes i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, är skyldig att på begäran lämna *vatteninspektionen* eller den, som biträder denna, eller särskild tillsyningsman erforderliga upplysningar angående anläggningen.

9 §.

Vad i denna lag är stadgat om avloppsvatten skall i tillämpliga delar gälla jämväl fast avfall eller annat, som kan vålla vattenförorening.

10 §.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning, som erfordras för utövande av tillsyn enligt denna lag.

11 §.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag må ej röja yrkeshemlighet eller, där det ej kan anses påkallat av hans åligganden, yppa driftanordning eller affärsförhållande vid anläggning, i avseende å vilken han tagit sådan befattning. Gör han sig skyldig till dylik förse-

(Gällande lydelse)

else, straffes med dagsböter eller fängelse.

16 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 12 § åligger honom, straffes med dagsböter.

17 §.

Åtal för förseelse mot denna lag *anhängiggöres* vid allmän domstol.

Förseelse som i 15 § sägs må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

18 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft d. 1 jan. 1942.

Genom denna lag upphäves förordningen d. 30 juni 1937 (nr 598) angående särskilda åtgärder till motverkande av skada å fiske genom vattenförening.

Förbud som meddelats enligt 7 § nämnda förordning vare gällande intill dess annorlunda förordnas. Överträder någon efter lagens ikraftträdande sådant förbud, straffes med dagsböter. Äro omständigheterna försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Med avseende å den som vid lagens ikraftträdande innehar förordnande att vara tillsyningsman jämlikt 5 § i förordningen skall så anses som om han utsetts enligt 9 § i denna lag.

Begår den, som tagit befattning med tillsyn enligt förordningen, efter lagens ikraftträdande förseelse som i 15 § sägs, skall vad i lagen är stadgat angående sådan förseelse äga motsvarande tillämpning.

(Föreslagen lydelse)

else, straffes med dagsböter eller fängelse.

12 §.

Underlåter någon att fullgöra vad enligt 8 § åligger honom, straffes med dagsböter.

13 §.

Åtal för förseelse mot denna lag *väckes* vid allmän domstol.

Förseelse, som i 11 § sägs, må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Genom denna lag upphäves lagen den 20 juni 1941 (nr 615) om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.

Med avseende å den, som vid lagens ikraftträdande innehar förordnande att vara tillsyningsman jämlikt 9 § i den upphävda lagen, skall så anses, som hade han utsetts enligt 6 § i denna lag.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1956.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om åtgärder till motverkande av vattenförening samt anför därvid följande.

Jämlikt bemyndigande av Kungl. Maj:t den 9 januari 1953 uppdrog statsrådet Hjalmar Nilson åt vattenrättsdomaren G. U. Schirén, direktören i Sveriges industriförbund T. C. Andersson, ledamoten av riksdagens första kammare sekreteraren T. S. Bengtsson, docenten G. Laurell, ledamöterna av riksdagens andra kammare chefredaktören G. S. Netzén och greve T. G. A. von Seth, distriktsingenjören O. Svensson, överinspektören i fiskeristyrelsen S. A. Vallin samt dåvarande ledamoten av riksdagens andra kammare direktören E. G. Äqvist att såsom sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag om åtgärder till motverkande av förening av sjöar och vattendrag. Åt Schirén uppdrogs att i egenskap av ordförande leda utredningsarbetet. De sakkunniga, vilka antagit benämningen vattenvårdskommittén, har biträttas av hovrättsfiskalen B. G. K.-G. Cars och professorn vid Lunds universitet S. G. Thunmark såsom särskilt tillkallade experter.

Kommittén avgav den 1 december 1954 betänkande (SOU 1955: 6) innefattande av motiv åtföljda förslag angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m. Kommittén har anmält, att den avser att sedermera framlägga betänkande angående möjligheten att anordna sammanslutningar för värden av särskilda vattendrag eller vattenområden (vattenvårdsförbund) samt angående skyddsbestämmelser för grundvattentillgångar.

Yttranden över de sakkunnigas nu föreliggande förslag har efter remiss inkommit från vattenöverdomstolen och samtliga vattendomstolar, kammarkollegiet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, 1951 års byggnadsutredning, bostadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, 1954 års fastighetsbildningskommitté, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, medicinalstyrelsen, styrelsen för statens institut för folkhälsan, folkhälsoinstitutsutredningen, kommerskollegium, 1951 års oljeutredning, 1951 års strålskyddskomit-

té, fortifikationsförvaltningen, försvarets sjukvårdsstyrelse, statskontoret, statens lönenämnd, överståthållarämbetet och länsstyrelserna, vetenskapsakademien, ingenjörsvetenskapsakademien, lantbruksakademien, föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution, styrelsen för svenska stadsförbundet, styrelsen för svenska landskommunernas förbund, svenska kommunal-tekniska föreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges fiskares riksförbund, svenska fiskevårdsförbundet, fiskefrämjandet, föreningen för vattenhygien, svenska naturskyddsföreningen, svenska teknologföreningen, distriktsingenjörers förening, svenska väg- och vattenbyggares riksförbund, svenska konsulterande ingenjörers förening och Sveriges lantmätareförening.

Lantmäteristyrelsen har överlämnat yttranden av överlantmätrarna i Stockholms, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs, Väster-norrlands och Västerbottens län. Överlantmätaren i Göteborgs och Bohus län har bifogat yttranden från distriktslantmätrarna i Göteborgs norra, Uddevalla samt Orusts och Tjörns distrikt. Medicinalstyrelsen har vid sitt yttrande fogat yttranden från förste provinsialläkarnas förening samt medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn G. Fischer. Kommerskollegium har överlämnat yttranden från bergmästarna samt handelskamrarna i Malmö, Norrköping, Örebro, Gävle, Jönköping, Sundsvall, Karlstad, Luleå och Visby. Överståthållarämbetet har överlämnat yttrande från Stockholms stadskollegium, till vilket fogats yttranden av stadens hälsovårds- och gatunämnder. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från förste provinsialläkare, distriktsingenjörer för vatten och avlopp, länsarkitekter, hälsovårdsnämnder och andra kommunala organ m. fl. Vetenskapsakademien har vid sitt yttrande fogat yttrande av akademiens naturskyddskommitté ävensom till akademien och kommittén avgivna yttranden av enskilda ledamöter. Vid Sveriges lantbruksförbunds yttrande har fogats yttrande från svenska mejeriernas riksförening.

Sedan denna fråga, såvitt den avser ändrad lagstiftning om vattenförorening, varit föremål för övervägande inom justitiedepartementet, anhåller jag att i nämnda del få upptaga densamma.

I. Översikt av gällande bestämmelser till motverkande av vattenförorening

Den huvudsakliga regleringen av frågor som har avseende å vattenförorening har skett i 8 kap. *vattenlagen*. Detta kapitel i vattenlagen har erhållit helt ny lydelse genom lag den 20 juni 1941. Genom denna lagstiftning infördes i svensk rätt för första gången — bortsett från en år 1937 såsom provisorium genomförd lagstiftning — mera preciserade regler beträffande de förutsättningar under vilka avloppsvatten må utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

Spillvatten och annan flytande orenlighet — avloppsvatten — indelas i 8

kap. vattenlagen allt efter ursprunget i två huvudgrupper. Spillvatten och orenlighet, som härrör från bostäder eller från verksamhet, vilken icke är att hänföra till industriell rörelse, benämnes *kloakvatten*, medan spillvatten och orenlighet, som härrör från industriell rörelse, benämnes *industriellt avloppsvatten* (1 §).

Beträffande åtgärder till motverkande av vattenförorening gäller i flera hänseenden olika bestämmelser för kloakvatten, å ena, samt industriellt avloppsvatten, å andra sidan. Den som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattenområde är skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening (23 §). Några detaljerade föreskrifter om vad som i varje fall skall iakttagas, meddelas icke i lagen. I förarbetena till 1941 års lagstiftning har betonats, att man i fråga om kloakvatten får taga till utgångspunkt, att vederbörande över huvud taget icke skäligen kan förvägras att avleda kloakvatten till lämplig närliggande recipient; lagstiftningens uppgift är väsentligen endast att meddela bestämmelser som syftar till att motverka olägenheter genom avledandet. Vidare har i förarbetena uttalats, att det minimum, som under alla förhållanden bör fordras, är att alla grövre beståndsdelar i kloakvatten avskiljes.

I fråga om industriellt avloppsvatten har lagen icke på samma sätt som beträffande kloakvatten erkänt nödvändigheten av att avloppsvatten från ett visst företag skall få avledas till någon närliggande recipient. Industriellt avloppsvatten må sålunda icke avledas så, att genom förorening av recipienten ur allmän eller enskild synpunkt uppkommer olägenhet av någon betydelse, med mindre föroreningens förebyggande prövas kräva åtgärder, som ej skäligen kan fordras (32 § första stycket). Kan avloppsvattnet från fabrik eller annan industriell inrättning befaras genom förorening av recipienten medföra, att fiskerinäring av större betydelse lider väsentligt förfång eller att eljest allmänna intressen i avsevärd mån förnärmas, må medgivande till utsläppande av avloppsvattnet lämnas allenast såframt Kungl. Maj:t, efter hemställan av vattendomstolen, förklarar, att med hänsyn till fabriken eller inrättningens betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt hinder däremot ej möter (32 § andra stycket). Kungl. Maj:t äger meddela förbud mot att anlägga vissa fabriker eller andra industriella inrättningar, innan frågan om erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt vattenlagen, eller mot att, innan sådan prövning verkställts, utsläppa industriellt avloppsvatten till större mängd eller med annan sammansättning eller på annat sätt än förut (37 § första stycket).

Ansvar för skada genom utsläppande av industriellt avloppsvatten och skyldigheten att vidtaga erforderliga reningsåtgärder åvilar principiellt den industriella anläggningens ägare. Avledes emellertid avloppsvattnet till samhälles allmänna ledningsnät, övertar samhället ansvaret och skyldigheten men äger å andra sidan föreskriva villkor för att det industriella avloppsvattnet skall få tillföras samhällets ledningsnät, såsom att det dessförinnan

skall ha undergått den särskilda rening, som på grund av avloppsvattnets beskaffenhet skäligen kan anses erforderlig eller att ägaren av anläggningen skall bestrida sådan merkostnad för samhällets reningsåtgärder, som må uppkomma på grund av det industriella avloppsvattnets beskaffenhet (36 §).

Ägaren av fabrik eller inrättning, varifrån utsläppes industriellt avloppsvatten, kan förpliktas att, om utsläppandet kan antagas medföra avsevärt men för fiske, utgiva årlig avgift till främjande av fisket inom landet med minst 25 och högst 3 000 kronor (34 §).

Prövning av frågan om villkoren för utsläppande av avloppsvatten sker hos vattendomstolen. Målet kan i vissa fall behandlas vid syneförrättning, varvid emellertid synemännens utlåtande i regel skall underställas vattendomstolens prövning (38 §).

Har frågan om villkoren för utsläppande av avloppsvatten varit föremål för domstolens beslut, finns likväl ganska vidsträckta möjligheter till förnyad prövning (40 §). Föreskrift, som efter ansökan meddelats angående villkoren för utsläppande av kloakvatten eller industriellt avloppsvatten, kan, efter det tio år förflutit från det beslutet därom vann laga kraft eller när dessförinnan väsentligt ändrade förhållanden inträtt, av vattendomstolen ändras efter vad som befinnes skäligt. Vidare kan domstolen, om genom vattnets utsläppande vållas betydande olägenhet, som vid beslutets eller utlåtandets meddelande icke förutsetts, meddela sådana ändrade föreskrifter, som är ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska olägenheten för framtiden. Vattendomstols beslut eller synemäns utlåtande utgör icke hinder för länsstyrelsen att, när särskilda omständigheter föreligger, meddela de föreskrifter, som föranledes därav. Motivet för sistnämnda regel är, att det icke skall föreligga formellt hinder för länsstyrelsen såsom hälsovårdsmyndighet att ingripa exempelvis vid en epidemi, oaktat frågan om villkoren för utsläppandet blivit prövad av vattendomstol eller synemän.

Bestämmelser om tillsyn till motverkande av vattenförorening finnes i en samtidigt med 1941 års ändringar i vattenlagen antagen särskild *lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden*. Enligt denna lag skall tillsyn ur fiske- och naturskyddssynpunkt utövas av fiskeristyrelsen (2 §). I den mån så lämpligen kan ske skall vid sidan av hälsovårdsmyndigheterna fiskeristyrelsen även utöva tillsyn ur hälsovårdssynpunkt (7 §). Finner tillsynsmyndigheten att industriellt avloppsvatten eller kloakvatten genom förorening medför olägenhet av någon betydelse, äger den meddela råd och anvisningar angående lämplig åtgärd till motverkande härav (3 §). När omständigheterna därtill föranleder, äger tillsynsmyndigheten vidare hos länsstyrelsen göra framställning om förbud mot utsläppande av avloppsvatten utan erforderlig rening eller angående åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande därav (4 §). Finnes ur fiske- eller naturskyddssynpunkt vattendomstols prövning erforderlig, äger tillsynsmyndigheten hos vattendomstolen föra talan om förbud eller åtgärd som nyss sagts (5 §). Ur hälsovårdssynpunkt föres sådan talan av person, som länsstyrelsen förordnar. Har ej särskild person förordnats, äger fiskeristyrelsen föra talan jämväl ur häl-

sovårdssynpunkt (8 §). Lagen innehåller därjämte bestämmelser om förordnande av särskilda tillsyningsmän med uppgift att utöva tillsyn över visst samhälle eller viss fabrik eller annan inrättning. Kungl. Maj:t äger meddela erforderliga föreskrifter om skyldighet att göra anmälan hos tillsynsmyndigheten i ärenden som berör dess verksamhet (6 §).

Med stöd av det förut berörda stadgandet i 8 kap. 37 § första stycket vattenlagen samt 6 § tillsynslagen har i *kungörelsen den 1 november 1946 om förprovning rörande åtgärder till motverkande av vattenförorening m. m.* stadgats, att vissa uppräknade slag av fabriker och inrättningar med ur förorenings synpunkt särskilt farligt avloppsvatten icke må anläggas, innan föroreningsfrågan blivit prövad enligt vattenlagen och att vissa andra slag av fabriker och inrättningar med generellt sett något mindre farligt avloppsvatten må anläggas först efter det anmälan i god tid gjorts hos fiskeristyrelsen (1 och 2 §§). Motsvarande gäller vid ökning av avloppsvattnemängden eller ändring av avloppsvattnets sammansättning eller av sättet för dess utsläppande (3 §). Skyldighet att göra anmälan till fiskeristyrelsen föreligger även innan kloakvattenledning påbörjas, om ledningen är avsedd för mer än 100 hushåll, eller för kasern, hotell eller därmed jämförlig inrättning beräknad för mer än 300 personer (4 §). Utsläppande av avloppsvatten utan föregående provning enligt vattenlagen, där sådan provning enligt kungörelsen är obligatorisk, är belagt med ansvar i nämnda lag. Uraktlåtenhet att fullgöra anmälningsplikt är straffbelagd i kungörelsen.

Utöver de sålunda gällande föreskrifterna finns i *hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919* bestämmelser som ger hälsovårdsmyndigheterna befogenhet att ingripa till skydd mot vattenförorening, som kan vålla olägenhet ur sanitär synpunkt. Vållas sådan olägenhet genom driften av fabrik eller näring, skall hälsovårdsnämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjänliga åtgärder för dess avhjälpande. Verkställes ej anbefalld åtgärd inom tid som nämnden föreskrivit, och är den anmärkta olägenheten svår, äger nämnden tills vidare förbjuda fabriken eller näringens drivande. Har enligt vattenlagen prövats under vilka villkor avloppsvatten må utsläppas, skall dock, enligt uttrycklig erinran, om verkan därav gälla vad i nämnda lag är stadgat (hälsovårdsstadgan 24 § 1 mom. och 50 § 1 mom.). Till vattenlagen hänvisas i hälsovårdsstadgan även i fråga om befogenhet för länsstyrelse att i dylikt fall meddela ändrade föreskrifter (55 § 2 mom. andra stycket; jfr 8 kap. 40 § vattenlagen).

Slutligen må erinras om att i *lagen den 3 juni 1955 om allmänna vatten- och avloppsanläggningar* finns vissa föreskrifter om tillgodoseende av sanitära intressen. Allmän vatten- och avloppsanläggning skall utföras med tillbörlig hänsyn till allmänna sanitära intressen och i övrigt på det sätt dess ändamål kräver (4 §). Då den upplåtes till begagnande skall den vara försedd med de anordningar, som erfordras för att den skall på ett tillfredsställande sätt tjäna sitt ändamål; lagen nämner därvid bl. a. reningsverk (7 §).

II. Nuvarande föroreningsförhållanden m. m.

För att få en överblick av det nuvarande läget i fråga om vattenföroreningens omfattning och olägenheterna därav har vattenvårdskommittén från länsstyrelserna inhämtat uppgifter till belysning av situationen. På grundval av de inkomna redogörelserna lämnar kommittén följande allmänna översikt över förhållandena i de olika länen.

Stockholms stad och län. I Stockholm finns för närvarande sex anläggningar för slamavskiljning, till vilka avlopp är anslutna för omkring 750 000 personer. Från en sammanlagd befolkning om 70 000 personer utsläppes emellertid avloppsvattnet utan föregående behandling. Generalplan finns för en utbyggnad av stadens och vissa grannkommuners avloppsnät och behandlingsanläggningar. Arbetena härpå beräknas kosta 130 milj. kronor och har föreslagits skola utföras under en tid av femton år.

Flertalet städer och tätorter inom Stockholms län saknar tillfredsställande behandlingsanläggningar för avloppsvattnet. En summarisk uppskattning av det totala investeringsbehovet för behandlingsverk jämte avskärande ledningar ger ett kostnadsbelopp av 100 milj. kronor. Det totala investeringsbeloppet för de vatten- och avloppsanläggningar, som behövs för att förse nuvarande och planerad tätbebyggelse med vatten- och avloppsanläggningar beräknas till närmare 400 milj. kronor för hela länet.

Föroreningsförhållandena i Stockholm och dess grannkommuner kan betecknas som svårartade, varför omfattande åtgärder är behövliga. Även i Stockholms län i övrigt är på flera håll vattenföroreningen besvärande.

Uppsala län. Om de allmänna förutsättningarna för en tillfredsställande lösning av avloppsfrågan anföres att de tillgängliga recipienterna för en mycket stor del av tätbebyggelseområdena har under stora delar av året ringa vattenföring i förhållande till den tillförda mängden av avloppsvatten. I de fall Mälaren tjänstgör som recipient är stränderna ofta långgrunda och nyttjas för bad eller i övrigt som fritidsområden. Dalälven nyttjas som recipient för vissa områden inom länet; klagomål över vattenbeskaffenheten i älven har framförts av Älvkarleby kommun, som hos länsstyrelsen gjort framställning om åtgärder för motverkande av vattenföroreningen. Andra orter, där avloppsfrågan betecknas som särskilt aktuell, är Uppsala stad, Tierps köping, Björklinge och Skoby-Jönninge.

Södermanlands län. Då ett stort antal sjöar inom länet är naturligt näringsrika, säges avsevärda sanitära och andra olägenheter uppkomma redan vid måttliga tillflöden av avloppsvatten från samhällen och industrier. Den pågående och planerade utbyggnaden av avloppsnäten kan därför komma att ogynnsamt påverka sjöarna och vattendragen. Höggradig behandling av avloppsvatten anses därför behövlig i alla större samhällen, där icke en synnerligen god recipient är tillgänglig.

Östergötlands län. Förste provinsiälläkaren i länet har beträffande åtskilliga orter påtalat allvarliga sanitära olägenheter som följd av otillfredsställande avloppsförhållanden. Särskilt framhålles att råvattnen vid en hel del vattenverk är starkt fekalt förorenade.

Jönköpings län. Kloakvattenutsläpp har i flera vattendrag och vattenområden medfört förorening, som vållat olägenhet särskilt ur badsynpunkt. Detta är således fallet bland annat i fråga om Vätternstranden vid Jönköping och Huskvarna, Svartån och Sommen, Lagan och Vidöstern, Nissan samt Emån. Närmast som följd av industriella föroreningar har fiskdöd förekommit i Nissan och Lillån. Avloppsutsläpp från mejerier uppgives ha medfört olägenheter på ett flertal platser i länet.

Kronobergs län. Förste provinsialläkaren i länet uttalar, att om alla kända föroreningsfall med olägenheter skulle registreras skulle knappast något område inom länet kunna undantagas. I flera sjöar och vattendrag, där förhållandena är som sämst, säges bland annat bad ha omöjliggjorts och svår stank förekomma från slambankar vid kloakutlopp. Klagomål har framförts över att sjöar och diken ej kunnat användas till vattning av djur. Sjösänkingsföretagen anses ha en dryg andel i nuvarande otillfredsställande förhållanden. Femton orter uppges vara särskilt besvärade av vattenförorening, i allmänhet till följd av kommunala avloppsvatten. Vissa industrier, såsom slakteri, pappersbruk, fruktfabrik och linberedningsverk, har förorsakat eller förvärrat föroreningen på en del orter. Beträffande de olika vattendragen påtalas av länsstyrelsen särskilt föroreningen av Lagan, där Ljungby stad samt Lagans, Traryds och Strömsnäsbruks samhällen tömmer sitt avloppsvatten utan föregående behandling av detsamma.

Kalmar län. Förste provinsialläkaren lämnar en förteckning, upptagande aderton särskilt svåra föroreningspunkter. Mindre framträdande olägenheter säges förekomma även i andra orter. Markinfiltrationer och förorening av brunnar genom enskilda avlopp uppges förekomma ganska allmänt i länets tätorter.

Gotlands län. Distriktsingenjören erinrar om att de speciella markförhållandena på Gotland — ett relativt tunt lager lösa jordarter direkt på sprickigt kalkberg — utgör ett ur föroreningssynpunkt dåligt skydd för grundvattnet. De små tätorterna i de inre delarna av Gotland saknar vidare oftast avloppsledningar med behandlingsanläggningar. Det är därför synnerligen vanligt att avloppen förorenar grundvattnet. Recipienterna utgöres i de inre delarna av ön huvudsakligen av diken och endast i undantagsfall av verkliga vattendrag. Vid samhällena längs kusten medför avloppen förorening vid badplatser. Då kustsamhällena som regel är badorter, är det av betydelse att få till stånd anläggningar för behandling av avloppsvattnet.

Blekinge län. Samtliga städer i länet, liksom också Olofströms köping och en del andra större samhällen uppges ha otillfredsställande avloppsförhållanden. Anmärkningar om flytande orenlighet i recipienter och luktobehag göres i åtskilliga fall. Även bad i havsfjärdar har fått avstängas på grund av förorening från avlopp. De åar, som genomflyter länet, är under en kortare eller längre del av sitt lopp förorenade. Karlskronas vattentäkt i Lyckebyån säges sålunda lämna ett alltför förorenat råvatten. Bland särskilda föroreningskällor, för vilka erforderliga åtgärder icke vidtagits, nämnes — förutom kommunala avlopp — avloppsvatten från sjukhus och stärkelsefabriker.

Kristianstads län. Distriktsingenjören anför efter samråd med förste provinsialläkaren nio aktuella föroreningsfall, avseende del av Laholmsbukten, del av Skälderviken, Rönneå med vissa tillflöden, Vegeån, Välabäcken samt fyra vattendrag inom Helgeåns vattenområde. Vattenföroreningen säges i dessa fall ha vållat allmänna olägenheter i form av osnygghet, vantrevnad och stank, försämrade möjligheter till bad och friluftsliv. Vidare har förorening skett av vattentäkter för såväl människor som djur, varjämte i vissa fall vattendragen tidvis icke heller kunnat utnyttjas för bevattningsändamål. Fisket har även lidit men. Skador har också uppkommit genom slamavsättning och igenväxning med åtföljande kostnader för rensning av dränerings- och torrlägningskanaler, bäckar, diken och åar. Som särskilt besvärande industriella föroreningskällor nämnes stärkelsefabrikerna. Vidare anföres som en försvårande omständighet, då det gäller att komma till rätta med industriförorening, att vederbörande kommuner enligt tidigare ingångna avtal med företagen ifråga ofta åtagit sig att svara för den framtida behandlingen av industriavloppsvattnet.

Malmöhus län. Distriktsingenjören framhåller att vattendragen i länet är förhållandevis små och har få eller inga regleringsmagasin. Vidare har bostadsstandarden höjts, utan att däremot svarande åtgärder för motverkande av vattenförorening vidtagits. Varhelst ett mera koncentrerat utsläpp av avloppsvatten sker, har man därför i Malmöhus län att räkna med föroreningsfall. Icke blott industrier och tätorter, utan även glesare bebyggelse vållar på sina håll besvärande förorening i vattendragen.

Efter samråd med förste provinsialläkaren redovisar distriktsingenjören femton fall, som betecknas som särskilt besvärande. Fyra av dessa fall gäller avloppsutsläpp vid kusten, nämligen i Östersjön från Trelleborg, i Flommen från Skanör och Falsterbo, i Lommabukten från Malmö stad, Lomma köping och Arlövs municipalsamhälle samt i Öresund från Landskrona och Höganäs. De elva särskilt förorenade vattendragen i inlandet är Vegeån, Kävlingeån, Råå-ån, Säbydiket, Saxån, Höjeån, Segeån, Näsbyholmsdiken, Skivarpsån, Nybroån och Ringsjön. Samma olägenheter anföres som nämnts beträffande föroreningarna i Kristianstads län. Olägenheterna synes emellertid vara än mer besvärande i Malmöhus län än i grannlandet. Särskilt påtagliga i detta hänseende synes de försämrade badmöjligheterna vid olika platser utmed Öresund och Ringsjön vara. Badförbud har tidvis utfärdats vid Lommabukten, utanför Landskrona och vid Ringsjön.

Vad gäller möjligheterna att komma till rätta med föroreningen av särskilt vissa vattendrag i inlandet framhålles behovet av att få till stånd samverkan i någon form av vattenvårdsförbund för de särskilda vattendragen.

Hallands län. Större delen av tätorterna saknar planmässigt utförda avloppssystem. Även i de fall gemensamt avloppsnät finnes har föroreningsriskerna icke tillräckligt beaktats. Distriktsingenjören uppger att den i stora delar av länet lättgenomsläppliga marken ofta utsättes för infiltration av avloppsvatten, vilket medför risker för vattenförsörjningen. Vidare har badstränderna, särskilt invid städerna, icke tillräckligt skyddats mot vattenförorening. Bland vattendragen i länet uppges Nissan vara svårast förorenad, vilket främst anses bero på avlopp från sulfittfabriker. En hög grad av förorening förefinnes vidare i Lindome-Kungsbackaån, Åsabäcken, Himleån, Tvååkers kanal och Smedjeån. Även i fråga om andra vattendrag i länet nämnes föroreningspunkter, där reningsåtgärder bör vidtagas. Som en särskilt besvärande industriell föroreningskälla i länet nämnes mejeriavloppen.

Göteborgs och Bohus län. För att belysa förhållandena i Göteborgs stad har till kommittén överlämnats av stadens gatu- och vägförvaltning utarbetat förslag till behandling av Göteborgs avloppsvatten. Av motiveringen till förslaget framgår att huvuddelen av stadens avloppsvatten föres utan föregående behandling ut i Göta älv. Älvtvattnet anses nu så starkt förorenat att det icke tål någon ytterligare föroreningsbelastning. Det förorenade älvtvattnet utbreder sig vid utloppet på havsytan och föres av strömmar och vindar utmed kusten och till öarna i skärgården. För att få till stånd bättre förhållanden har förslag om anläggande av behandlingsverk utarbetats. Enligt detta förslag skulle under en första byggnadsperiod av 10—15 år pumpverk och ledningar samt slamavskiljningsanläggning utföras till en kostnad av 126 milj. kronor. Anläggningarna förutsättes skola sedermera utbyggas för biologisk behandling till en total kostnad av 198 milj. kronor.

Beträffande förhållandena i övrigt i länet har distriktsingenjören utarbetat en särskild redogörelse. Därav framgår att de allvarligaste föroreningsfallen förekommer i Göteborgs omgivningar. Mölndalsån och dess tillflöde Ävabäcken, Sæveån och Kvillebäcken är sålunda i betydande grad förorenade. Inom detta område av länet anses vidare särskilda skyddsåtgärder böra vidtagas för att förhindra förorening av Kålsjön och Rådasjön, vilka utnyttjas som

vattentäkter för Partille och Mölndal. För att kunna bevara badmöjligheterna i Askimsviken anser distriktsingenjören det vara angeläget att avloppsvatten från Askims och Hovås samhällen överföres till Göteborgs stads behandlingsanläggning i Västra Frölunda, i stället för att som nu är fallet genom allmänna eller enskilda ledningar direkt eller via mindre bäckar avledas i viken.

Inom länets inland i övrigt redovisas föroreningspunkter vid bland annat Nordre älv (Kungälv och Ytterby) och Örekilsbäcken (Munkedal). Mejeriavlopp uppges vidare förorsaka besvärande olägenheter på en del håll, där recipienterna har liten vattenföring.

Även i många orter, där avloppsvattnet kan avledas direkt till havet, förekommer avsevärda olägenheter. I Strömstad, Lysekil och Marstrand har badplatser i närheten av utsläppen måst avstängas. Fiskkonservindustrierna i kustsamhällena förorsakar på grund av avloppsvattens innehåll av fett och äggviteämnen speciellt besvärlig förorening. Då sedvanlig fett- och slamavskiljning i dessa fall icke ger tillräcklig effekt, har frågan upptagits till diskussion med Svenska institutet för konserveringsforskning. En allvarlig sanitär olägenhet inom de mindre kustsamhällena i Bohus län är att avloppsvattnet ofta avledes från de enskilda fastigheterna till bergsskrevor, öppna diken o. dyl. Detta medför ofta förorening av brunnar.

Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län redovisar efter samråd med distriktsingenjören och förste provinsialläkaren en summarisk förteckning, upptagande mer än ett tjugotal svåra föroreningspunkter. Enligt denna förteckning förorenas Sävveån från Lerum, Floda samhälle, Skallsjö kommun och Alingsås stad och Viskan från Borås, Rydboholm, Viskafors, Svaneholm, Rydal, Kinna och Skene. På åtskilliga håll har badmöjligheterna begränsats eller helt spolierats. Beträffande Vänersborg säges att bad praktiskt taget är uteslutna även på de badplatser, som anordnats av staden. I Ulricehamn har badförbud utfärdats. Avloppen från Åmål uppgives ha medfört stark förorening av Åmålsån och Åmålsviken. Risk säges föreligga för förorening av stadens nära sjöstranden belägna grundvattentäkt.

Skaraborgs län. Länsstyrelsen erinrar om att stora delar av länets tätbefolkade bygder endast har tillgång till små recipienter, varför vattenföroreningen blivit ganska betydande i vattendragen och sjöarna inom länet. Inom många orter kompliceras frågan om skyddsåtgärder genom förekomsten av mejerier och slakterier, vilkas avloppsvatten på grund av sin mängd och art medför särskilda svårigheter. Länsstyrelsen har såsom en förberedande åtgärd i skrivelse till hälsovårdsnämnderna i länet begärt deras medverkan till att lokalisera de vattendrag i länet, som används för avlopp för ett större antal fastigheter och som förorenats.

Värmlands län. Distriktsingenjören i länet uttalar, att inga större vattendrag är i sin helhet förorenade, men att mer eller mindre lokala föroreningspunkter finnes på olika håll, särskilt invid städerna. Kemiska industriföroreningar har gjort Nysockensjön och Glafs fjorden olämpliga som vattentäkter. Detta har medfört att en 5 km lång vattenledning fått anläggas till Arvika. Klarälvens vatten nedströms Deje är förorenat av industriellt och kommunalt avloppsvatten. Denna förorening är även påtaglig i Hammarösjön.

Örebro län. Distriktsingenjören redovisar förhållandena i länets tre avrinningsområden, till respektive Vänern, Vättern och Hjälmarén, på följande sätt.

Svartälven inrinner i länet, delvis förorenad av sulfit- och sulfatindustrier, förorenas därefter starkt vid Hällefors kommunala och industriella avlopp, varefter dock en god självrening av älvens vatten sker i sjön Torrvarpen. I sitt fortsatta lopp förorenas älven ånyo starkt i Karlskoga och i sjön Möckeln.

Föreningen består av kommunalt avlopp och avfallsvatten från metallindustri. En viss självrening äger emellertid rum i älvens fortsatta lopp, där ingen mera betydande ny förorening tillkommer.

För avrinningsområdet till Vättern redovisas förorening av Löknabäcken på grund av trädestillat, som under kriget uthållts på marken och infiltrerat denna. Vattnet avrinner till Ämmelången, som mottager avlopp från Zinkgruvan. Ämmelångens vatten är f. ö. på grund av dess fenolhalt olämpligt som råvatten till ytvattenverk och förorenas vid sitt utlopp i Vättern av metallslam från Ämmebergs anrikningsverk. Andra föroreningspunkter inom området är Aspa bruk (sulfatindustri) vid Vättern och Mariedamm (kommunalt avlopp och mejeriavlopp) vid Björnfalls kanal.

Inom Hjälmarebäckenet betecknas Rale-Täljeån som en ren avloppskanal. Vattendraget mottar kommunala avlopp från en rad samhällen och från skifferoljeverken i Kvarntorp. Svartån är i övre delen av sitt lopp ett skogsbygds-vattendrag med god strömhastighet. En ständig påspädning av förorenat vatten sker, särskilt sedan vattendraget på slättlandet får ett lugnare lopp. Nära åmynningen i Hjälmaran utsläppes Örebro stads avloppsvatten. Åtgärder har emellertid nu vidtagits av Örebro för behandling av stadens avloppsvatten. Andra föroreningspunkter vid Örebro är ett slakteri, vars utlopp säges »trotsa all beskrivning», och Lillån, som bland annat mottar avlopp från statens järnvägars verkstäder. Slakteriet och statens järnvägar har av vattendomstol ålagts vidtagna åtgärder mot vattenföroreningen. Andra allvarliga föroreningsfall är Rastälven—Järleån—Dyltaån från Norasjön och Arbogaån.

Sammanfattningsvis anföres att flera av länets vattendrag är kraftigt förorenade. Detta säges på slättbygden gälla ej blott de större vattendragen utan snart sagt varje bäck och dike. I bergslagen är det gruv-, metall- och massa-industrien, som vållar bekymmer. På slättbygden åstadkommes olägenheter närmast av samhällens kloakvatten med inblandade avlopp från mejerier och läderindustri.

Västmanlands län. Enligt distriktsingenjörens yttrande försvåras avloppsfrågan av den särskilt under sommaren ringa vattenföringen i recipienterna. I de fall, då Mälaren är recipient, måste hänsyn tagas till att stränderna skall kunna utnyttjas för bad och som fritidsområden. Svåra missförhållanden ur föroreningssynpunkt har konstaterats i Kolbäcksån och Arbogaån. Sanitära olägenheter föreligger särskilt vid Nyckelön i Kolbäcks kommun. Tillberga stationssamhälle och Hökåsen samt Morgongåva stationssamhälle. Inom Hökåsen har byggnadsförbud utfärdats i avvaktan på vatten- och avloppsförhållandenas ordnande.

Kopparbergs län. Länsstyrelsen uttalar att vattenföroreningens nuvarande omfattning i länets sjöar och vattendrag är synnerligen allvarlig och därtill visar en fortgående ökning, som måste inge oro. Enligt länsstyrelsens mening måste kraftiga åtgärder vidtagas för att få till stånd anläggningar för behandling av avloppsvatten i betydligt större omfattning än hittills.

Bland aktuella föroreningsfall framhåller länsstyrelsen förhållandena i Falu stad. I Falun utsläppes allt avloppsvatten från staden och från Falu lasarett, epidemisjukhuset och Högbo sanatorium utan rening i sjön Tisken, som har relativt stillastående vatten, samt i Faluån, vilka vattendrag är omgivna av tätbebyggelse. En lösning av frågan om avloppsvattnets behandling måste ske i samverkan med Stora Kopparbergs socken och förutsätter därjämte stora avskärande avloppsledning utefter Faluån. Stadens resurser har emellertid under de senare åren varit ianspråktagna för genomförandet av en större vattenledning för att kunna utbyta den tidigare, mindre tillfredsställande vattentäkten mot en ny.

Ett annat aktuellt föroreningsfall är Säterdalen. Genom det vattendrag, som

flyter genom dalen och tvärs igenom den där liggande och mycket besökta festplatsen, bortföres utan behandling praktiskt taget allt avloppsvatten från stadsbebyggelsen i Säter. Detta medför synnerligen stora olägenheter ur hygienisk synpunkt, då vattnet är i hög grad förorenat. Planer för anläggande av avloppsledning med behandlingsverk är emellertid relativt långt framskridna.

I Ludvika stad utsläppes allt stadens avloppsvatten, inbegripet avloppsvattnet från länslasarettet och epidemisjukhuset, utan behandling i sjön Gårången, som har relativt stillastående vatten, varför förhållandena är i hög grad otillfredställande ur sanitär synpunkt, särskilt med hänsyn till den bebyggelse, som finns i närheten av utloppet i sjön. Planer finns emellertid utarbetade för behandling av avloppsvattnet från staden.

I länets övriga städer finns i stort sett ej heller några anordningar för behandling av avloppsvatten. Detsamma gäller länets köpingar och municipal-samhällen.

Bebyggelsen på länets landsbygd utmärkes av förekomsten av ett stort antal byar, som ofta är relativt betydande tätortsbildningar. Inom många av dessa byar är frågorna om vatten och avlopp synnerligen trängande. I vissa byar är även grundvattnet i stor utsträckning utsatt för föroreningar från avloppsbrunnar och liknande anläggningar.

Gävleborgs län. Särskild sammanfattande redogörelse har ej avlämnats. Av bifogade handlingar framgår att avloppsförhållandena i Hudiksvall, Söderhamn, Gävle, Bollnäs och Sandviken medför påtagliga olägenheter.

Västernorrlands län. Länsstyrelsen uttalar att länets avloppsfrågor är i betydande omfattning olösta. De mest omfattande föroreningarna hänför sig till Sundsvalls- och Örnsköldsviksområdena. Vid Sundsvall mottar Selångerån stadens avloppsvatten utan någon form av behandling. I ån utsläppes vidare avfallsvatten från ett av landets största mejerier, från ett slakteri och från länslasarettet. Föroreningsgraden i åns nedre del och i den del av hamnen, som benämnes Finska viken, anges som mycket svårartad. Inom Örnsköldsviksområdet mottar en grund insjö, Högländssjön, avlopp från en omfattande bebyggelse och från ett mejeri. Åtgärder häremot kommer dock att vidtagas under 1954. Skador på fisket vållas av föroreningar i Moälven, Nätraån och vid mynningarna av Eideälven, Husumån samt Ångermanälven.

Jämtlands län. Länsstyrelsen anger som den enda vattenföroreningen i större skala avloppen från Östersund och Frösön i Storsjön. Förste provinsialläkaren framhåller dock olägenheterna av att ytvatten sedan gammalt i stor utsträckning användes som hushållsvatten. Sedan vattenklosetter i allt större utsträckning införts blir ytvattnet i mindre recipienter ofta förorenat. Det påpekas också att samtliga sjukinrättningar i länet ej har någon som helst behandling av avloppsvattnet.

Västerbottens län. Bakteriell förorening redovisas av förste provinsialläkaren på ett tjugotal lokalt begränsade punkter. Större olägenheter synes endast föreligga i fråga om ett par råvattenintag, där vattenverken icke erbjuder fullgott skydd mot förorening.

Norbottens län. Distriktsingenjören anför att förhållandena i länet i allmänhet är mycket gynnsamma till följd av den glesa bebyggelsen och rikedomerna på vattendrag och sjöar. En del tätorter, Kiruna, Gällivare-Malmberget, Boden m. fl., har emellertid mycket obetydliga vattendrag som recipienter. Även på andra håll kan olägenheter konstateras ur hälsovårds- och vattenförsörjningssynpunkt. Infiltration av avloppsvatten i grusavlagringar, som används för vattentäkt, förekommer. Industriell förorening, som vållat skador på fisket, förefinnes vid Karlsborgsverken (talloljefabrikation), Norrbottens järnverk och vid ett mejeri.

Sammanfattningsvis har kommittén uttalat, att föreningen av vattendragen nått en mycket betydande omfattning i praktiskt taget alla bebyggda områden i landet. Flertalet vattendrag i de södra och mellersta delarna av landet utnyttjas som recipienter på ett sätt, som kommittén finner medföra uppenbara olägenheter. I de nordligaste länen är vattenföreningen visserligen mera koncentrerad till vissa orter, men den medför enligt kommittén även där olägenheter, eftersom föreningen av naturliga skäl lokaliseras till bebyggelsecentra. Den stigande föreningen av vattendragen förorsakas av såväl kommunala kloakvattenutsläpp som industriella avloppsutsläpp.

Den ökade utsläppningen av kloakvatten belyses i betänkandet av följande uppgifter från bostads- och byggnadsstatistiken:

Under åren 1941—45 byggdes närmare 175 000 lägenheter i hela landet. Med hänsyn till gällande bestämmelser för statsbidrag torde man kunna räkna med att praktiskt taget samtliga dessa bostäder var försedda med vatten och avlopp samt vattenklosett. Motsvarande uppgifter för senare år finnes icke, men enbart i de 53 städer, som den fortlöpande byggnadsstatistiken omfattar, färdigställdes åren 1946—53 över 210 000 lägenheter. Man kan för närvarande räkna med att bortåt 60 000 lägenheter, praktiskt taget alla försedda med vattenklosett, tillkommer årligen. Det bör i detta sammanhang erinras om att sådana bekvämligheter som vattenklosett för endast ett par årtionden sedan ej förekom på landsbygden och endast sällan i samhällen, men har successivt genom bostadsstandardens höjning blivit allt vanligare i hela landet. Under det att förening genom kommunala avlopp tidigare främst våldades av städer och stadsliknande samhällen, har man alltmera att räkna med förening från hela landets bebyggelse som en belastning på vattendragen.

Industriens betydelse ur föreningssynpunkt är enligt kommittén svårare att belysa. Antages produktionens omfattning vara ett uttryck också för avloppsvattens belastning på vattendragen, har enligt kommitténs beräkningar föreningen från anläggningar som avses i den gällande förprövningskungörelsen visat en påtaglig genomsnittlig ökning. Åsättes föreningensgraden år 1938 indextalet 100, kommer föreningen från berörda fabriker och inrättningar år 1951 att ligga vid tal i huvudsak varierande mellan 120 och 220.

I ett till vattenvårdskommittén avgivet utlåtande, vilket fogats vid betänkandet, har kommitténs tekniske expert professorn Thunmark från vetenskapliga utgångspunkter behandlat vattenföreningens — företrädesvis kloakvattenföreningens — natur och närmare redogjort för vissa av de olägenheter, vartill vattenföreningen ger upphov. I anslutning härtill har kommittén i betänkandet anfört följande:

Avloppsutsläppen från vattenklosetter, vissa livsmedelsindustrier m. m. medför risker för sjukdomsspridning bland såväl människor som djur. Vanligen är det visserligen svårt att direkt visa att sjukdomar spritts genom förorenat vatten. I några fall har detta dock kunnat konstateras. Dessa risker har lett till att under senare år badförbud utfärdats vid ett stort antal badplatser på olika håll i landet. Vid lokala undersökningar har konstaterats in-

filtration av förorenat avloppsvatten i brunnar och andra vattentäkter. Särskilda skyddsåtgärder har måst vidtagas vid vattenverk, som använder sig av ytvatten. I detta sammanhang må nämnas, att redan en sådan verkan av vattenföroreningen som ökad algvegetation till följd av avloppsvattens gödnings effekt kan försvåra ytvattnets användande som råvatten till vattenverk. Såsom förut nämnts, har särskilt på en del håll i de södra delarna av landet svårigheter uppstått att från vattendragen erhalla tillfredsställande dricksvatten för husdjuren.

Vattenföroreningens inverkan på fisket är mest påtaglig vid de fall av fiskdöd, som alltemellanåt förekommer och som kan härledas till utsläpp av industriella eller andra föroreningar. Skadorna av sådan fiskdöd är emellertid i vårt land begränsade. Vattenföroreningen torde dock även härutöver i många vattendrag ha en menlig inverkan på fiskbeståndets utvecklingsmöjligheter och sammansättning. Det bör också erinras om att skadorna på fisket icke blott är till men för det yrkesmässigt bedrivna insjö- och kustfisket, utan även för det omfattande binärings- och fritidsfiske, som utövas i vårt land och som för ett ständigt växande antal människor både i städerna och på landsbygden är en viktig rekreationsmöjlighet.

Vattendragens användande för fritidssysselsättning har även i övrigt avsevärt begränsats på grund av förorening. Redan förut har nämnts, att allt flera förbud mot badning måste utfärdas av myndigheterna. Luktobehag, osnygghet i form av flytande orenlighet, nedskräpning av stränder samt nedsmutsning av båtar är vidare uppenbara olägenheter, som icke kan tillåtas. Sådana företeelser, vållade antingen direkt av kloakutsläppens innehåll eller indirekt av processer, som uppkommer i vattendragen till följd av kloakvatten, är numera synnerligen vanligt förekommande i närheten av både större och mindre samhällen.

Vattenföroreningen inverkar slutligen på vattendragens natur och på landskapsbilden. Avloppsvattnen tillför vattendragen stora mängder näringsämnen, som kan helt förändra ett vattenområdes ursprungliga karaktär och vålla uppslamning och igenväxning. Detta är redan nu påtagligt i ett stort antal sjöar och vattendrag i södra och mellersta Sverige. På längre sikt blir dessa förändringar av vattendragens natur ett speciellt naturskyddsproblem. Igenväxningen av stränderna med täta vassar och överhuvudtaget den ökade vegetationen i vattendragen begränsar också deras användbarhet för bad och friluftsliv.

För att få en uppfattning om den utsträckning, i vilken åtgärder till motverkande av vattenförorening redan vidtagits, planerats eller ytterligare erfordras, har kommittén inhämtat uppgifter från samtliga kommuner i riket. Av det insamlade materialet framgår, att vid redovisningstillfället i hela landet fanns endast 29 anläggningar för höggradig behandling av kommunalt avloppsvatten. Härvid är dessutom att märka, att åtskilliga av dessa anläggningar hade relativt ringa kapacitet och att de i flera fall endast kunde betjäna en mindre del av vederbörande kommuns bebyggelse. Endast följande nio städer hade anläggning för höggradig behandling av allt avloppsvatten, nämligen Enköping, Nässjö, Nybro, Eslöv, Uddevalla, Borås, Skara, Skövde och Kumla. I Jönköping och Lund skedde höggradig behandling av en betydande del av avloppsvattnet. Bortåt ett hundratal nya anläggningar för höggradig behandling var projekterade och kan väntas komma till utförande inom en mer eller mindre nära framtid. Ytterligare mer än 500

anläggningar av detta slag ansågs emellertid enligt distriktsingenjörernas bedömande vara erforderliga.

Enklare anläggningar för enbart slamavskiljning fanns i 470 kommuner och var projekterade i något över 650 kommuner. För ytterligare mer än 800 kommuner redovisades emellertid behov föreliggande av anläggningar för slamavskiljning. I hela riket uppgick vid 1950 års utgång den till befintliga anläggningar för låggradig rening anslutna folkmängden till inemot 1,5 milj. Anläggningar för höggradig rening fanns vid samma tid för i runt tal 283 000 personer. Anläggningar hade samtidigt projekterats för respektive 0,8 och 1,9 milj. personer. Totalkostnaden för de projekterade anläggningarna har uppskattats till drygt en halv miljard kronor. Enligt gjorda uppskattningar erfordras ytterligare anläggningar för drygt 1 milj. personer i fråga om låggradig rening och för omkring 1,2 milj. personer såvitt avser höggradig rening. Kostnaden härför har beräknats till samma belopp som för de redan projekterade anläggningarna, alltså drygt en halv miljard kronor. Häri ingår dock även kostnaden för s. k. avskärande ledningar i många fall samt för andra till avloppsutbyggnaden hörande arbeten. Å andra sidan avser nu berörda investeringsbehov endast åtgärder från kommunernas sida. Därutöver erfordras anläggningar för behandling av industriellt avloppsvatten innan det inledes i kommunalt avloppsnät eller utsläppes direkt i recipient.

III. Huvuddragen av förslaget

Betänkandet. Olägenheterna av den fortskridande vattenföroreningen har enligt kommitténs mening nu nått sådan omfattning, att snara och ingripande åtgärder från samhällets sida är ofrånkomliga. Särskild vikt har med hänsyn till behovet av att trygga dessa åtgärders planmässighet och effektivitet av kommittén lagts vid frågan om vattentillsynens framtida organisation och verksamhetsformer. Enligt kommitténs mening måste den i stort sett uteblivna effekten av 1941 års lagstiftning mera tillskrivas otillräckliga resurser för övervakning och tillsyn av lagbestämmelsernas efterlevnad än brister och ofullständigheter i dessa bestämmelser. För en tillfredsställande utövning av tillsynen förutsättes enligt kommittén, att tillsynsmyndigheten äger möjlighet att under beaktande av teknikens utveckling och av föreliggande ekonomiska faktorer bedöma frågor om erforderliga behandlingsåtgärder med hänsyn till förhållandena inom samtliga berörda områden, bl. a. hygien, naturskydd, friluftslivet, fisket, jordbruket och industrien. På grund härav har kommittén ansett det nödvändigt, att tillsynen utövas av ett centralt organ. Kommittén har föreslagit, att en helt fristående myndighet, benämnd statens vatteninspektion, skall inrättas för vattenvårdens centrala administration. Till vatteninspektionen skall enligt förslaget vid full utbyggnad överföras fiskeristyrelsens tillsynsavdelning samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens vat-

ten- och avloppsbyrå jämte distriktsingenjörsorganisationen för vatten och avlopp. Vattentillsynens lokala administration har i förslaget förutsatts i första hand ankomma på distriktsingenjörerna för vatten och avlopp, vilka härvid särskilt skulle ha att övervaka skötseln av behandlingsverk för kloakvatten. Genom anknytning av distriktsingenjörerna till vatteninspektionen har kommittén vidare velat skapa möjlighet att redan vid planeringen inom länsförvaltningen av vatten- och avloppsanläggningar förebygga, att menlig förorening uppkommer. Den lokala övervakningen har kommittén förutsatt skola såsom för närvarande ske även genom bl. a. förste provinsialläkarna och hälsovårdsnämnderna.

Med hänsyn till de med saneringens genomförande förenade mycket höga kostnaderna har kommittén utgått från att i rådande samhällsekonomiska läge den omfattning, i vilken saneringsåtgärderna kan komma till utförande, måste bli en fråga om avvägning mellan vattenvårdsintresset och andra allmänna intressen, vilka jämte vattenvårdsintresset kräver tillgodoseende inom en gemensam, begränsad investeringsvolym. Icke minst takten i saneringsarbetet måste enligt kommittén bli beroende av denna avvägning. Under förutsättning av lämplig behandling av avloppsvattnen bör vattendragen i regel kunna på en gång såväl fullgöra uppgiften att föra bort och i huvudsak oskadliggöra dessa som även tjäna andra nyttiga ändamål såsom vattenförsörjning, fiske och rekreation. En viktig principiell fråga är fördenskull vilken grad av behandling som bör krävas. Enligt kommittén torde det, i vart fall icke för närvarande, vara möjligt att ange några generella normer för avloppsvattnens beskaffenhet, vilket bl. a. från kommunalt håll angivits såsom önskvärt. I sakens natur ligger, att olika anspråk får ställas på vattendragens renhet, allt efter deras belägenhet och de olika hygieniska eller ekonomiska uppgifter, som lägges på dem. Vattenvårdens verkställande myndigheter bör i varje särskilt fall ställa kraven på vattnets renhet så högt, som med ett rimligt beaktande av berörda förhållanden är möjligt.

Såsom tidigare nämnts har kommittén i fråga om de praktiskt tillgängliga behandlingsmetoderna — i överensstämmelse med gängse tekniska distinktioner — skilt mellan låggradig och höggradig behandling. Den förra och enklare metoden innebär, att fasta beståndsdelar och avsättningsbart slam, fett och olja fränskiljes kloakvattnet genom s. k. slamavskiljning. Höggradig eller biologisk behandling sker vid större anläggningar på så sätt, att avloppsvattnet efter slamavskiljning får passera s. k. biologisk bädd eller behandlas i luftningsbassänger. Behandlingen innebär, att de organiska ämnena nedbrytes av mikroorganismer.

Om den låggradiga reningen — slamavskiljningen — har kommittén anför, att den är otillräcklig ur medicinsk synpunkt. Genom sådan rening kan icke förhindras att smittämnen föres ut i vattendragen, i vart fall icke därest ej klorering äger rum. Vidare avlägsnas endast omkring en tredjedel av den syrgasförbrukande substansen. För att man skall kunna nöja sig med enbart slamavskiljning förutsättes därför, att recipienten har myc-

ket god självreningsförmåga. Under den biologiska reningen däremot reduceras i stor omfattning även bakteriemängden i avloppsvattnet. Denna metod ger sålunda betydligt mera tillfredsställande resultat. Metoden ställer sig emellertid avsevärt dyrare än slamavskiljning i fråga om både anläggnings- och driftskostnader. Den biologiska reningen kan allt efter avloppsvattnets beskaffenhet kompletteras med andra metoder. Sådan komplettering är stundom erforderlig. Även efter biologisk rening innehåller nämligen normalt kommunalt avloppsvatten betydande mängder näringssalter, främst kväve och fosfat. Där recipienten är känslig för näringstillförsel, kan fördenskull också biologiskt behandlat kloakvatten medföra skador i form av rikare växtlighet i vattendraget och vid stränderna.

Ehuru kommittén funnit, att höga krav måste ställas på avloppsvattnets rening, har kommittén främst av ekonomiska skäl icke ansett det möjligt att generellt fordra höggradig rening. Kommitténs förslag till ändrade författningsbestämmelser beträffande vattenförorening innebär likväl i viktiga hänseenden skärpningar av nuvarande regler om villkoren för utsläppande av avloppsvatten. Viktigast i detta avseende är ett tillägg till det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § vattenlagen angående åtgärder till motverkande av förorening genom kloakvatten, innebärande i huvudsak att kloakvatten från samlad bebyggelse eller eljest från avlopp, vartill vattenklosett är ansluten, icke skall få utsläppas med mindre slamavskiljning skett. Det är enligt förslaget avsett, att bestämmelsen skall gälla även befintliga utsläpp, ehuru ikraftträdandet skall uppskjutas under en femårsperiod. Med bestämmelsen har kommittén avsett att i lagen fastställa en allmän minimistandard. En fullständigare behandling bör enligt kommittén eftersträvas och skall enligt förslaget liksom hittills kunna föreskrivas, där förhållandena därtill föranleder. Till understrykande härav har kommittén samtidigt föreslagit en mera rigorös utformning än för närvarande av det grundläggande allmänna stadgandet. En nyhet i förslaget utgör stadganden beträffande såväl kloakvatten som industriellt avloppsvatten om rätt för Kungl. Maj:t att meddela förbud mot utsläppande av avloppsvatten av viss art eller sammansättning, oavsett deras ursprung i det särskilda fallet.

Den förprövningsskyldighet, som för närvarande gäller, avser blott nyanläggningar. Kommittén har emellertid föreslagit upptagande i vattenlagen av bemyndigande för Kungl. Maj:t att i fråga om kloakvatten från samlad bebyggelse samt industriellt avloppsvatten föreskriva, att frågan under vilka villkor avloppsvattnet må avledas till vattenområde skall före viss tidpunkt påkallas i den ordning vattenlagen stadgar.

I ett utkast till förbudskungörelse har kommittén upptagit förbud mot utsläppande av vissa ämnen av starkt förorenande beskaffenhet, nämligen pressaft från siloanläggning, urin från djurstall, vassle samt s. k. galvaniskt bad. Möjlighet skall dock föreligga för vattendomstol att medgiva undantag i särskilda fall. Enligt förslaget — som förutsatt beslut vid 1955 års riksdag — skall förbudet träda i kraft för vassle den 1 juli 1958 och för de övriga ämnena den 1 juli 1957. Utkastet innehåller vidare bestämmelser

om skyldighet att beträffande redan pågående utsläpp av kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 3 000 invånare samt av industriellt avloppsvatten från vissa uppräknade slag av fabriker och andra inrättningar inom fem år efter bestämmelsernas ikraftträdande påkalla prövning av frågan om villkoren för fortsatt utsläppande. Kommittén har uttalat, att dylik prövning efter hand borde ske av alla föroreningskällor av någon betydelse. Det är alltså enligt förslaget avsett, att bestämmelserna i kungörelsen skall successivt givas en mera vidsträckt tillämpning.

I förslag till ny förprövningskungörelse, som är avsedd att gälla nya anläggningar, har kommittén utökat de kategorier av fabriker och andra industriella inrättningar beträffande vilka för närvarande förprövnings- och anmälningsskyldighet föreligger. För de fall, där obligatorisk förprövningskyldighet icke föreligger utan allenast skyldighet att göra anmälan till tillsynsmyndigheten, har i förslaget såsom en nyhet upptagits en föreskrift av innehåll att, om anmälaren icke vill efterkomma vad tillsynsmyndigheten i anledning av anmälan finner för gott föreskriva beträffande villkoren för utsläppande av avloppsvattnet, utsläppandet icke må ske förrän vattendomstolen meddelat tillstånd därtill.

Ett av kommittén framlagt förslag till ny tillsynslag bygger i huvudsak på och är till övervägande del likalydande med den nu gällande lagen.

I syfte att underlätta tillvaratagandet av vattenvårdsintresset vid bebyggelseplanering har kommittén förslagit vissa tillägg till fastighetsbildningslagstiftningen och byggnadsförfattningarna, berörande bl. a. förhållandet mellan de å resp. områden verksamma myndigheterna.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att kommittén i skrivelse till statsrådet Hjalmar Nilson den 10 oktober 1953 fäst uppmärksamheten på vissa omständigheter, som enligt kommitténs mening är ägnade att motverka sanningen. Kommittén har därvid särskilt framhållit angelägenheten av att vid fortsatt byggnadsreglering anläggningar för behandling av avloppsvatten undantages därifrån eller att i vart fall största möjliga hänsyn toges till de föreliggande trängande behoven av dylika anläggningar. Vidare har kommittén föreslagit, att statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar ej skall beviljas, med mindre i företaget samtidigt ingår erforderlig behandlingsanläggning. Kommittén har jämväl ifrågasatt, om icke förbättrade lånemöjligheter bör beredas kommunerna såvitt avser investeringar i anläggningar för motverkande av vattenförorening.

Yttrandena. Vad i betänkandet anföres om utbredningen och omfattningen av vattenföroreningen har allmänt vitsordats i yttrandena och ytterligare illustrerats med mer eller mindre utförliga redogörelser för olika lokala missförhållanden. Kommitténs och dess tekniske expert professorn Thunmarks uttalanden om de olägenheter, som i olika

hänseenden följer av vattenföreningen, har vunnit anslutning bl. a. från de med särskild sakkunskap på området utrustade remissinstanserna.

Jämsides med de allmänt understrukna olägenheterna ur samhällssynpunkt framhåller *vattenöverdomstolen* i detta sammanhang särskilt betydelsen av vattenföreningen också för den enskilde och anför härom:

En förening av vattnet kan för den enskilda strandägaren medföra avsevärt avbräck och ekonomisk förlust på grund av minskat fastighetsvärde. Om en grund sjö är recipient för förorenat vatten, kan detta utgöra ett hinder för en eljest lönande torrläggning av intilliggande marker. Den stigande efterfrågan på elektrisk kraft har till påföljd att kraftverksföretagen — särskilt i de södra delarna av landet — söka effektivt utnyttja de naturliga möjligheterna till korttidsreglering av vattenframrinningen, men om vattnet är alltför förorenat kan föreningen leda till att en åtstramning av minimiframslepningen icke kan tolereras. På liknande sätt kan en förening av vattnet bereda svårigheter för elkraftproduktionen i de ofta återkommande fall, då en företagare för att få bästa möjliga kraftutvinning önskar genom kanal eller tunnel avleda vattnet från en naturlig strömfåra till ett kraftverk och sedan åter utsläppa detsamma längre nedströms; är vattnet starkt förorenat, kan domstolen bli nödsakad föreskriva att en större vattenmängd måste framgå i den naturliga vattenfåran än vad som erfordrats, om vattnet varit mindre förorenat. Ännu många exempel skulle kunna anföras på fall, i vilka en förening av ytvattnet direkt återverkar på enskilda rättsägares intressen.

I likhet med kommittén har remissinstanserna överlag, merendels i mycket bestämda ordalag, understrukit nödvändigheten av att vattenvårdsintresset blir bättre tillgodosett än hittills. *Medicinalstyrelsen* har sålunda funnit den reaktion, som uppstått mot den fortskridande vattenföreningen i praktiskt taget hela landet — vid något tillfälle uttryckt med orden »den fortskridande latriniseringen av våra ytvatten» — böra mana statsmakterna att vidtaga snabba, kraftiga och rationella åtgärder. Liknande uttalanden föreligger från bl. a. *lantmäteristyrelsen*, *överståthållarämbetet*, *flera länsstyrelser*, *riksförbundet landsbygdens folk*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges industriförbund*. *Svenska naturskyddsföreningen* har kraftigt betonat, att det är en grov misshushållning att utan förutseende skämma vattendragen så som skett. Om åtgärder icke planeras och vidtages i god tid, kan det bli omöjligt att senare återställa vattendragen i deras ursprungliga skick och i allt fall förenat med flerdubbla kostnader att nå ett nöjaktigt resultat. *Föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution* har funnit kommitténs redogörelse giva ett påtagligt intryck av lägets allvar och vattenfrågans vitala betydelse för hela vårt land och folk.

Om orsakerna till de rådande missförhållandena har allmänt uttalats, att de icke i första hand hänför sig till bristande eller ofullständig lagstiftning utan fastmera till investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner, vilka medfört hinder för uppförande av reningsanläggningar i erforderlig omfattning. Att otillräckliga personella och ekonomiska resurser för tillsynsverksamheten bidragit till att utvecklingen fått leda fram till nuvarande situation har också framhållits i yttrandena, ehuru dessa för-

hållanden i allmänhet icke tillmätts samma betydelse som nyssberörda faktorer. Som den huvudsakliga orsaken till att nuvarande lagbestämmelser på området icke lett till avsett resultat har dock av bl. a. *vattenöverdomstolen* och *kommerskollegium* angivits den icke tillräckligt effektiva tillsynen av bestämmelsernas efterlevnad. Av vissa remissinstanser har som bidragande orsak tillika angivits ett alltför ringa intresse för vattenvården från industriföretags och kommunala myndigheters sida, så bl. a. av *länsstyrelsen i Malmöhus län*, *hälsövardsnämnden i Malmö* och *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands och Jämtlands län*. I andra yttranden har däremot betygats, att svårigheter icke mött att vinna förståelse för behovet av effektiva åtgärder mot vattenförorening. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* har kommittén ej tillräckligt beaktat den otvivelaktigt överallt positiva inställningen till vattenvårdsproblemen.

Beträffande möjligheterna att råda bot på missförhållandena kommer i remissyttrandena — i nära överensstämmelse med uppfattningarna om orsakerna till det rådande läget — den uppfattningen till klart uttryck, att föga är att vinna genom skärpta lagbestämmelser, därest icke de hinder som vållas av kostnadshänsyn samt rådande investeringsbegränsningar och kreditrestriktioner kan övervinnas. Allmänt har emellertid uttalats förståelse för att det är nödvändigt att göra en avvägning i fråga om angelägenhetsgraden mellan vattenvårdsintresset och sådana andra allmänna intressen, som jämte detta kräver beaktande. Kostnads-, finansierings- och arbetsmarknadsfrågorna tillmätas av de flesta remissinstanserna en avgörande betydelse och behandlas i allmänhet ingående i yttrandena.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i kostnadsfrågan anfört:

Enligt av kommittén redovisade uppskattningar ha projekterade nya eller kompletterande reningsanläggningar för 2,69 milj. invånare beräknats i anläggning kosta 540 milj. kronor eller i genomsnitt 200 kr./person. Därutöver erfordras ytterligare anläggningar för mer än 2 milj. invånare, av vilka anläggningar hälften bedöms böra utföras för höggradig och hälften för låggradig behandling. Ovannämnda liksom i det följande angivna kostnadsuppgifter avse reningsanläggningar enligt nuvarande praxis beträffande reningseffekten. Skall kravet på denna sättas högre än vad som hittills är fallet vid låg- och höggradiga anläggningar i allmänhet, bli kostnaderna sannolikt jämväl större.

Som jämförelse med ovan angivna, ur betänkandet hämtade kostnadsuppgifter må nämnas, att för Stockholms stad ytterligare erforderliga anordningar, sådant behovet bedömes för närvarande, enligt framlagd generalplan drager en anläggningskostnad, som utslagen på nuvarande invånareantal ligger vid ca 170 kr./person. Generalplanen för Göteborg, där i motsats till Stockholm reningsåtgärder hittills vidtagits endast för en ringa del av avloppsvattnet, upptar kostnader motsvarande ej mindre än 560 kr./person, vilka dock sjunka till drygt 350 kr./person vid beräknad framtida avsluten folkmängd. Exempel på kostnad av sistnämnda storlek finnes även i Stockholms närhet.

Kostnaden för avloppsrening varierar väsentligt beroende på *dels* graden av behandling, *dels* anläggningens storlek, *dels* ock den omfattning i vilken

omläggning eller nyanläggning av ledningar erfordras för att leda allt avloppsvatten till den eller de platser, där behandlingen skall ske. Dessa tre faktorer kunna påverka kostnaden inom vida gränser. Ungefärligt kunna följande gränsvärden angivas, nämligen för slamavskiljning 50 å 350 kr./person och för biologisk rening 100 å 500 kr./person vid nuvarande metoder. Som mycket approximativa genomsnittsvärden kan anges 200 resp. 300 kr./person. Skall behandlingen drivas längre än vad som nu i allmänhet sker vid biologisk rening — i. ex. för att reducera halten av salter i det renade vattnet — medför detta ökade kostnader.

De anläggningskostnader som i städer och samhällen hittills nedlagts på att lösa såväl vatten- som avloppsfrågan — utan att tillräckliga avloppsreningsverk byggts annat än i undantagsfall — variera från några hundra kronor per person vid äldre anläggningar i städer till upp emot 2 000 kr. och i vissa fall ännu mera i mindre orter, som utfört anläggningar under senare år. Skulle kostnaden för förräntning, underhåll, drift och förnyelse av dessa anläggningar i sin helhet uttagas genom avgifter, kunna dessa bedömas variera från mindre än 100 upp till 400 (eller undantagsvis mera) kr. per »normal»-hushåll eller -lägenhet och år. Antas hushållet bebo en lägenhet om ca 65 m² motsvarar således vatten- och avloppskostnaden ett årsbelopp från mindre än 1: 50 kr./m² upp till ca 6: — kr./m² lägenhetsyta.

Årskostnaderna för enbart avloppsreningsanläggningar kunna, beräknade på motsvarande sätt, sägas variera från i gynnsammaste fall ungefär 15 till upp emot 150 kr./hushåll och år. Under samma antaganden som förut motsvarar detta i runda tal från 25 öre upp till 2: 50 kr. per m² lägenhetsyta och år.

Styrelsen har ansett delade meningar icke kunna råda om det lämpliga och berättigade i att, på sätt kommittén föreslagit, föreskriva slamavskiljning som minimikrav i det alldeles övervägande antalet fall. Styrelsen har emellertid räknat med att de slamavskiljningsanläggningar, som kräves för förverkligande av kommitténs förslag i denna del, kommer att bli synnerligen omfattande. Här om har styrelsen anfört:

Kommittén har icke gjort något försök att beräkna storleken av ifrågasvarande investeringsvolym, men på grundval av den i betänkandet redovisade behovsinventeringen och i det föregående angivna genomsnittskostnader per invånare, kan dock en om än mycket ungefärlig uppskattning göras.

Enligt sammanställningen i betänkandet finnas slamavskiljare projekterade för en folkmängd av närmare 800 000 personer. Höggradiga anläggningar eller utbyggnad från låggradig till höggradig behandling har samtidigt projekterats för 1 900 000 personer, vilka anläggningar i detta sammanhang kunna antagas fördelade på anläggningar av det förra slaget för 700 000 och av det senare för 1 200 000 personer. Den sammanlagda kostnaden för projekterade anläggningar anges till 540 milj. kronor. Behövligen ännu icke projekterade anläggningar för minst låggradig behandling anges därutöver erforderliga för över 2 000 000 personer. Enligt kommittén skulle alltså anläggningar för minst låggradig behandling för över (800 000 + 700 000 + 2 000 000) 3 500 000 personer vara utförda före den 1 januari 1961. Kostnaden härför kan efter medelvärdet 200 kr./person uppskattas till ca 700 milj. kronor. Härtill kommer dels att vissa anläggningar samtidigt måste utbyggas för höggradig behandling, dels ock att förbättrade åtgärder mot industriell förorening även torde vara angelägna i betydande omfattning.

Även om beloppet 700 milj. kronor — — — möjligen skulle vara uppskat-

tat något i överkant, är därför ändock den investering i behandlingsanläggningar, som sålunda skulle erfordras för realiserande av kommitténs program i ifrågavarande avseende, uppenbarligen av sådan storlek, att den knappast kan tänkas genomförd på fem år. Detta skulle nämligen tarva en ökning av investeringarna i vatten och avlopp, vilka under senare tid totalt uppgått till mellan 200 och 250 milj. kronor per år, med i genomsnitt mer än 50 procent. En investeringsökning av denna omfattning torde möta svårigheter, i all synnerhet som den säkerligen icke skulle bli jämnt fördelad över femårsperioden utan i väsentlig grad koncentrerad till dess senare del.

Också *länsstyrelsen i Jönköpings län* har framhållit, att ifrågakommande investeringar torde vara av den storleksordning, att de av praktiskt-ekonomiska skäl endast till mycket ringa del kan komma till stånd inom den av kommittén tänkta femårsperioden. På liknande sätt har styrelsen för *statens institut för folkhälsan* uttalat sig.

Kommerskollegium har uttalat, att även mycket stora utgifter måste godtagas för att lösa vattenvårdsproblemen. Åtgärder i sådant syfte måste enligt kollegiet intaga en framskjuten plats på investeringsprogrammet. Enligt *länsstyrelsen i Hallands län* är den föreliggande frågan av sådan vikt, att även kostnader, som förefaller enorma, är motiverade för ändamålet. *Sveriges lantbruksförbund* har framhållit, att — vid beaktande av de nationalekonomiska och privata förluster en fortsatt försämring av våra vatten troligen skulle innebära — de stora kostnader saneringsarbetet måste medföra i stort sett torde vara ofrånkomliga.

Styrelsen för *svenska landskommunernas förbund* har anfört, att anledning icke föreligger att ifrågasätta, att kostnaderna blir lägre än vad kommittén räknat med. Snarare torde man kunna förutse stegrade kostnader för tillgodoseende av behoven på detta område. Styrelsen tänker därvid närmast på de krav, som vid tätbebyggelse kan komma att ställas på vattenvården. Grundvattentillgångarna i landet är begränsade och torde icke kunna tillgodose en ständigt ökad efterfrågan på vatten för olika ändamål. Skall vattenbehovet tillfredsställande kunna tillgodoses, kan man icke bortse från att recipienterna jämväl skall kunna tjäna såsom ytvattentäkter. Detta innebär, att stränga krav måste ställas på behandlingen av avloppsvatten, som utsläppes i sjöar och vattendrag. Med sådana krav följer betydande utgifter. Under framhållande av att vattenvårdsintressets tillgodoseende förutsätter avvägningar, där de ekonomiska synpunkterna får tillmätas en betydelse, som ofta kan vara avgörande, har styrelsen vidare uttalat, att de kostnader, med vilka kommittén räknat, är av den storleksordning, att de icke synes kunna försvaras endast med en hänvisning till att takten i saneringsarbetet får bli en fråga om avvägning mellan vad som är ekonomiskt möjligt och ur vattenvårdssynpunkt önskvärt. Enbart kostnaderna för slamavskiljning torde komma att röra sig om betydande belopp, åtskilliga hundratal miljoner kronor. Styrelsen har påpekat, att i betänkandet icke angivits någon siffra härför.

Även i andra yttranden har beklagats, att kommittén icke gjort några närmare beräkningar av investeringsbehovet och investeringsmöjligheterna.

Sålunda har *ingenjörsvetenskapsakademien* funnit det vara av väsentlig betydelse för en riktig bedömning av vattenvården, att de ekonomiska faktorer, som sammanhänger med denna, utredes mera ingående än som nu skett och att hänsyn härvid även tages till den framtida utveckling, som kan förväntas i fråga om samhällsbildning och bostadsbyggande. Vattenvårdsproblemets komplexa natur måste beaktas, så att en verklig samordning erhålles av alla de faktorer som sammanhänger med både vattenförsörjning och vattenrening. Först sedan man klarlagt problemets verkliga omfattning och visat i vilken grad resurser finnes för att lösa det, kan man börja angripa frågan om vilka vägar man lämpligen bör välja för att på effektivaste sätt lösa problemet.

Tre *reservanter i fiskeristygelsen*, överdirektören Hult, ledamoten Högstrom samt föredraganden, byråchefen Wikland, har i anslutning till kommitténs uttalande att takten i saneringsarbetet måste bli en fråga om avvägning mellan det ekonomiskt möjliga och ur vattenvårdssynpunkt önskvärda, anfört:

Vattenvårdskommitténs här återgivna uttalanden har som redogörelsen utvisar mera karaktären av allmänt hållna önskemål än konkreta förslag till investeringsfrågans lösning. Eftersom denna fråga som flera gånger tidigare betonats är den avgörande vattenvårdsfrågan, vid sidan av vilken såväl organisationen av vattentillsynen som lagstiftningsspörsmålen är sekundära och beroende av huvudfrågans lösning, så är det alldeles nödvändigt att kommittéförslaget kompletteras med en angelägenhetsgraderad investeringsplan för såväl kommunala som industriella vattenvårdsanläggningar, som fastställs av Kungl. Maj:t och riksdagen till ledning för de kommunala beslutsorganen och industrien. Först genom en sådan investeringsplan för vattenvården blir det möjligt för de beredande och beslutande myndigheterna — Kungl. Maj:ts kansli och riksdagen — att företa en rimlig och rättvis avvägning mellan vattenvårdens högst betydande och trängande investeringsbehov, å ena sidan, och investeringsramen för bostadsbyggande, uppförande av sjukhus, skolor och andra ur social och kulturell synpunkt angelägna investeringsobjekt, å andra sidan.

Länsstyrelsen i Uppsala län har betonat, att avvägningen mellan vad som är behövt, å ena, och ekonomiskt försvarbart, å andra sidan, icke får leda till ett sådant resultat, att vad man vinner för stunden förloras i framtiden. Enligt länsstyrelsen torde det nämligen med sannolikhet kunna sägas, att det på vattenområdet blir billigare att på en gång betala effektiva åtgärder, även om kostnaderna för dessa ter sig stora, än att i framtiden sota för följderna av en planlös eller ofullständig utformning.

Flera andra remissinstanser har framhållit angelägenheten av att de åtgärder som vidtages till förebyggande av vattenförorening allmänt sett är lämpliga så att felinvesteringar till betydande belopp icke riskeras, så bl. a. *kammarkollegiet*, *statens institut för folkhälsan* och *handelskammaren i Malmö*.

Medicinalstyrelsen har uttalat att, i avbidan på att hela det gigantiska vatten- och avloppsproblemet bringas till en fullt godtagbar lösning, redan nu vissa åtgärder bör vidtagas, även med risk att man senare måste vidtaga omdispositioner.

Beträffande möjligheterna ur arbetsmarknadssynpunkt till snar utbyggnad av reningsanläggningarna framhåller *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, att det är angeläget, att behandlingsanläggningar för kloakvatten i fortsättningen gives en viss prioritet och i varje fall upptages som nödvändiga redan vid en första byggnadsetapp av kloakledningar. Liknande synpunkter har framförts av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Å andra sidan har *överståthållarämbetet* funnit sig av praktiska skäl böra sätta ett frågetecken för kommitténs förslag att anläggningar för behandling av avloppsvatten skulle vara undantagna från byggnadsreglering. Enligt ämbetets uppfattning torde en avvägning i fråga om angelägenhetsgraden av sådana och andra anläggningar bli ofrånkomlig. Behovet av en angelägenhetsgradering inom ramen för byggnadsregleringen såväl av olika reningsanläggningar sinsemellan som av sådana i jämförelse med andra anläggningar har också framhållits i några andra yttranden, bl. a. av *svenska kommunal-tekniska föreningen* och *svenska väg- och vattenbyggnadsriksförbundet*.

I anslutning till kostnads- och arbetsmarknadsfrågorna har i några yttranden upptagits frågan om målet för vattenvården och det därmed sammanhängande spörsmålet om normerna för reningen. Sålunda har styrelsen för *svenska landskommunernas förbund* efterlyst ett mera bestämt mål för vattenvården än som kan utläsas av det föreliggande förslaget. Därmed har styrelsen dock icke velat ifrågasätta, att generella normer skulle tillskapas för hur avloppsvattnet borde vara beskaffat, innan det utsläppes i vattendrag. Styrelsen har betonat, att det här är fråga om avvägningsproblem, vilkas lösning väsentligen är beroende av ekonomiska överväganden, och att lagstiftningen på detta område måste tillbörligen beakta vattenvårdsfrågans ekonomiska sida. Styrelsen har i detta sammanhang erinrat om att enligt betänkandet en skälighetsprövning skall föregå vattentendensens avgörande rörande reningsgraden men att inga som helst anvisningar för en sådan skälighetsprövning lämnats. Även *1951 års byggnadsutredning* har beklagat, att i betänkandet icke mera tydligt klargjorts, vilka intressen som den förbättrade vattenvården i särskilda fall skall fullfölja. Utredningen har yttrat:

Närmast synes frågan — liksom i nuvarande författningar på området — ha betraktats såsom ett allmänt hälsovårds-, naturskydds- och fiskevårdsproblem. De särskilda spörsmål, som sammanhänger med den tillväxande bebyggelsen, har setts utslutande ur den synpunkten, att bebyggelsen är ägnad att öka föroreningen av sjöar och vattendrag. Däremot har icke beaktats, att en växande bebyggelse också ställer krav på vattenvården, vilka i vissa fall kan gå vida utöver vad som är motiverat ur de nyss angivna synpunkterna och vad som är möjligt att generellt eftersträva. Särskilt bör nämnas kravet på speciellt skydd för sådana vattenområden, som utnyttjas eller kan beräknas framdeles bli utnyttjade till vattentäkter, vilken fråga — som dock har ett mycket nära samband med övriga hithörande spörsmål — kommittén funnit sig kunna i detta sammanhang förbigå.

Med det anförda sammanhänger att målet för vattenvården icke blivit klart definierat. I detta hänseende har vattenvårdskommittén uttalat, att

vattenvårdens verkställande myndigheter borde i varje särskilt fall ställa kraven på vattnets renhet så högt, som med ett rimligt beaktande av sociala och ekonomiska synpunkter vore möjligt. Men bedömningen av vilka fordringar, som därvid borde uppställas, måste som hittills ske från fall till fall med beaktande av förhållandena på varje ort. — Byggnadsutredningen delar vattenvårdskommitténs mening, att det i nuvarande läge är omöjligt att uppställa ens schematiska normer i fråga om den grad av vattenförorening, som i det särskilda fallet kan och måste tolereras. I brist på sådana normer måste emellertid även bland fackmän komma att i det särskilda fallet råda stor osäkerhet angående arten och omfattningen av de reningsåtgärder, som kan komma att påfordras. Olägenheterna härav framträder särskilt tydligt i fråga om den mera långsiktiga bebyggelseplaneringen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i denna fråga framhållit, att när samhället påfordrar en investeringsverksamhet i reningsanläggningar av storleksordningen en miljard kronor — vilken kostnad till helt övervägande del skall bestridas av kommuner och enskilda — framstår det såsom nödvändigt, att någon ledning lämnas beträffande den avsedda tillämpningen av vad som skall anses vara skäliga reningskostnader. Även om det tills vidare icke är möjligt att uppställa närmare preciserade riktlinjer för vattenvårdens praktiska tillämpning, hade det dock varit till fördel, om i betänkandet angivits exemplifierade grunder för bedömning av hur långtgående reningskrav som borde resas och hur reningskravet borde avvägas i förhållande till andra intressen. *Svenska kommunal-tekniska föreningen* har anfört, att eftersom de ekonomiska resurserna icke medger en sådan rening av allt avloppsvatten, att alla vattendrag kan bibehålla sin naturliga beskaffenhet, en klassindelning måste ske av landets vattendrag efter den grad av rening, som borde krävas beträffande avloppsvattnet. En sådan klassindelning förutsätter emellertid generella normer för vattenbeskaffenheten i olika slag av vattenområden. De skäl kommittén åberopat mot uppställande av dylika normer synes föreningen icke relevanta.

Fiskeristyrelsen har ansett vissa normer böra övervägas som komplement till författningsbestämmelserna att tjäna till ledning för bedömandet av åtminstone minimikraven på vattenbeskaffenheten hos recipienterna. Dylika normer skulle dock icke omedelbart fastställas, utan kraven skulle så att säga växa fram organiskt ur det fortsatta vattenvårdsarbetet i landet. *Sveriges lantbruksförbund* har uttalat farhågor för att frånvaron av normer för reningen kan komma att leda till att vederbörande myndigheter eller deras befattningshavare föreskriver eller föreslår olika långt gående reningsåtgärder. *Gatunämnden i Stockholm* har ansett risk föreligga för att utan klara normer den av kommittén föreslagna vatteninspektionens verksamhet kan komma att få något av godtycke över sig. Liknande farhågor har uttalats av *svenska kommunal-tekniska föreningen*.

Ett annat, med frågan om normerna för reningen i viss mån beslätat spörsmål har berörts av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*. Med de inom vida gränser varierande reningskostnaderna kan enligt styrelsen kravet på en så fullständig behandling, som är tekniskt och ekonomiskt möjligt, i många fall

leda till väsentliga skillnader såväl i fråga om det faktiska reningsresultatet som beträffande de ekonomiska bördorna på samhällen, fastighetsägare och industrier. Styrelsen har vidare anfört:

Som ett exempel må nämnas, att medan den gräns, då kostnaden för rening av kommunalt avloppsvatten blir »orimligt hög», alltid kommer att vara tänjbar, kan beträffande en industri, som förorenar ett vattendrag, tillverkningens lönsamhet sätta ett mycket bestämt och i vissa fall lågt gränsvärde för industriens möjlighet att vidtaga reningsåtgärder.

Det kan således bli vanskligt att, när flera förorenare finnas vid ett och samma vattendrag eller vattenområde, mot den ena rikta långtgående reningskrav, medan däremot en annan tillåtes utsläppa avsevärda mängder föroreningar. Frågan är med andra ord om alla förorenare i princip skola åläggas rening till samma renhetsgrad hos det utgående avloppsvattnet, eller om någon skall ges företrädesrätt till utnyttjande av den självreningsförmåga, som recipienten besitter. En annan frågeställning är hur man skall förfara, när eftergift mot någon förorenare av ekonomiska skäl blir erforderlig i sådan utsträckning, att effekten på recipienten av en långtgående behandling av de andra förorenarnas avloppsvatten inte står i skäligt förhållande till behandlingskostnaderna. Ett delvis likartat problem uppträder, om det t. ex. uppströms ett vid ett vattendrag beläget större samhälle är angeläget, att reningskravet sättes mycket högt, därför att samhället använder vattendraget som råvattentäkt och för friluftsbad. Skola då förorenare på uppströmsidan åläggas att helt på egen bekostnad vidtaga långtgående åtgärder eller skall bidrag lämnas av den eller dem, i vars intresse åtgärderna påkallas?

Här ovan berörda frågor har kommittén icke behandlat, men det synes närmast ofrånkomligt, att någon vägledning lämnas för bedömning av dessa avvägningsproblem. I annat fall torde en betydande osäkerhet och ojämnhet i bedömningen komma att råda beträffande lagtillämpningen under den jämförelsevis långa tid som måste förflyta, innan en något så när enhetlig praxis hunnit utbildas prejudikatvägen.

De allmänna synpunkter som sålunda framkommit avspeglar sig vid remissinstansernas ställningstagande till utformningen av en skärpt lagstiftning beträffande vattenförorening. Det av kommittén framlagda förslaget har överlag i princip hälsats med tillfedsställelse men kritik har framkommit särskilt mot förslaget om en bestämd tidrymd av fem år för genomförande av slamavskiljning. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har med hänsyn till de betydande investeringar, som erfordras för ändamålet, ifrågasatt möjligheten att åstadkomma rättelse i rådande förhållanden inom den angivna tidrymden. *Länsstyrelsen* har fördenskull förordat en utsträckning av anståndet. Åtminstone borde möjlighet skapas att meddela dispens för företag, som kan anses vara mindre brådskande. Härigenom skulle man på ett lämpligt sätt kunna angelägenhetsgradera företagen och möjliggöra en utbyggnad etappvis. Också *länsstyrelsen i Uppsala län* har förordat införande av dispensmöjlighet och därvid anfört, att förslagets genomförande kommer att tvinga till investeringar så stora att de skäligen borde fördelas på längre tid än fem år. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har framhållit, att projekteringsresurserna icke torde förslå för en tekniskt och ekonomiskt rationell framställning av erforderliga reningsanläggningar på så kort tid. Lik-

nande synpunkter har utvecklats av *länsstyrelserna i Göteborg och Bohus, Skaraborgs och Jönköpings län, styrelsen för statens institut för folkhälsan, svenska stadsförbundet, Stockholms förorters samarbetsnämnd, gatunämnderna i Malmö och Hälsingborg, distriktsingenjören för vatten och avlopp i Skaraborgs län samt svenska kommunal-tekniska föreningen.*

Det av kommittén i utkastet till förbudskungörelse föreslagna stadgandet om skyldighet att inom fem år påkalla prövning rörande villkoren för fortsatt utsläppande av kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 3 000 invånare har föranlett *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* att i förevarande sammanhang påpeka, att slamavskiljning icke borde behöva inrättas, innan denna prövning ägt rum. Då slamavskiljning förutsättes bli en obligatorisk minimiåtgärd, måste nämligen berörda prövning komma att avse frågan huruvida en längre gående rening är av nöden. Styrelsen finner det mindre lämpligt, att man generellt påfordrar, att ett samhälle skall före viss tidpunkt utföra slamavskiljning, vilken vid en efterföljande prövning av vattendomstolen kan komma att förklaras otillräcklig och fördenskull måste kompletteras med anordningar för höggradig rening. Styrelsen har därvid erinrat om de betydande merkostnader och andra olägenheter, som kan vara förenade med en övergång från låggradig till höggradig rening åtminstone i fall, där slamavskiljning inrättats i övertygelsen att denna obligatoriska behandling skulle vara tillfyllest. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* har ifrågasatt, om det icke vore mest rationellt, att tillsynsmyndigheten verkställer en inventering av de områden med samlad bebyggelse, för vilka prövning borde äga rum, och därefter successivt efter angelägenhetsgradering anmanar vederbörande att påkalla prövning med hänsyn därvid tagen även till den tid, inom vilken det är möjligt att genomföra erforderliga åtgärder. Liknande uppfattning har tillkännagivits av *kammarkollegiet* och *distriktsingenjören för vatten- och avlopp i Östergötlands län*. *Handelskammaren i Norrköping* har föreslagit motsvarande tillvägagångssätt även med avseende å den föreslagna prövningen beträffande befintliga fabriker och andra industriella inrättningar. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* har funnit det lämpligaste vara att tillsynsmyndigheten själv påkallar prövning beträffande befintliga anläggningar i de fall, där myndigheten anser det erforderligt. Länsstyrelsen har därvid hänvisat till den befogenhet i detta avseende, som tillsynsmyndigheten äger enligt den nuvarande tillsynslagen och enligt förslaget skall äga jämväl enligt den nya. *Svenska teknologföreningen* har givit uttryck åt samma uppfattning. *Kommerskollegium* har förordat, att för skyldigheten att påkalla prövning beträffande befintliga anläggningar bestämmes en tid av tio år.

I detta sammanhang må även nämnas, att *länsstyrelsen i Stockholms län* pekat på den rådande splittringen på skilda författningar av olika med vattenföreningen och vattenvården sammanhängande frågor och därvid uttalat, att möjligheten till en samordning och en förenkling borde undersökas. Med en mera genomgripande översyn borde dock enligt länsstyrelsens mening anstå till dess kommittén avslutat sitt återstående arbete. Liknande uppfattning har tillkännagivits av *länsstyrelserna i Östergötlands och Kalmar län,*

förste provinsialläkaren i Östergötlands län samt distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands och Jämtlands län.

De ändringar, som kommittén föreslagit i fastighetsbildningslagstiftningen och byggnadsförfattningarna, tillstyrkes uttryckligen av *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* samt *länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län*. I stort sett utan erinran lämnas förslaget också av *svenska stadsförbundet* samt förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen*. *Bostadsstyrelsen* anser det angeläget, att sådana ändringar vidtages i jorddelningslagen och byggnadsstadgan, att distriktsingenjörerna och hälsovårdsnämnderna gives möjligheter att följa fastighetsbildnings- och byggelseplaneringsärenden och bevaka de intressen de företräder.

I flera yttranden kritiseras emellertid förslaget i förevarande del. *Lantmäteristyrelsen* förklarar med utförlig motivering, att den finner de föreslagna ändringarna i fastighetsbildningslagstiftningen obehövliga och åberopar jämväl den pågående revisionen av fastighetsbildningslagstiftningen, vid vilken frågan om samarbetet mellan fastighetsbildningsmyndigheterna och de myndigheter, som på andra områden har att bevaka allmänna angelägenheter är avsett att lösas. Även *1954 års fastighetsbildningskommitté* avstyrker, att de i betänkandet ifrågasatta ändringarna i jorddelningslagen och fastighetsbildningslagen kommer till stånd i förevarande sammanhang. Kommittén anför, att det i stället torde få ankomma på fastighetsbildningskommittén att vid utarbetande av förslag till ny fastighetsbildningslagstiftning taga under övervägande vad vattenvårdskommittén anfört och i övrigt förekommit i detta ärende. Liknande uppfattning hävdas av *lantbruksstyrelsen, vattenöverdomstolen, länsstyrelsen i Jönköpings län* samt *flera överlantmätare*.

I fråga om de föreslagna ändringarna i byggnadsstadgan anser *lantmäteristyrelsen* en viss komplettering av gällande regler måhända böra övervägas. *1951 års byggnadsutredning* anför emellertid, att förslagen synes svåra att genomföra med hänsyn till den arbetsbörda, de skulle lägga på byggnads-, vattenvårds- och hälsovårdsmyndigheterna samt den avsevärda förlängning av proceduren vid meddelande av byggnadslov, som skulle bli en följd av deras genomförande. I allt fall torde det, enligt utredningen, vara olämpligt att genom partiella ändringar i byggnadsstadgan av den inebörd kommittén skisserat föregripa den mera omfattande reform, som byggnadsutredningen avser att föreslå. I huvudsak liknande synpunkter utvecklas av *byggnadsstyrelsen*. Att förslaget kan, om det genomföres, vålla onödig omgång beträffande byggnadslovsärendena, framhålls jämväl av *kammarkollegiet, svenska teknologföreningen, svenska kommunal-tekniska föreningen* samt *svenska väg- och vattenbyggares riksförbund*. De båda sistnämnda påpekar därvid särskilt, att föreskrift om remittering av sådana ärenden till vatteninspektionen synes onödig, eftersom vattenvårdens intressen i detta sammanhang tillvaratages genom förprövningsförfarandet. Av samma mening är *gatunämnden i Stockholm*.

Den diskussion som i remissyttrandena förts angående tillsynens organisation skall icke i detta sammanhang närmare beröras. Det må emellertid nämnas, att den av kommittén föreslagna lagstiftningen i några yttranden helt avstyrkts med hänsyn till frågan om tillsynen. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har sålunda — framför allt med hänsyn till att kommittén enligt länsstyrelsens mening icke på ett tillfredsställande sätt löst frågan om vattenvårdsärendenas handläggning på det lokala och regionala planet — ansett förslaget icke utan grundlig omarbetning böra upptagas till lagstiftning. Vidare har *vetenskapsakademien* avstyrkt förslaget på den grund att kommittén enligt akademiens uppfattning icke tillräckligt beaktat forskningens betydelse och vikten av att forskningen bleve behörigen företrädd vid vattentillsynen. I huvudsak samma mening har uttalats av *föreståndaren för Uppsala universitets limnologiska institution*.

Vidare må i detta sammanhang anmärkas, att i flera yttranden framhålits, att de nya uppgifter, som i den föreslagna lagstiftningen kommer att läggas på vattendomstolarna, nödvändiggör en betydande förstärkning av deras kapacitet, om icke en allvarlig eftersläpning i handläggningen skall bli följd. *Vattenöverdomstolen* har i detta hänseende fäst uppmärksamheten också på att en ytterligare arbetsökning kan väntas inom det område, som tillhör nästa etapp av kommitténs arbete, nämligen skyddet av grundvattentillgångarna. *Västerbygdens vattendomstol* har påpekat, att särskilt tillämpningen av de föreslagna reglerna om prövningen inom en femårsperiod av redan befintliga avloppsutsläpp torde komma att medföra en oerhörd belastning för vattendomstolarna — åtminstone i den sydliga delen av landet — under tiden till dess alla ansökningar enligt kungörelsen inkommit och blivit avgjorda. Detsamma har betonats av *länsstyrelsen i Kronobergs län*. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* har funnit det kunna starkt ifrågasättas, om vattendomstolarna inom rimlig tid skall kunna avverka ens de till omkring 200 uppgående ansökningsmål, som i anledning av den föreslagna lagstiftningen komme att anhängiggöras av städer och tätorter.

I några yttranden har framförts förslag att vissa av de av kommittén till vattendomstol hänförliga avgörandena i stället skall anförtros administrativ myndighet. Förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen* har sålunda ansett den frågan kunna uppställas om icke laglighetsprövning liksom övriga nu på vattendomstolarna ankommande åtgärder enligt 8 kap. vattenlagen skulle, för att vinna erforderlig snabbhet i avgörandena, kunna överflyttas på länsstyrelserna med regeringsrätten som överinstans. Liknande mening har uttalats av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. *1951 års byggnadsutredning* har ifrågasatt, om icke den praktiskt mest framkomliga vägen, där est man vill upprätthålla den önskade höga standarden i fråga om vattenvården, vore att tillståndsfrågor avgöres i enkla former genom ett administrativt förfarande och frågor av typiskt privaträttslig natur — t. ex. ersättningsfrågor — i efterhand prövas av domstol. Till förmån för en dylik lösning talar även det förhållandet, att tillståndsfrågorna, ehuru även dessa har en viss privaträttslig aspekt, dock till övervägande del representerar konflikter mellan allmänna intressen.

Frågan har även berörts av *länsstyrelsen i Malmöhus län* som därvid anför, att ett tungrott domstolsförfarande är ägnat att hindra en ändamålsenlig utveckling på ifrågavarande område samt att ärendena ej torde kunna anses vara av den beskaffenhet, att domstolsbehandling kräves. Länsstyrelsen anser sålunda för sin del, att det ur såväl allmän som enskild synpunkt skulle vara bättre, om länsstyrelserna finge större befogenheter, än vad som föreslagits. I samma riktning har *svenska väg- och vattenbyggares riksförbund* uttalat sig. Spörsmålet har slutligen diskuterats av en *reservant i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, byråchefen Petrelius, vilken på grund av de med vattenvärden förknippade avvägningsfrågornas allmänt samhällseliga och ekonomiska natur finner det böra prövas, huruvida avväganden och bedömningar, som måste läggas till grund för den omfattning, den takt och den ordning, i vilken reningsåtgärder bör komma till stånd, icke lämpligare borde göras i administrativ ordning. Detta gäller icke minst i de fall, då åtgärder skall framtvingas. I administrativ ordning, genom samverkan mellan å ena sidan länsstyrelserna och å andra sidan tillsynsmyndigheten och dess lokalorgan i länen, kan man lättare och snabbare åvägabrinda erforderlig enhetlighet i tillämpningen. Samtidigt torde härvid avvägningen mellan olika samhällsintressen kunna ske på ett friare och efter skiftande omständigheter mera anpassbart sätt, än därest sådana avvägningsfrågor skall avgöras i judiciell ordning.

Departementschefen. Den nuvarande lagstiftningen till motverkande av vattenförorening genomfördes år 1941. Frånsett vissa vid 1937 års riksdag antagna provisoriska bestämmelser i ämnet hade vi tidigare inga närmare preciserade regler i vår rätt angående åtgärder till förhindrande av förorening i sjöar och vattendrag. Med 1941 års lagstiftning avsågs att förebygga uppkomsten av nya vattenföroreningar samt att skapa en legislativ grundval för den nödvändiga saneringen av den redan då oroväckande långt fortskridna föroreningen. En särskild organisation tillskapades för att vid sidan av hälsovårdsmyndigheterna utöva erforderlig kontroll och rådgivning.

Den höjning av den allmänna bostadsstandarden som skett under de senaste årtiondena har bl. a. inneburit en högst avsevärd förbättring i fråga om anordningar för god hygien och bekvämlighet. Härigenom har antalet vattenklosetter och andra sanitära anordningar i bostäderna väsentligt ökat, vilket efter hand medfört stark ökning av mängden kloakvatten som utsläppes i sjöar och vattendrag. Åtgärder till förhindrande av vattenförorening genom kloakvattnet har dock icke blivit utförda i större utsträckning. Därjämte har utsläpp av otilfredsställande renat avfall från industrier ägt rum i betydligt ökad omfattning. Såsom förhållandena hittills utvecklat sig nödgas man — även med beaktande av den nyttiga effekt som 1941 års lagstiftning otvivelaktigt haft i många fall — konstatera, att denna lagstiftning likväl icke lett till sådant resultat som man vid dess tillkomst räknade med. Orsaken härtill torde främst vara det begränsade utrymme för ifrågavarande slag av investeringar som under senare år förelegat till följd av omfattande in-

vesteringskrav inom en rad andra områden av samhällslivet. Vad kommittén i sitt betänkande anført klargör angelägenheten av att effektiva åtgärder vidtages för att i tid bringa situationen under kontroll. I första hand måste tillses att nedsmutsningen icke förvärras, men det gäller även att inom rimlig tid sanera de redan svårt förorenade vattnen.

För att komma till rätta med vattenvårdsfrågan, som numera utan överdrift kan sägas ha utvecklats till ett av våra viktigaste samhällsproblem, skulle det givetvis vara värdefullt om ett till omfattningen och i fråga om takten för genomförandet klart bestämt saneringsprogram kunde utformas av statsmakterna. Problemet är emellertid av sådan räckvidd och av så komplicerad beskaffenhet, att en dylik långsiktig planering bereder mycket stora svårigheter. Man får ha klart för sig, att genomförandet av en sanering innebär en kraftig belastning på samhällsekonomin. Enligt gjorda beräkningar kräver den sanering av våra vattendrag, som bör eftersträvas, investeringar som springer upp till miljardbelopp. Samtidigt föreligger krav på insatser inom många andra viktiga samhällsområden, där utvecklingen släpar efter. Frågan i vilken omfattning och takt vattenvården kan förbättras är sålunda i väsentlig mån en samhällsekonomisk avvägningsfråga, som icke kan på en gång få sin lösning på längre sikt. Uppenbart är under alla förhållanden, att de synnerligen omfattande investeringar, som erfordras för att åstadkomma de nödiga förbättringarna, måste fördelas över en jämförelsevis lång tid, om icke vattenvårdsåtgärdernas belastning på samhällsekonomin skall bli större än förhållandena medger. Detsamma gäller om de stora anspråk på arbetskraft som ett förverkligande av saneringen måste antagas medföra. En angelägenhetsgradering måste från tid till annan ske såväl av erforderliga vattenvårdsåtgärder i jämförelse med andra samhällsnyttiga kapital- och arbetskrävande företag som av olika vattenvårdsåtgärder inbördes. För påskyndande av saneringsarbetet har framförts krav på att reningsanläggningar generellt skall undantagas från byggnadsregleringen. Detta torde ej vara möjligt i rådande läge, men det är anledning att understryka vikten av att sådana anläggningar beredes ett så stort utrymme i investeringarna som överhuvud är möjligt utan eftersättande av andra viktiga samhällsintressen.

Likaväl som det är vanskligt att uppställa ett klart utformat allmänt saneringsprogram är det svårt att fastställa generellt gällande, detaljerade normer för de villkor, som i särskilda fall bör gälla för utsläppande av avloppsvatten. Det är i vårt moderna samhälle ofrånkomligt, att sjöar och vattendrag i stor utsträckning användes såsom recipienter för avfall från bebyggelse och industrier, och med hänsyn till de i hög grad varierande förhållanden, under vilka detta sker, måste frågan vad som skall anses tillåtligt bedömas från fall till fall, varvid de olika intressen, som gör sig gällande, får beaktas och vägas mot varandra. Det är dock givet, att det allmänna riktmärket bör vara minsta möjliga förorening, och vissa normer torde så småningom utbildas i praxis.

Bland förutsättningarna för att vattenvården skall kunna förbättras ingår även som ett viktigt led rådgivning vid planeringen av reningsanläggningar

m. m., kombinerad med viss kontroll från det allmännas sida. Som nyss nämnades tillskapades i samband med 1941 års lagstiftning en särskild organisation för att jämte hälsovårdsmyndigheterna utöva den erforderliga kontrollen. Jag skall här icke gå närmare in på spørgsmålet om förstärkning av organisationen, vilket i annat sammanhang är föremål för prövning vid årets riksdag. I statsverkspropositionen (bilaga 11, nionde huvudtiteln, s. 327) har i syfte att bereda ökade möjligheter för en mera effektiv vattenvård föreslagits viss utbyggnad av fiskeristyrelsens tillsynsavdelning och inrättande av en rådgivande nämnd vid avdelningen. Det föreligger, som förut nämnts, ett förslag av vattenvårdskommittén om inrättande av en särskild myndighet, benämnd statens vatteninspektion, för vattenvårdens centrala administration, vilket förslag dock icke nu upptagits. Oavsett hur organisationen i framtiden kommer att utformas, synes det emellertid praktiskt att i lagstiftningen för det organ, som utövar tillsynen, använda beteckningen statens vatteninspektion, varvid förutsättes, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att förordna vilken myndighet som skall fungera i detta avseende. Tills vidare kommer enligt det i statsverkspropositionen framlagda förslaget fiskeristyrelsens tillsynsavdelning att utöva funktionen såsom statens vatteninspektion.

Med en i erforderlig grad förstärkt tillsynsorganisation torde 1941 års lagstiftning till motverkande av vattenförorening alltjämt erbjuda ett ändamålsenligt legislativt underlag för en rationell vattenvård. Lagen ger i sin gällande utformning klart uttryck åt kravet på att vattendragen ej får allmänt förstöras genom utsläpp av avfall, men den lämnar samtidigt utrymme för beaktande av olika intressen och omständigheter, som enligt vad förut anförts ej kan lämnas ur räkningen. Det är således ej aktuellt att vidtaga någon genomgripande revision av lagstiftningen. Erfarenheterna under den tid som de gällande lagreglerna varit i tillämpning visar emellertid, att vissa jämkningar och tillägg är påkallade för att klarare inskräpa vikten av en god vattenvård. De förslag härom, som framlagts av kommittén, har i det stora hela vunnit gillande vid remissbehandlingen, och de synes ägnade att läggas till grund för lagstiftning.

Till en början torde, såsom kommittén föreslagit, det allmänna stadgandet i 8 kap. 23 § vattenlagen om reningsplikt beträffande kloakvatten böra formuleras något skarpare, så att det klart framhäves, att höga krav regelmässigt skall ställas på vattenvården. Därjämte bör införas uttryckligt stadgande till förhindrande av att kloakvatten från bebyggelse utsläppes utan föregående s. k. slamavskiljning, d. v. s. borttagande av avsättningsbar förorening. Härigenom erhålles en ändamålsenlig precisering av minimikravet på reningen, vilket således bortsett från sällsynta undantagsfall under alla omständigheter måste uppfyllas. Det bör starkt understrykas, att det är fråga om ett minimikrav. Med hänsyn till recipientens beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan längre gående åtgärder ofta, kanske regelmässigt, visa sig erforderliga för åstadkommande av fullt tillfredsställande förhållanden. Den allmänna regeln om reningsplikten innefattar uppenbar-

ligen krav på att i dylika fall en kraftigare rening än slamavskiljning skall äga rum. Beaktas bör även, att en anläggning bör inrättas så, att den i möjligaste mån kan utnyttjas för den fullständigare rening som kan komma att krävas i framtiden.

Det grundläggande stadgandet i 8 kap. 32 § vattenlagen om villkoren för utsläppande av industriellt avloppsvatten torde i sin hittillsvarande utformning i allmänhet medgiva tillräckligt kraftigt ingripande mot förorening genom sådant avloppsvatten. Kommittén har ej heller föreslagit någon ändring i denna del.

I likhet med kommittén finner jag det erforderligt att, vid sidan av de allmänna stadgandena om villkoren för utsläppande av kloakvatten och industriellt avloppsvatten, skärpta föreskrifter meddelas beträffande särskilt farliga och svårrenade avloppsvatten. Utöver det nyssberörda stadgandet till förhindrande av att kloakvatten avledes utan slamavskiljning torde sålunda skärpta regler böra meddelas beträffande de till kloakvatten hänförliga ämnena pressaft från siloanläggning och urin från djurstall samt de industriella avfallsämnena vassle och s. k. galvaniskt bad.

De föreslagna nya lagreglerna angående villkoren för utsläppande av avloppsvatten bör utan särskilda reservationer bli tillämpliga på sådana kloaklednings- och andra avloppsföretag som påbörjas efter ikraftträdandet. För att det skall bli möjligt att inom rimlig tid få till stånd den nödvändiga saneringen av våra sjöar och vattendrag bör de emellertid gälla jämväl för redan befintliga anläggningar. Detta är ofrånkomligt ur allmän synpunkt, och några invändningar mot en sådan ordning med hänsyn till rättssäkerheten kan uppenbarligen icke framställas, då de nya reglerna icke kan anses innebära annat än en närmare precisering av grundsatser, som redan kommit till uttryck i den gällande lagstiftningen. Det står dock alldeles klart, att en tämligen långvarig övergångstid är påkallad för genomförande av saneringen. Kommittén har såvitt angår de skärpta kraven beträffande slamavskiljning och utsläppande av vissa ur föroreningssynpunkt särskilt farliga ämnen tänkt sig, att bestämda tidpunkter skulle fastställas. För genomförande av slamavskiljning skulle sålunda enligt förslaget gälla en övergångstid av fem år och beträffande de farliga ämnena vissa kortare tider. Med hänsyn till de mångahanda faktorer, som inverkar på möjligheterna att genomföra saneringen, synes det emellertid vanskligt att i lagen fastslå bestämda tidpunkter. Utvecklingen i fråga om investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner kan svårigen överblickas för någon längre tid framåt. Vad särskilt beträffar slamavskiljningen bör även, såsom påpekats vid remissbehandlingen, beaktas att längre gående åtgärder än slamavskiljning ej sällan torde komma att krävas. Risk kan föreligga att — om i lagen föreskrives en bestämd kortare tidsfrist, inom vilken slamavskiljning skall vara genomförd — för sådant ändamål måste utföras anläggning, vilken sedermera förklarar otillräcklig och fördenskull måste ersättas med anläggning för grundligare rening, något som kan föranleda merkostnader och andra olägenheter. Den

lämpligaste lösningen synes vara, att de föreslagna nya reglerna angående villkoren för utsläppande av avloppsvatten göres tillämpliga på befintliga anläggningar med ett i en övergångsbestämmelse upptaget allmänt förbehåll att för vidtagande av erforderliga reningsåtgärder må åtnjutas det anstånd, som i det särskilda fallet finnes oundgängligen påkallat. Den närmare tillämpningen bör ankomma på vattendomstolen, som i den mån anläggningarna kommer under dess prövning har att i varje särskilt fall, med beaktande bl. a. av det allmänna investeringsläget, bestämma, vilka åtgärder som skall vidtagas och inom vilken tid de skall vara fullgjorda.

Den som utsläpper avloppsvatten har att i första hand själv bedöma vilka åtgärder som erfordras till förhindrande av förorening i strid mot tillämpliga lagstadganden. Eftersätter han sin skyldighet i detta hänseende och uppkommer härigenom skada eller olägenhet, kan han på talan av den som därav drabbats — enskild sakägare eller det allmänna — av vattendomstol förpliktas att vidtaga av domstolen bestämda åtgärder. I sådana fall då fara föreligger för betydande förorening, kan det emellertid finnas förenat med alltför stor risk att överlåta åt den enskilde att själv, vid äventyr blott av eventuellt efterföljande ingripande, avgöra vilka åtgärder som enligt lagen erfordras till motverkande av förorening. På denna tankegång vilar det i samband med 1941 års lagstiftning införda förprövningsförfarandet. Genom föreskrift i vissa särskilt angivna fall om obligatorisk domstolsprövning såsom villkor för att utsläppande över huvud skall få ske har i dessa fall en säkrare garanti vunnits för att reningsåtgärder vidtages i tillräcklig omfattning. Kommittéförslaget innebär att förprövningsskyldigheten skall väsentligt utvidgas. Av särskild betydelse i detta avseende är att enligt förslaget redan befintliga större föroreningskällor skall underkastas obligatorisk domstolsprövning. Det är givet att en dylik skärpning av förprövningsskyldigheten ger ökade möjligheter till förbättring av vattenvården. Det torde dock icke vara erforderligt att i detta sammanhang taga närmare ställning till kommitténs förslag i nu ifrågakommande avseenden. I likhet med vad som för närvarande gäller bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för ett i lagen givet bemyndigande i administrativ ordning närmare bestämma förprövningsförfarandets omfattning.

Kommittén har utan att framlägga preciserad lagtext föreslagit vissa lagstiftningsåtgärder för tillgodoseende av vattenvårdsintresset vid fastighetsbildning och planläggning av bebyggelse. Såsom framgår av yttranden vid remissbehandlingen är det emellertid avsett, att frågan om samarbetet mellan fastighetsbildningsmyndigheterna och de myndigheter, som på andra områden — däribland vattenvården — har att bevaka allmänna angelägenheter, skall lösas i samband med den pågående revisionen av fastighetsbildningslagstiftningen, och frågan om tillvaratagandet av vattenvården intressen i samband med planläggningen av bebyggelse torde bli föremål för behandling vid en kommande reform av byggnadsförfattningarna. Jag anser

mig därför icke i detta sammanhang böra upptaga nämnda frågor till behandling.

Den nu föreslagna lagstiftningen berör icke spørsmålet om vem som i det särskilda fallet skall gälda kostnaderna för erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. Såvitt angår de kommunala reningsverken vill jag erinra om att den år 1955 genomförda lagstiftningen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar ger kommunerna större möjligheter än tidigare att uttaga avgifter för avloppsväsendet av de särskilda fastigheterna.

Enligt det nu anförda vill jag i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag förorda vissa ändringar i vattenlagens regler till motverkande av vattenförorening. Vad beträffar den formella utformningen av förslaget torde det vara lämpligast att liksom i den gällande lagstiftningen konsekvent genomföra den ordningen, att man i själva lagen upptager sådana regler som hänför sig till villkoren för utsläppande av avloppsvatten. Detta föranleder en viss omarbetning av författningsmaterialet i jämförelse med kommitténs förslag. Förutom ändringarna i vattenlagen föreslås en ny tillsynslag, som är avsedd att ersätta 1941 års lag i ämnet men i sak nära överensstämmer med denna. Den nya lagstiftningen synes icke behöva föranleda några ändringar i 1919 års hälsovårdsstadga, men den bör beaktas vid överarbetningen av det föreliggande förslaget till ny hälsovårdsstadga (SOU 1953: 31).

IV. De särskilda lagförslagen

I enlighet med vad förut anförts har upprättats förslag till lag om ändring i vattenlagen och lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden. Beträffande innehållet i de särskilda stadgandena får jag, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, anföra följande.

Förslaget till lag om ändring i vattenlagen

8 KAP.

23 §.

Betänkandet. Bestämmelsen i nuvarande 23 § om skyldighet att vidtaga reningsåtgärder beträffande kloakvatten har i kommitténs betänkande upptagits såsom första stycke i det nya stadgandet med vissa ändringar, närmast i förtydligande syfte. Uttrycket »att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av förorening» har sålunda

utbytt mot formuleringen »att vidtaga de åtgärder till motverkande av vattenförorening som — — — skäligen kunna påfordras». Genom denna ändring vill kommittén framhäva skyldigheten att vidtaga åtgärder. En så fullständig behandling av kloakvattnet, som är tekniskt möjlig, synes enligt kommittén böra eftersträvas i alla fall, där det icke är uppenbart, att andra åtgärder är tillräckliga och där icke kostnaderna blir orimligt höga. Enligt kommitténs uppfattning kommer prövningen enligt stadgandet som regel att röra sig om frågan huruvida slamavskiljning skall vara tillfyllest eller om jämväl höggradig rening skall krävas. Genom föreskrift om hänsynstagande vid prövningen även till beskaffenheten av det vattenområde, till vilket avloppsvattnet skall ledas, har kommittén velat uttrycka vad som redan i motiven till gällande lag framhållits om den betydelsefulla roll, som recipientens art spelar för valet av behandlingsåtgärder. Mängden och beskaffenheten av det kloakvatten, som skall utsläppas, ävensom arten av förekommande bebyggelse och de större eller mindre svårigheterna att anlägga reningsverk är väl även av vikt för frågans lösning. Dessa omständigheter är emellertid, enligt kommitténs uppfattning, av underordnad betydelse i jämförelse med recipientens karaktär. En liten mängd avloppsvatten av relativt ofarlig art kan exempelvis vålla stora olägenheter, om utsläppandet sker till ett stillastående vattenområde. I ett dylikt fall kan krav böra ställas på en längre gående behandling än vid utsläppande av en större mängd kloakvatten med tämligen svår föroreningsverkan i en recipient med hastig vattenomsättning.

Vid bedömandet av recipientens beskaffenhet bör, uttalar kommittén, hänsyn som regel icke tagas till förhållanden som har sin orsak i att ofullständigt behandlat avloppsvatten utsläppes i vattenområdet från annat håll, utan prövningen bör i princip ske med utgångspunkt i det aktuella företags föroreningsverkningsförhållande till vattenområdet i dess naturliga skick. Är det uppenbart, att en viss kvarstående förorening alltid kommer att förefinnas från något eller några andra företag, bör dock hänsyn tagas härtill.

I den föreslagna bestämmelsens andra stycke har upptagits förbud mot utsläppande av helt obehandlat kloakvatten. Kommittén har i denna del föreslagit, att kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 200 invånare ej i något fall skall få utsläppas i vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre vattnet undergått sådan behandling, att avsättningsbar förorening frånskilts, s. k. slamavskiljning. Innehåller kloakvatten från samlad bebyggelse av mindre omfattning eller från enskild fastighet avloppsvatten från vattenklosett, skall enligt förslaget kloakvattnet ej få utsläppas utan föregående slamavskiljning, med mindre hälsovårdsnämnden efter hörande av distriktsingenjören för vatten och avlopp provat detta kunna ske utan olägenhet.

Med den angivna definitionen av slamavskiljning kommer detta reningsförfarande att avse frånskiljande icke blott av sådana föroreningspartiklar,

som sjunker till botten och bildar bottenslam, utan även av s. k. yt slam innehållande fettämnen m. m. Med »samlad bebyggelse» avses enligt kommittén bebyggelse bestående av ett flertal fastigheter eller bostadshus inom ett till ytvidden jämförelsevis begränsat område. »Samlad bebyggelse med mera än 200 invånare» skulle närmast anses motsvara byggnadslagens begrepp »tätbebyggelse», alltså sådan samlad bebyggelse som nödvändiggör särskilda anordningar för tillgodoseende av gemensamma behov. Det torde i framtiden bli alltmera sällsynt, att kloakvatten från sådan bebyggelse utsläppes annorledes än genom gemensam ledning. I den mån så likväl icke sker, bör slamavskiljning ändock vara obligatorisk för allt utsläpp av kloakvatten från bebyggelsen. Föreoreningsverkan är nämligen densamma.

Det föreslagna stadgandet torde, framhåller kommittén, medföra en avsevärd förbättring av nu rådande förhållanden både vid havsstränderna och i inlandet. Vad särskilt angår utsläpp i havet blir det i fortsättningen otillåtet bl. a. att utsläppa obehandlat kloakvatten även där det äger rum genom långt utdragna undervattensledningar. Huru gynnsamma förhållandena i havet som recipient än kan synas vara, medför ofta även på detta sätt utsläppt avloppsvatten, att besvärande orenlighet med strömmen föres in mot stränderna eller, då avloppsvattnet utsläppes på stort djup, att olägenheter uppkommer för fisket eller skador vållas på fiskeredskap samt att en allmän otrevnad skapas. Att till undvikande av dylika olägenheter åtminstone slamavskiljning måste ske, då kloakvatten utsläppes i annan recipient än havet, är än mera uppenbart. Den föreslagna dispensmöjligheten är avsedd att komma till användning endast i klara undantagsfall, såsom då kloakvatten från enstaka boningshus eller mindre bebyggelse utsläppes i havet eller annat större vattenområde på betryggande avstånd från bebyggelseområden, badstränder eller andra platser, som borde hållas fria från förorening. Kravet på slamavskiljning bör även kunna eftersättas, då avloppsvatten från enstaka fastighet avledes till vattendrag, som över lång sträcka framrinner genom obebyggda trakter av sådan karaktär, att den förorening som kan uppstå är utan betydelse. Då det enligt kommitténs mening skulle innebära ett alltför omständligt förfarande att lägga dispensprövningen i händerna på den centrala tillsynsmyndigheten eller länsstyrelsen, finner kommittén — med beaktande av att hälsovårdsnämnd på landet även har att pröva huruvida vattenklosett må inrättas — det lämpligast, att hälsovårdsnämnd göres till dispensmyndighet.

I sitt förslag till förbudskungörelse har kommittén upptagit förbud mot utsläppande i vattendrag av två närmast till kloakvatten hänförliga avfallsvatten, nämligen pressaft från siloanläggning och urin från djurstall. Dessa medför enligt kommittén särskilt allvarliga skador i vattendragen och är av den art, att alldeles speciella svårigheter föreligger att före utsläppandet begränsa de skadliga verkningarna. Från förbudet skall enligt förslaget undantag kunna medgivas av vattendomstol, där så är möjligt utan att allmänna intressen eller enskild rätt förnärmas.

Yttrandena. Beträffande första stycket i den föreslagna paragrafen har *svenska naturskyddsföreningen* anfört, att avfattningen borde jämkas så, att det kommer att åligga den som avleder eller ämnar avleda kloakvattnet till vattendrag, sjö eller annat vattenområde att till motverkande av att kloakvattnet genom förorening vållar olägenheter ur allmän eller enskild synpunkt vidtaga de åtgärder, som skäligen föranledes av vattenområdets beskaffenhet och övriga förhållanden.

Med anledning av kommitténs uttalande, att vid bedömande av recipientens beskaffenhet hänsyn som regel ej bör tagas till sådana förhållanden som förorsakas av att ofullständigt behandlat avloppsvatten utsläppes i samma recipient från annat avlopp, har *kammarkollegiet* anfört, att en konsekvent tillämpning av denna princip synes kunna leda till det icke avsedda resultatet att otillräckliga reningsanordningar föreskrives. Skäl kan nämligen understundom föreligga att, med hänsyn till recipientens belastning från andra avlopp, föreskriva reningsanordningar, även om den nya anläggningen har ringa eller obetydliga förorenande verkningar i förhållande till recipientens naturliga kapacitet.

I övrigt har beträffande det föreslagna lagrummets första stycke i vissa yttranden pekats på svårigheten att utan en mera preciserad beskrivning avgöra vilka reningsåtgärder som i det särskilda fallet skall krävas.

Beträffande andra stycket i det föreslagna lagrummet har det som huvudregel uppställda kravet på slamavskiljning regelmässigt vunnit anslutning hos remissinstanserna.

I flera yttranden har emellertid yppats tvekan inför eller riktats anmärkningar mot förslaget om särbehandling av bebyggelse med 200 invånare eller mindre samt enskilda fastigheter. Sålunda har *lantbruksakademien* hävdad, att den föreslagna gränsdragningen mellan bebyggelseområden med mera än 200 invånare och sådana med lägre invånarantal icke är sakligt grundad och för enskilda fall berättigad. Akademien har härom vidare anfört:

De hygieniska förhållandena inom ett vattenområde, dit kloakvatten skall ledas, bli givetvis beroende av å ena sidan den totala mängden sådant vatten som skall mottagas, och å andra sidan vattenområdets beskaffenhet, såsom dess ytvidd, vattendjup, strömningsförhållanden, växtnäringstillstånd m. m. För att kunna bedöma effekten inom ett vattenområde av visst kloakvatten, som avses dit skola avledas, fordras i varje enskilt fall undersökning av limnologiskt utbildad fackman. En lag i enlighet med vattenvårdskommitténs förslag utesluter sålunda icke heller, att framdeles kloakvattentillförsel från spridd bebyggelse med relativt litet invånarantal i varje bebyggelseområde omkring en sjö kan medföra ur skilda synpunkter ogynnsamma och förkastliga verkningar inom vattenområdet och detta även långt från föroreningshärdarnas utloppsställen.

Länsstyrelsen i Hallands län har ifrågasatt lämpligheten av den föreslagna möjligheten till dispens i vissa fall beträffande avloppsvatten från bebyggelse med 200 invånare eller mindre samt enskild fastighet. Liknande uttalanden har gjorts av *distriktsingenjörerna för vatten och avlopp i Göte-*

borgs och Bohus, Hallands samt Västerbottens län. Medicinalstyrelsen har understrukt kommitténs uttalande att dispensmöjligheten borde utnyttjas sparsamt. Samma uppfattning har uttryckts av *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Skaraborgs län. Distriktsingenjören för vatten och avlopp i Uppsala och Västmanlands län* har ansett det diskutabelt om utsläppande av avloppsvatten från vattenklosetter över huvud taget borde medgivnas utan slamavskiljning. *Förste provinsialläkaren i Uppsala län* har funnit slamavskiljning böra utgöra en minimifordran i fråga om vatten från vattenklosetter. *Länsstyrelsen i Blekinge län* har ansett kostnaderna för en anordning för slamavskiljning vara förhållandevis så obetydliga, att kravet på en sådan åtgärd icke i något fall borde få eftersättas. Samma uppfattning har tillkännagivits av *länsstyrelsen i Kopparbergs län. Gatunämnden i Stockholm* befarar, att de föreslagna bestämmelserna kan öppna väg för subjektivt betingat godtycke; sannolikt är det därför bäst om slamavskiljning göres obligatorisk.

I några yttranden har diskuterats behovet av längre gående krav på reningen än förslaget innehåller. *Västerbygdens vattendomstol* ifrågasätter sålunda om icke stadgandet bör formuleras så, att skyldighet att anordna slamavskiljning föreligger, om icke längre gående åtgärder kan påfordras. *Länsstyrelsen i Stockholms län* har yttrat:

Länsstyrelsen är ense med kommittén om nödvändigheten av att regelmässigt förbud snarast stadgas mot utsläppande av obehandlat avloppsvatten från vattenklosetter. Då emellertid kommittén generellt blott anser sig kunna kräva låggradig rening, vill länsstyrelsen framhålla den synnerliga önskvärdheten av, att i motiveringen till lagstiftningen uttryckligen framhålles, att man i det långa loppet måste räkna med en höggradig rening. Utvecklingen måste nämligen förr eller senare leda till att den höggradiga reningen blir regel. Den psykologiska effekten av en sådan deklaration skulle säkerligen vara av stor betydelse för den kommande utvecklingen. Detta framstår särskilt tydligt, om man betänker, att samtidigt som statsmakterna nu tar ställning till denna fråga en mångfald kommuner och företag i landet står inför det avgörande valet, om de skola planera sina blivande reningsverk för låggradig eller höggradig rening.

Sveriges konsulterande ingenjörers förening har hävdad, att det riktiga vore att generellt föreskriva höggradig rening. Också *försvarets sjukvårdsstyrelse* har räknat med att höggradig rening i regel borde bli erforderlig.

Av vissa remissinstanser har förordats en mera elastisk reglering än den förslaget i förevarande del innefattar. *Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar* har sålunda anfört:

Även för kloakvatten från samhälle med mer än 200 invånare torde — — i vissa undantagsfall dispensmöjlighet vara erforderlig. Det förekommer sålunda ibland, att ett samhälle såsom recipient för obehandlat kloakvatten utnyttjar en sjö eller annat mindre vattenområde, som redan skadats så genom utsläppning av industriellt avloppsvatten, att någon ytterligare olägenhet icke uppkommer genom utsläppande av samhällets kloakvatten. Exempel härpå utgöra sjöar, som så förorenats genom avloppsvatten från anrikningsverk, att ersättning för fullständig skada utgått och strandfastig-

heterna inlösts. Genom att i sådant fall utsläppa kloakvatten från gruvsamhället i sjön uppkommer icke någon ytterligare skada eller olägenhet, även om kloakvattnet är helt obehandlat. Dispens från slamavskiljning bör däremot icke kunna ifrågakomma av enbart ekonomiska skäl. Skyldighet att anordna slamavskiljning bör därför alltid föreligga, då kloakvatten skall utsläppas i sjö eller annat vattenområde, där annan föroreningskälla icke finns. Vidare bör slamavskiljning alltid finnas, då kloakvattnet skall utsläppas i havet. Befogenheten att medge dispens i sådana fall bör anförtros åt vattendomsstolarna eller möjligen åt vatteninspektionen.

I yttrandet förordas därjämte, att det krav på slamavskiljning, som skall gälla oavsett huruvida avloppsvatten från vattenklosett ingår i kloakvattnet eller icke, begränsas till det fall, då kloakvattnet avledes genom gemensam ledning.

Hälsovårdsnämnden i Malmö har ifrågasatt, om ej dispens borde kunna givas också i fall, då kloakvatten avledes från bebyggelse med mera än 200 invånare, såvida kloakvattnet icke innehåller avloppsvatten från vattenklosett. Hälsovårdsnämnden har särskilt framhållit betydelsen av sådan dispensmöjlighet beträffande samhällen med huvudsakligen sommarbostadsbebyggelse. Jämväl *gatunämnden i Malmö* har anfört, att det ovillkorliga kravet på slamavskiljning i fråga om bebyggelse med mera än 200 invånare borde kunna inskränkas till fall, då avloppsvattnet innehåller vatten från vattenklosett.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har yttrat, att förbudet mot utsläppande av kloakvatten utan slamavskiljning skulle komma att träffa bebyggelseagglomerationer med sinsemellan högst varierande angelägenhetsgrad i fråga om rening av avloppsvattnet. Bortsett från recipientens betydelse i detta avseende skiftar såväl mängden som beskaffenheten av avloppsvatten från olika små och även stora tätorter avsevärt, främst beroende på bebyggelsens ålder och därmed sammanhängande olika omfattning av sanitära bekvämligheter. Det föreslagna generella förbudet skulle därför säkerligen komma att förrycka en mera allsidig angelägenhetsgradering. I den mån ett förbud skulle komma till användning bör det inordnas som ett led i arbetet för en successivt fortgående förbättring och ej konstrueras så att arbeten av relativt ringa betydelse onödigtvis tävlar med synnerligen angelägna företag. Om ett förbud införes, bör det därför göras fakultativt och dess tillämpning bli beroende av särskilda beslut.

Det i förslaget upptagna begreppet »samlad bebyggelse» har diskuterats i några yttranden. *Lantmäteristyrelsen* har i detta avseende anfört:

Styrelsen kan icke dela kommitténs uppfattning att »samlad bebyggelse med mera än 200 invånare» skulle vara identiskt med begreppet »tätbebyggelse», vilket bland annat återfinnes i 19 kap. 13 § 3 mom. jorddelningslagen och motsvarande stadgande i fastighetsbildningslagen. Begreppet tätbebyggelse synes i betraktande av domstolarnas och övriga myndigheters tillämpning av nämnda bestämmelser icke vara identiskt med sådan samlad bebyggelse som kommittén avsett. Tätbebyggelse läser många gånger föreligga långt innan bebyggelsen fått den omfattning som kommittén förutsatt för »samlad bebyggelse». Det är givetvis önskvärt att, såvitt möjligt är, enhet-

lig terminologi tillämpas i berörda avseende i förevarande lagstiftning samt i byggnadslagen och fastighetsbildningslagstiftningen. Där sålunda »tätbebyggelse» i byggnadslagens mening avses, bör i lagtexten också användas nämnda begrepp. Styrelsen ifrågasätter för övrigt om ett lagstadgande, fixerat till visst antal invånare, i tillämpningen icke kommer att bli alltför stelt och opraktiskt.

Också väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ifrågasatt lämpligheten av att införa ytterligare ett tätortsbegrepp utöver de båda sinsemellan olika, som upptagits i resp. byggnadslagen och förslaget till ny hälsovårdsstadga. Det av kommittén föreslagna tredje begreppet finner styrelsen dessutom svårdefinierbart; det lämnar exempelvis icke besked huruvida kommittén avsett, att även sommarbebyggelse skulle omfattas därav, vilket styrelsen anser skulle, åtminstone i vissa fall, innebära alltför långt gående fordringar. Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar ifrågasätter, om icke hänsyn bör tagas till sådan regelbundet återkommande ökning av befolkningen, som förekommer t. ex. i fiskelägen under sommartid. Gatunämnden i Malmö har uttalat, att vad som gäller för samlad bebyggelse också borde vara tillämpligt på ensamliggande byggnad av mera betydande storlek såsom hotell eller kasern.

Beträffande den av kommittén föreslagna möjligheten till dispens i vissa fall från kravet på slamavskiljning yppar sig — bortsett från frågan om lämpligheten av själva dispensmöjligheten såsom sådan — delade meningar i frågan om vilken myndighet dispensbefogenheten bör anförtros och om formerna för dess handhavande. Länsstyrelsen i Kronobergs län ifrågasätter, om det kan vara erforderligt att skicka alla ärenden angående enskilda fastigheter till distriktsingenjören. Denne bör i första hand syssla med de större problemen. Det torde vara tillräckligt att dessa ärenden prövas enbart av hälsovårdsnämnderna, under förutsättning att dessa till ledning för ärendenas behandling erhåller centralt utfärdade anvisningar. I tveksamma fall bör dock hälsovårdsnämnd vara befogad att inhämta yttrande från distriktsingenjör och förste provinsialläkare. Beträffande samhällen med 200 eller mindre antal invånare kan det ifrågasättas, om det är lämpligt att lämna avgörandet av avloppsfrågorna helt i hälsovårdsnämndernas händer. Enligt länsstyrelsens mening bör i dylika fall yttrande över avloppsfrågan inhämtas ej blott av distriktsingenjören utan även av förste provinsialläkaren i länet, innan dispensfrågan avgöres av hälsovårdsnämnden. Om frågan är av större betydelse eller dispensansökan avstyrkts av någon av experterna, bör ärendet underställas länsstyrelsens prövning.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anser, i likhet med distriktsingenjören för vatten och avlopp i Kopparbergs och Gävleborgs län, att skyldighet icke bör föreskrivas för hälsovårdsnämnden att i dispensärenden höra distriktsingenjören.

Av länsstyrelsen i Jämtlands län, förste provinsialläkarna i Stockholms, Gotlands och Västerbottens län samt föreningen för vattenhygien hävdas å andra sidan, att hälsovårdsnämnden bör vara skyldig att i de på nämnden

enligt förslaget ankommande ärendena angående dispens inhämta — förutom distriktsingenjörens — jämväl förste provinsialläkarens yttrande.

Länsstyrelsen i Uppsala län finner det vara tvivelaktigt, om hälsovårdsnämnderna kan betros med att ovillkorligt besluta i dessa frågor, och anser fördenskull säkrast, att man för dispens fordrar distriktsingenjörens samtycke.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasätter, om det icke vore lämpligt, att skyldighet föreskrevs för hälsovårdsnämnd att underställa länsstyrelsen beslut om dispens, där beslutet fattats i strid med distriktsingenjörens yttrande. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser, att befogenheten att meddela dispens — om sådan anses böra tillerkännas hälsovårdsnämnd — icke bör få av nämnden begagnas, med mindre dispensansökan tillstyrkts av såväl distriktsingenjören som förste provinsialläkaren. I första hand gör emellertid länsstyrelsen gällande, att dispensrätten är av sådan betydelse, att den bör anförtros länsstyrelserna. Detta hävdas också av *länsstyrelserna i Kalmar och Malmöhus län*.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser det angeläget, att i vattenlagen intages en uttrycklig föreskrift att anläggning för slamavskiljning skall så underhållas och skötas, att effektiv slamavskiljning äger rum. Av samma mening är *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Kopparbergs och Gävleborgs län*.

Den i lagrummet givna definitionen på slamavskiljning finner *länsstyrelsen i Uppsala län* icke vara tillräcklig för den praktiska tillämpningen, i synnerhet icke för hälsovårdsnämndernas kontroll av att slamavskiljningen blir effektiv. Bestämmelsen synes därför länsstyrelsen böra kompletteras — genom anvisningar, cirkulär eller på annat sätt — med upplysningar om vilka åtgärder, som bör vidtagas för uppnående av den avsedda effekten.

Svenska naturskyddsföreningen finner andra stycket innehålla en alltför långtgående detaljreglering för att lämpligen böra förekomma i vattenlagen. Föreningen framhåller, att behov av ändring lätt kan uppkomma och att sådan bör kunna ske med mindre omgång än en lagändring förutsätter. Dessutom kan det, enligt föreningen, måhända vara lämpligt att ha olika föreskrifter för olika delar av landet. Föreningen vill därför förordna, att bestämmelser av nu ifrågavarande natur intages i en kungörelse och att såsom andra stycke i 23 § upptages allenast ett stadgande, som bemyndigar Kungl. Maj:t att giva föreskrifter om vissa minimikrav, som under alla omständigheter bör uppfyllas. Förslag till bestämmelser av dylik natur finner föreningen lämpligen kunna underställas riksdagen för yttrande.

Det av kommittén — i förslag till förbudskungörelse — upptagna förbudet mot utsläppande av pressaft från siloanläggning och urin från djurstall har i regel icke mött några invändningar i yttrandena. Förslaget har uttryckligen tillstyrkts av *förste provinsialläkaren i Kronobergs län, distriktsingenjören för vatten och avlopp i Älvsborgs län* och förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen*. Förste provinsialläkaren förklarar, att erfarenhe-

terna från länet visat, att denna bestämmelse ej är överflödig. Distriktsingenjören framhåller, att t. o. m. mycket små mängder av ifrågavarande avloppsvatten har en förödande inverkan på vattendragen. Visserligen kan förbudet bli betungande för jordbruket; beträffande siloanläggningar är det emellertid möjligt att med enkla medel tillvarataga och använda pressaften till nytta för jordbruket i stället för att leda ut den i vattendrag. Reservanterna i fiskeristyrelsen förklarar, att förbudet helt överensstämmer med de synpunkter styrelsens tillsynsavdelning tidigare hävdad.

Sveriges lantbruksförbund har i princip icke något att erinra mot förbudet, eftersom erfarenheten visat, att de ifrågavarande föreningarna medför betydande olägenheter vid stora utsläpp. Förbundet anser det emellertid nödvändigt, att en närmare precisering sker av bestämmelsens innebörd. En sådan precisering hoppas förbundet skola leda till att mindre mängder av spillkaraktär undantages från förbudet.

Lantbruksstyrelsen erinrar om att i jordbruket för närvarande torde finnas ett avsevärt antal siloanläggningar samt att det övervägande flertalet av landets jordbruk torde sakna urinbrunn. I landet fanns vid 1951 års jordbruksräkningar 282 140 brukningsenheter med en åkerareal av minst 2 ha samt 96 000 mindre brukningsenheter. Å de förra fanns den 15 september 1951 inalles 12 921 tornsilo och 19 498 gropsilo. Å de mindre brukningsenheterna fanns blott 143 siloanläggningar. I allmänhet torde tornsilo vara försedda med avledning eller dränering för avledning av pressvattnet, varjämte sådana anordningar torde förekomma vid ett icke obetydligt antal gropsilo. Mer eller mindre fullständigt anordnad gödselvård fanns vid tiden för jordbruksräkningen endast å 111 998 brukningsenheter omfattande 2 ha åkerjord eller mera samt å 14 841 mindre brukningsenheter, medan återstoden c:a 170 000 respektive 81 200 saknade sådan anläggning. För såväl siloanläggningar med avledningsanordningar som för gödselvårdsanläggningar med brädavlopp från urinbrunn och för andra avrinnings- och dräneringsanordningar från gödselvårdsanläggningar och stallar skulle ett genomförande av förslaget nödvändiggöra investering av stora kapitalbelopp i ombyggnader. Ombyggnaderna skulle emellertid leda till att det skadliga avloppsvattnet tvingas att stanna och tränga ned i jordlagren och möjlighet skulle icke föreligga att hindra den kvarhållna vätskan att — åtminstone där terrängförhållandena medger det — genom jordlagren tränga ut i lägre belägna diken och avlopp. Styrelsen anser det visserligen angeläget, att åtgärder vidtages för att motverka den fortgående vattenföreningen. Såväl pressaft från siloanläggningar som urin från djurstallar torde även i och för sig böra betraktas som avloppsvatten av sådan beskaffenhet, att åtgärder till förhindrande av att desamma skall få förorena vattendragen är påkallade. De regler, som kommittén föreslagit beträffande dylikt avloppsvatten, är dock avsevärt strängare än de, som förordats i vissa andra fall, där skadeverkningarna dock kan väntas i realiteten bli betydligt större. Det synes nödvändigt, att man vid bedömningen av frågan i vad mån förbud hör gälla mot avledande av pressaft från silo-

anläggningar och urin från djurstallar, i högre grad än vad kommittén gjort tager hänsyn till vilka olägenheter ett dylikt avledande kan medföra ur det allmännas synpunkt och ställer dessa olägenheter i relation till de kostnader ett genomförande av förbudet skulle medföra för den enskilde. Sålunda synes det exempelvis rimligt, att vid bedömningen av förbudsfrågan beaktas, vilka kvantiteter avloppsvatten det gäller, vilken kapacitet recipienten har och vilken risk, som med hänsyn till dessa omständigheter föreligger för att ett utsläppande av pressaft eller urin från fastigheten i fråga skall medföra förorening av närliggande vatten. Likaså synes böra beaktas, hur stora olägenheter en förorening skulle medföra i det konkreta fallet och om vinsten av åtgärder till förhindrande av föroreningen står i rimligt förhållande till kostnaderna för åtgärderna. I detta sammanhang må påpekas, att särskilt i de mera glest bebodda delarna av landet det i ett stort antal fall förhåller sig så, att ett avledande av de obetydliga kvantiteter urin det gäller överhuvud taget ej medför någon risk för förorening eller att, även om sådan risk skulle föreligga, vattnet i allt fall icke tages i anspråk för bad, dricksvatten eller liknande ändamål. Det kan för övrigt påpekas, att med den successiva nedgång i kreatursbeståndet, som skett, risken för förorening genom utsläppande av urin nu snarast torde vara mindre än tidigare, och man torde sålunda ej ha anledning att betrakta detta utsläppande som en av orsakerna till den ökade föroreningen i vattendragen. Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer lantbrukstyrelsen, att bestämmelser av ifrågavarande art icke nu införes utan att frågan om vad som bör föreskrivas beträffande pressaft från siloanläggningar och urin från djurstallar göres till föremål för förnyat övervägande.

Riksförbundet landsbygdens folk gör beträffande pressaft gällande, att andra möjligheter än avledande vanligen icke står till buds. Får sådant icke äga rum, ställes man inför nödvändigheten att upphöra med foderkonservering i siloanläggning. Under alla förhållanden måste frågan om pressaftens skall tillvaratagas eller bortföras lösas praktiskt, innan ett totalförbud av den art kommittén föreslagit kan genomföras. Vad angår urin från djurstall hävdar förbundet, att sådan icke i nämnvärd omfattning — i varje fall icke i större omfattning nu än under lång tid tillbaka — utsläppes i vattendrag, varför det nuvarande tillståndet i våra sjöar och vattendrag icke kan ha gödselvärdet till upphov.

I likhet med lantbruksstyrelsen befarar *Österbygdens* och *Söderbygdens vattendomstolar*, att det kategoriska förbudet mot utsläppande av pressaft och urin kan medföra, att dessa avloppsvatten i stället avledes till brunn för infiltration i marken, varigenom uppenbar risk uppkommer för förorening av grundvattnet.

Mellanbygdens vattendomstol betonar såsom lantbruksstyrelsen de i många fall vittgående ekonomiska konsekvenserna för jordbrukets utövare av förbudet mot utsläppande av urin från djurstall. Särskilt framhålles svårigheterna för de små brukningsenheter, som finnes i Norrland.

Lantbruksakademien finner förbudet framstå som oproportionerligt

strängt. Under förutsättning av en effektiv vatteninspektion torde, enligt akademien, ifrågavarande problem kunna lösas från fall till fall under beaktande av föroreningens mängd och beskaffenhet samt recipientens storlek och egenskaper i övrigt. Också *svenska landskommunernas förbund* och *1951 års byggnadsutredning* anser förbudet vara väl strängt. Förbundet betonar, att hänsyn bör tagas till de skiftande förhållandena i olika delar av landet.

En särskild, i flera yttranden berörd fråga beträffande det föreslagna förbudet gäller den på vattendomstol ankommande dispensprövningen. *Lantbruksstyrelsen* finner — i betraktande av den enligt förslaget i 8 kap. 23 § vattenlagen åt hälsovårdsnämnd överlämnade dispensrätten — det vara ägnat att förvåna, att kommittén föreslagit, att dispensfrågorna i förevarande fall skall prövas och avgöras av vattendomstol. Styrelsen påpekar därvid bl. a., att anordningen för de dispens sökande jordbrukarna skulle medföra ett alltför omständligt förfarande. Uppgiften att pröva sådana dispensansökningar som här avses är enligt styrelsens mening av sådan natur, att den utan olägenhet kan anförtros administrativ myndighet. Styrelsen vill därför bestämt avstyrka, att dispensprövningen i dessa ärenden lägges till vattendomstolarna. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* ifrågasätter, om icke ansökningar om sådan dispens lämpligen borde handläggas av länsstyrelserna. *Länsstyrelsen i Uppsala län* befarar, att vattendomstolarna kommer att belastas med ett stort antal mindre betydelsefulla ärenden, och föreslår därför ett stadgande av innebörd att undantag från förbudet må — där så prövas kunna ske utan olägenhet — beträffande djurstall intill viss storlek medges av hälsovårdsnämnden efter samtycke av distriktsingenjören för vatten och avlopp. *Jämväl länsstyrelsen i Stockholms län* och *förste provinsialläkaren i samma län* anser en uppmjukning av bestämmelsen önskvärd, så att frågor om utsläppande av urin från mindre ladugård kan prövas av hälsovårdsnämnden.

Kammarkollegiet framhåller, att förslaget bör kompletteras med en föreskrift om möjlighet att i administrativ väg meddela eftergift från förbudet i vad det berör allmänna intressen.

Förste provinsialläkaren i Värmlands län påpekar, att det föreslagna förbudet mot utsläppande av urin icke överensstämmer vare sig med gällande hälsovårdsstadga eller det föreliggande förslaget till ny hälsovårdsstadga, enligt vilka urin må avledas till »underjordsledning» respektive »allmän avloppsledning».

Föreningen för vattenhygien ävensom förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen* hävdar, att till de förbjudna typerna avloppsvatten också bör hänföras sådant som innehåller avfall från s. k. avfallskvarn, vilket har karaktären av sopor.

Departementschefen. Som jag redan uttalat i den allmänna motiveringen måste en skärpning av den generella regeln i 8 kap. 23 § om rening av kloakvatten anses befogad. Enligt den gällande lydelsen av detta lagrum är den

som avleder eller ämnar avleda kloakvatten till vattendrag, sjö eller annat vattenområde skyldig att, i den mån det kan anses skäligt, vidtaga erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. För att framhäva att åtgärder för rening regelmässigt bör vidtagas bör — med en mindre jämkning av kommitténs förslag — stadgas, att han är skyldig att vidtaga de åtgärder till motverkande av förorening, som kan anses påkallade ur allmän eller enskild synpunkt. Såsom kommittén föreslagit bör därjämte angivas, att hänsyn skall tagas till beskaffenheten av vattenområdet och förhållandena i övrigt.

Enligt vad som betonats i förarbetena till 1941 års lagstiftning kan man i fråga om kloakvatten i regel icke vägra avledande till lämplig närliggande recipient. Men all förorening, varav uppkommer olägenhet av beskaffenhet att icke skäligen böra tolereras, bör förhindras intill måttet av vad som är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Härvid har man att beakta sanitära intressen, naturskyddssynpunkter, friluftslivets behov — särskilt badmöjligheterna — fiskevårdens krav och allmänna trevnadssynpunkter. Hänsyn måste även tagas till olägenheter, som i det särskilda fallet uppkommer för enskilda.

Såsom klart kommer till uttryck i den föreslagna nya lydelsen av stadgandet är recipientens beskaffenhet av särskild betydelse vid bedömandet av vilka reningsåtgärder som bör krävas. Intensiteten i de olägenheter, som kan framkallas av ett till mängd och beskaffenhet givet avloppsvatten är uppenbarligen i väsentlig grad beroende av recipientens natur, dess storlek, djup, belägenhet, vattenomsättning, självreningsförmåga etc. Frågan i vad mån vid bedömande i det särskilda fallet av recipientens beskaffenhet hänsyn bör tagas till förekomsten av förorening från annat håll synes icke kunna generellt besvaras. Enligt kommittén bör som regel hänsyn icke tagas till sådan redan existerande förorening utan prövningen ske med utgångspunkt i det aktuella företagens föroreningsverkningar i förhållande till vattenområdet i dess naturliga skick. Såsom framhållits vid remissbehandlingen skulle emellertid en sådan tillämpning understundom kunna leda till att otillräckliga saneringsåtgärder kräves, eftersom den aktuella föroreningsverkan kan te sig tämligen obetydlig, om den sättes i relation till recipienten i föroreningsfritt skick, men framstå som mycket allvarlig, om hänsyn tages till recipientens redan föreliggande belastning från andra avlopp. Ett vattenområde kan å andra sidan, såsom i ett yttrande påpekats, vara så förstört genom viss förorening, att en sanering måste te sig helt utsiktslös. I fall som de anförda torde det vara nödvändigt att beakta redan existerande förorening. Under alla förhållanden bör emellertid riktmärket vara vattenområdets bibehållande eller återställande så långt möjligt i ofördärvat skick. Ingår prövningen av frågan om erforderliga reningsåtgärder beträffande visst företag såsom led i ett mera omfattande saneringsprogram, innefattande motsvarande prövning beträffande andra avloppsutsläpp i samma recipient, får det bli en avvägningsfråga i vad mån olika förorenare skall få taga i anspråk recipientens självreningsförmåga. I viss utsträckning torde dylika

frågor kunna regleras inom ramen för vattenvårdsförbund. Att utreda möjligheterna för införandet av en dylik organisationsform tillhör uppgifterna för kommitténs fortsatta arbete. I detta sammanhang må jämväl erinras om regeln i 8 kap. 28 §, vari stadgas att, om två eller flera samhällen avleder kloakvatten till samma recipient och något samhälle vidtagit reningsåtgärder, samhälle som alltjämt förorenar recipienten kan förpliktas att intill dess det vidtager motsvarande reningsåtgärder deltaga i kostnaden för förstnämnda åtgärder.

Även andra omständigheter än recipientens beskaffenhet måste beaktas vid avgörande av vilka reningsåtgärder som bör föreskrivas till förhindrande av att allmänna och enskilda intressen lider intrång genom förorening. Hit hör, såsom kommittén framhållit, mängden och beskaffenheten av det kloakvatten som utsläppes, arten av förekommande bebyggelse, som kan beröras av föroreningsverkningsarna, samt de med anläggande av reningsverk förbundna svårigheterna. I sistnämnda hänseende träder bl. a. den ekonomiska frågan i förgrunden. Givet är, att en rimlig relation måste krävas mellan utgifterna för reningen och det resultat, som därmed kan uppnås. Några närmare riktlinjer för denna avvägning torde nu lika litet som vid tillkomsten av gällande bestämmelser kunna angivas. Allmänt torde dock kunna sägas, att åtminstone beträffande kloakvatten från tätbebyggelse utgifterna för långtgående rening regelmässigt väl uppväges av de förbättringar den därigenom minskade vattenföroreningen medför ur allmän och enskild synpunkt.

De svårigheter, som sammanhänger med gällande investeringsbegränsningar och byggnadsrestriktioner, berör i främsta rummet redan befintliga föroreningskällor och får beaktas vid utformningen av övergångsbestämmelserna till den nya lagstiftningen. Även beträffande nya utsläpp kan det dock måhända undantagsvis bli nödvändigt att vid bestämmande av reningspliktens omfattning taga hänsyn till att den erforderliga anläggningen icke kan beredas utrymme inom tillgänglig investeringsvolym. Detta bör dock givetvis icke leda till befrielse från skyldighet att vidtaga de reningsåtgärder, som bedömes såsom nödvändiga, utan i förekommande fall endast till det uppskov, som finnes oundgängligen påkallat. Uppenbarligen är det i hög grad angeläget, att man icke tillåter betydande utsläpp av otillfredsställande renat kloakvatten från nya bebyggelseområden.

Den allmänna regeln om skyldighet att rena kloakvatten ger enligt det anförda, även i sin nu föreslagna något skärpta form ett tämligen vidsträckt utrymme för beaktande av olika föreliggande omständigheter. Det torde vara påkallat att komplettera regeln genom bestämmelse om en minimigräns, som inskräper att helt obehandlat kloakvatten som regel ej skall få utsläppas i sjöar och vattendrag. Kommittén har i detta hänseende föreslagit, att kloakvatten från samlad bebyggelse med mera än 200 invånare i intet fall skall få avledas till vattenområde utan s. k. slamavskiljning samt att kloakvatten från mindre bebyggelse ävensom från enstaka fastighet, därast det innehåller avloppsvatten från vattenklosett, icke skall få utsläppas,

med mindre hälsovårdsnämnden finner det kunna ske utan olägenhet. Jag vill i princip ansluta mig till detta förslag, som också i det stora hela tillstyrkts i remissvaren. Att utan en sådan jämförelsevis enkel åtgärd som slamavskiljning utsläppa kloakvatten bör, såsom uttalats redan under förarbetena till gällande lag, så gott som alltid anses vara otillåtet.

I fråga om den närmare utformningen av den minimiregel beträffande slamavskiljning som sålunda bör gälla har vid remissbehandlingen riktats kritik mot kommittéförslaget ur olika synpunkter. Vad som anförts i remissvaren synes böra föranleda vissa modifikationer i förslaget. Sålunda torde uttrycket »samlad bebyggelse med mer än 200 invånare» lämpligen böra utbytas mot »tätbebyggelse». Härigenom vinnes överensstämmelse med den terminologi som användes i fastighetsbildnings- och byggnadslagstiftningen. I sak innebär detta samtidigt en ur vattenvårdssynpunkt påkallad sänkning i förhållande till kommitténs förslag av gränsen mellan sådana bebyggelseområden, för vilka slamavskiljningsskyldigheten i princip bör gälla oavsett kloakvattnets sammansättning, och bebyggelse, beträffande vilken sagda skyldighet skall vara beroende av om avloppsvatten från vattenklosett ingår i kloakvattnet. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, torde nämligen tätbebyggelse med den innebörd detta begrepp givits i rättstillämpningen ofta föreligga långt innan bebyggelsen omfattar mer än 200 invånare. Anledning att göra skillnad mellan avledande genom gemensam ledning och avledande genom separata ledningar synes ej föreligga. Spörsmålet härom har för övrigt ringa praktisk betydelse, om bestämmelsen anknytes till begreppet tätbebyggelse.

Med anledning av de synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen, torde vidare böra eftersträvas en något mera elastisk reglering än kommittén föreslagit utan att man fördenskull uppger kravet på slamavskiljning som regelmässig minimiåtgärd. Någon gång kan det även i fråga om mera omfattande bebyggelse föreligga skäl att icke strikt hålla på kravet, t. ex. om recipienten redan är helt förstörd av annan förorening och sanering inom överskådlig tid icke är tänkbar. I ett remissyttrande har såsom exempel anförts att ett anrikningsverk utsläpper avfall under sådana förhållanden, att ersättning för fullständig skada utgått och strandfastigheterna inlösts. I dylikt fall bör undantag kunna medgivas. Likaså bör, såsom också kommittén tänkt sig, undantag kunna medgivas i fråga om utsläpp av mindre omfattning, även om avloppsvatten från vattenklosett ingår i kloakvattnet, t. ex. då fråga är om enstaka fastigheter på långt avstånd från bebyggelseområden. Lagregeln torde kunna utformas så, att undantag från kravet på slamavskiljning må göras, om det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Jag vill starkt understryka vikten av ett restriktivt utnyttjande av undantagsmöjligheten. Det är icke — såvitt angår nya utsläpp — avsett att restriktioner i avseende å investeringar skall kunna åberopas såsom undantag från minimiregeln.

Den som är skyldig att vidtaga reningsåtgärder är givetvis, såväl då fråga är om enbart slamavskiljning som då längre gående åtgärder kräves, även

pliktig att tillse, att den anläggning, som nyttjas för ändamålet, vederbörligen underhålles. Någon särskild bestämmelse härom synes ej vara erforderlig.

I anslutning till minimiregeln om slamavskiljning av kloakvatten torde även böra upptagas en skärpt regel beträffande utsläpp av pressaft från siloanläggning och urin från djurstall. Sådant utsläpp förekommer enligt uppgift i ökad omfattning särskilt i landets södra delar. De skador som uppkommer härav karakteriseras såsom elakartade. Ehuru utsläppen i regel ej är av betydande omfattning, blir skadeverkningarna allvarliga genom att utsläppen ofta sker i mindre vattendrag. Ännu torde förfarandet ej vara så utbreddt att det inger mycket allvarliga farhågor, men det är angeläget att denna utveckling hejdas. De vid remissbehandlingen från några håll framförda farhågorna för att ett beskärande av möjligheterna att utnyttja vattendragen såsom recipienter för pressaft och urin skulle innebära en alltför stark belastning för jordbruksnäringen synes överdrivna. Det bör vara möjligt att utan större ekonomiska uppoffringar finna andra vägar att lösa problemet hur dessa avfallsämnen från jordbruket skall behandlas. Givetvis bör det tillses, att icke utvecklingen i stället går i riktning mot ökad förorening av grundvattnet. Jag förutsätter, att denna fråga uppmärksammas av kommittén under dess fortsatta arbete, som bl. a. avser åtgärder till beredande av erforderligt skydd för grundvattentillgångarna.

Liksom i fråga om icke slambehandlat kloakvatten torde emellertid förbudsregeln ej böra utformas alltför rigoröst. Möjlighet till undantag bör beredas i sådana fall då det är uppenbart att utsläppandet icke medför någon olägenhet. Så kan stundom vara fallet exempelvis då fråga är om ett mindre omfattande utsläpp i mindre damm eller dike inom fastigheten eller recipient med stark vattenomsättning.

Enligt det anförda vill jag föreslå, att såsom andra stycke av 23 § införas ett stadgande av innebörd att kloakvatten, som innehåller avloppsvatten från vattenklosett eller härrör från tätbebyggelse och som ej undergått slamavskiljning, ävensom pressaft från siloanläggning och urin från djurstall ej må avledas till vattendrag, sjö eller annat vattenområde, med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Det är givetvis av vikt, att det tillses att stadgandet verkligen efterlevs. Detta torde lämpligast ske genom förprövningsskyldighet, eventuellt med dispensmöjlighet i viss utsträckning för hälsovårdsnämnd. Frågan härom kan regleras i administrativ ordning.

32 §.

Betänkandet. Kommittén har — i förslag till förbudskungörelse — upptagit förbud mot utsläppande i vattenområde av de industriella avloppsvattnen vassle samt galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten, med befogenhet för vattendomstol att medgiva undantag från förbudet, där så finnes kunna ske utan att allmänna intressen eller enskild rätt förnäras. Dessa slag av avloppsvatten anställer enligt kom-

mittén så allvarliga skador i vattendragen, att de i fortsättningen icke bör annat än i undantagsfall få avledas till vattenområde.

Yttrandena. Mot det föreslagna förbudet i vad det gäller galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten har någon erinran icke framställts.

Beträffande förbudet mot utsläppande av vassle har av *Sveriges lantbruksförbund, riksförbundet landsbygdens folk* och *svenska mejeriernas riksförening* anförts, att detta icke borde omfatta mindre mängder av spillkaraktär. Riksföreningen har därvid framhållit, att om icke vid osttillverkningen spillvassle utgörande högst 5 procent av totala vasslemängden får avledas med det övriga avloppsvattnet antingen hela osttillverkningstekniken måste ändras eller också en fullständig omläggning ske av avloppssystemen inom ysterierna. Detta kommer att medföra mycket stora kostnader. Riksföreningen medger dock, att förhållandena understundom kan vara sådana, att icke ens spillvassle borde få utledas i recipient.

Departementschefen. I enlighet med kommitténs förslag vill jag förorda, att skärpta regler upptages i fråga om utsläppande i vattenområde av vassle samt galvaniskt bad och från sådant bad härrörande koncentrerat sköljvatten. Dessa ämnen har mycket kraftig föroreningsverkan, och en begränsning av möjligheterna att utsläppa dem i vattendragen torde vara av stor betydelse för saneringen. Möjligheter torde föreligga att behandla dessa avfallsämnen på annat sätt än att släppa ut dem i vattendragen. Regeln — som lämpligen kan upptagas såsom ett nytt tredje stycke i förevarande paragraf — bör liksom motsvarande bestämmelse beträffande pressaft från siloanläggning och urin från djurstall avfattas så, att utsläppande ej må äga rum med mindre det uppenbarligen kan ske utan olägenhet. Den dispensbefogenhet, som föreligger för Kungl. Maj:t enligt paragrafens andra stycke, bör dock vara tillämplig jämväl beträffande dessa avfallsämnen.

34 §.

Betänkandet. Kommittén har föreslagit en höjning av maximi- och minimibeloppen — från 25 resp. 3 000 kronor till 50 resp. 6 000 kronor — för den avgift, som enligt första stycket i denna paragraf må till befrämjande av fisket inom landet åläggas ägaren av fabrik eller inrättning, varifrån utsläppes industriellt avloppsvatten, som kan antagas medföra avsevärt men för fiske. Kommittén har samtidigt framhållit såsom önskvärt, att de influtna medlen, bl. a. i fiskets intresse, användes för tillgodoseende icke blott av fisket utan också av andra mera allmänna vattenvårdsintressen.

Yttrandena. Den av kommittén föreslagna höjningen av maximibeloppet har i flera yttranden ansetts otillräcklig. Sålunda har *Norrbygdens vattendomstol* med instämmande av *länsstyrelsen i Västerbottens län* anfört, att avgiftslatituden för industriellt avloppsvatten borde ligga mellan 100 och 30 000 kronor. *Distriktsingenjörers förening* har ansett maximibeloppet böra

höjas till minst 50 000 kronor. Enligt *distriktsingenjören för vatten och avlopp i Västernorrlands län* bör den övre gränsen ligga lägst vid 100 000 kronor. Också *länsstyrelsen i Jämtlands län* har ansett en högst avsevärd höjning av maximibeloppet erforderlig. Förutnämnda *reservanter i fiskeristyrelsen* har hävdad, att maximeringen av avgiften bör slopas så att avgiften kan fastställas till vad som på såväl kvantitativa som kvalitativa bedömningsgrunder (avloppsvattnets mängd och farlighet) är befogat.

Kravet på högre avgiftsmaximum har i flera yttranden motiverats med den mångsidigare användning av de influtna medlen som kommittén föreslagit. *Vattenöverdomstolen* har visserligen också funnit, att den övre gränsen för avgiften måhända borde höjas, men har samtidigt framhållit, att av lagtexten framgår, att avgiftsmedlen icke kan få användas till främjande av andra vattenvårdsintressen än det, för vilket de är avsedda, d. v. s. fisket. Även *kammarkollegiet* har avrått från att medlen användes för annat än fisket. Kollegiet har emellertid uttalat, att med lagrummets nuvarande avfattning hinder icke torde möta mot att medlen disponeras för åtgärder, som endast indirekt främjar fisket inom landet. *Sveriges fiskares riksförbund* och *svenska fiskevårdsförbundet* har motsatt sig, att medlen användes för andra ändamål än främjande av fisket.

Sveriges industriförbund har hävdad, att avgift icke borde få åläggas för utsläppande av industriellt avloppsvatten, så länge motsvarande avgiftsskyldighet icke stadgas för kloakvatten. Förbundet finner fördenskull, att antingen stadgandet borde upphävas eller ock avgiftsskyldighet införas för den, som utsläpper kloakvatten. Att någon åtskillnad i fråga om avgiftsplikten icke borde göras mellan förorening genom industriellt avloppsvatten och kloakvatten har uttalats också av *handelskamrarna i Karlstad, Gävle och Sundsvall* samt av *svenska teknologföreningen*. Också *Norrbygdens vattendomstol* har ifrågasatt införande av avgift för den, som utsläpper kloakvatten. Avgiftslatituden borde i fråga om sådant avloppsvatten ligga mellan 500 och 500 000 kronor.

Departementschefen. I betraktande av penningvärdeförsämringen och med hänsyn till omfattningen av de skador, som visat sig kunna uppkomma genom förorening av industriellt avloppsvatten, torde maximibeloppet för den i förevarande paragraf föreskrivna avgiften böra höjas till 10 000 kronor. Minimibeloppet bör samtidigt höjas till det av kommittén föreslagna beloppet 50 kronor.

Med hänsyn till den stora omfattning i vilken staten bidrager till kostnaden för anläggande av avloppsledning för kloakvatten skulle en avgiftsplikt i fråga om sådant avledande ofta icke komma att innebära annat än att en del av statsanslagen återginge till det allmänna i form av avgifter. Det synes fördenskull föga rationellt att införa avgiftsskyldighet för kloakvattenutsläpp. Något förslag härom har jag följaktligen icke ansett mig böra framlägga.

Vad angår frågan om de genom avgifterna influtna medlens användning

torde med paragrafens nuvarande avfattning dessa icke kunna disponeras annorledes än för främjande av fisket inom landet. Någon ändring i detta avseende torde icke för närvarande böra ske. I likhet med kammarkollegiet finner jag emellertid hinder icke möta mot att medlen användes för ändamål, som mera indirekt främjar fisket.

37 §.

Bestämmelserna i första stycket i denna paragraf har — i samband med att möjlighet att stadga förprovningsskyldighet införts jämväl i fråga om avledande av kloakvatten — överförts till 38 §. Härav föranledes jämväl en mindre redaktionell jämkning i andra stycket.

38 §.

Departementschefen. Vid utformningen av den nya lagstiftningen har följts den grundsatsen, att skärpta regler om villkoren för avledande av avloppsvatten upptagits i själva lagen, varjämte förutsatts, att tillämpningen av de skärpta reglerna skall säkras bl. a. genom förprovningsskyldighet. Möjlighet torde böra föreligga för Kungl. Maj:t att föreskriva dylik skyldighet ej blott — såsom nu är fallet — beträffande industriellt avloppsvatten utan jämväl i fråga om kloakvatten. Stadgandet i 37 § första stycket bör därför utsträckas till att gälla också kloakvatten. Med denna komplettering får bestämmelsen en lämpligare plats i förevarande paragraf. Såsom ett nytt fjärde stycke har alltså i 38 § införts en bestämmelse av innebörd, att Kungl. Maj:t äger meddela förbud mot att, innan frågan om åtgärder till motverkande av vattenförorening blivit prövad enligt vattenlagen, anlägga avloppsledning för kloakvatten eller vissa slag av fabriker och andra industriella inrättningar eller mot att i vattendrag, sjö eller annat vattenområde utsläppa kloakvatten eller industriellt avloppsvatten av viss mängd, art eller sammansättning.

10 KAP.

43 §.

Betänkandet. Kommittén har föreslagit, att i 10 kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 43 a §, av innebörd att vatteninspektionen skall erhålla avskrift av ansökningshandlingar jämte kungörelse, såvitt fråga är om syneförrättning beträffande vattenreglering eller annat företag, som icke hänför sig till 8 kap. men som kan antagas leda till ökad vattenförorening. Till motivering av förslaget anför kommittén:

Sjösänkningar och vattenregleringar medför ofta sådana förändringar i de berörda vattenområdena, att helt andra förutsättningar än tidigare uppkommer för dessas utnyttjande som recipienter för avloppsvatten. Om avloppsvatten ledes till dylikt vattenområde, kan därför det planerade företaget få till följd en väsentligt ökad förorening inom området. Samma synpunkter kan i vissa fall gälla även i fråga om dikningsföretag och andra företag enligt

7 kap. Det är således av vikt, att vatteninspektionen vid syneförrättning rörande sjösänkning eller vattenreglering samt rörande annat företag, som kan medföra ökad förorening, beredes tillfälle att följa syneförrättningen och framhålla de synpunkter, som bör iakttas med hänsyn till vattenvårdsintresset.

Yttrandena. Enligt *kammarkollegiets* uppfattning är det endast undantagsvis som reglering av sjö i syfte att bereda ökad möjlighet att tillgodogöra vattenkraft, leder till ökad vattenförorening genom försämrad kapacitet hos recipienten. En annan sak är att sjöregleringar kan medföra att befintliga avloppsledningar måste byggas om eller förlängas. Skadeverkningarna i dessa avseenden framgår mera sällan av ansökningshandlingarna utan framkommer först genom erinringar och vid sammanträden och synegång samt föranleder yrkanden från motparterna till sökanden. Däremot torde säkerligen mera än hittills böra beaktas verkningarna av defensiva sjösänkningar och regleringar samt andra vattenavledningars inverkan på recipienternas kapacitet. I allmänhet finns det ej några enskilda parter, som i dylika mål har anledning att bevaka dessa intressen, och talan för det allmänna föres endast beträffande större och mera vittutseende företag. Kollegiet ifrågasätter därför behövligheten av översändande av andra ansökningshandlingar än sådana, som avser företag enligt 7 och 8 kap. vattenlagen. Vid företag enligt 3 kap. vattenlagen synes den bevakning, som företages av kollegiet eller berörda kommunala eller enskilda parter, vara till fyllest. Skulle inspektionens sakkunskap visa sig behöflig för målets handläggning, kommer den säkerligen att påkallas av synemännen, vattendomstolen, kollegiet eller annan part.

Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar anser det till undvikande av missförstånd böra påpekas, att den föreslagna bestämmelsen icke får tolkas så, att därigenom tagits ställning till frågan om vem som skall svara för erforderliga åtgärder eller kostnader till följd av att företaget eventuellt orsakar ökad vattenförorening.

Departementschefen. Såsom kommittén anfört kan även andra företag än sådana som är hänförliga till 8 kap. medföra ökad vattenförorening, och det synes påkallat att införa en bestämmelse om att vatteninspektionen skall få underrättelse om sådana företag. I främsta rummet är detta påkallat beträffande företag enligt 7 kap. Bestämmelsen torde dock böra omfatta även vattenregleringsföretag för kraftändamål, ehuru sådana företag endast undantagsvis kan antagas leda till ökad vattenförorening.

För undvikande av en särskild a-paragraf har bestämmelsen upptagits såsom ett nytt tredje stycke i 10 kap. 43 §.

44 §.

I denna paragraf har vidtagits vissa smärre jämkningar i överensstämmelse med kommitténs förslag. Utöver vad kommittén föreslagit har den formella ändringen vidtagits, att uttrycket »byggnadsnämnd, där sådan finnes» utbyttits mot »byggnadsnämnden».

68 och 74 §§.

Betänkandet. I sista stycket av dessa båda paragrafer stadgas i den gällande lydelsen, att i fråga om företag enligt 8 kap. avskrift av förslag till utlåtande resp. avskrift av utlåtande eller visst meddelande jämte under rättelse skall översändas till fiskeristyrelsen — enligt förslaget vatteninspektionen. Som en följd av det vid 10 kap. 43 § föreslagna stadgandet bör enligt kommittén föreskrivas, att dylik avskrift skall tillställas vatteninspektionen jämväl i fråga om företag, som avses i sistnämnda lagrum, dock endast om vatteninspektionen funnit påkallat att till förämningsmannen avgiva yttrande rörande företaget.

Yttrandena. Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar framhåller, att kommittén icke synes ha tänkt sig, att vatteninspektionen alltid skall vara skyldig att yttra sig i de fall underrättelse om ett torrlägningsföretag översänts från förämningsmannen. Det är emellertid antagligt, att inspektionen likväl i många fall kommer att avge yttrande, som icke innehåller annat än en förklaring att inspektionen icke har något att erinra mot företaget. Det synes vara onödigt att även för sådant fall tillställa inspektionen ett många gånger vidlyftigt förslag till utlåtande m. m. I överensstämmelse med den nuvarande lydelsen av 10 kap. 68 § andra stycket och 10 kap. 74 § tredje stycket vattenlagen synes därför skyldigheten att översända förslag till utlåtande m. m. lämpligen kunna göras beroende av om vatteninspektionen haft något att erinra med anledning av företaget.

Departementschefen. Såsom kommittén föreslagit bör dessa båda paragrafer kompletteras som en följd av det föreslagna tillägget till 10 kap. 43 §. Härvid synes riktigast att likställa företag enligt 3 eller 7 kap., som kan antagas leda till ökad förorening, med företag enligt 8 kap. Översändande av avskrift till vatteninspektionen bör alltså ske, även om vatteninspektionens yttrande icke innefattar någon erinran med anledning av företaget.

11 KAP.

36 §.

Denna paragraf har kompletterats på samma sätt som 10 kap. 43 §. Därvid har den av kommittén föreslagna 36 a § inarbetats i 36 §.

59 §.

I förevarande paragraf har endast vidtagits den formella ändringen, att »fiskeristyrelsen» utbyts mot »statens vatteninspektion».

13 KAP.

8 och 11 §§.

De i dessa båda paragrafer föreslagna ändringarna avser endast att anpassa stadgandena efter den nya lydelsen av 8 kap.

Övergångsbestämmelserna

BetänkanDET. Kommitténs förslag till övergångsbestämmelser till ändringarna i vattenlagen innefattar till en början föreskrift om att det i 8 kap. 23 § av kommittén föreslagna förbudet mot utsläppande av kloakvatten utan slamavskiljning ävensom motsvarande ansvarsbestämmelse i 13 kap. icke skall äga tillämpning inom en femårsperiod efter ikraftträdandet.

Vidare upptages i förslaget en särskild övergångsbestämmelse för det fall, att talan fullföljes mot sådant beslut angående avgift enligt 8 kap. 34 § som meddelas före ikraftträdandet.

Yttrandena. Beträffande remissinstansernas ställningstagande till övergångsförhållandena kan i huvudsak hänvisas till den redogörelse som lämnats i anslutning till den allmänna motiveringen.

Här må tilläggas, att *medicinalstyrelsen* anmärker, att det med den av kommittén föreslagna lydelsen av övergångsstadgandet skulle bli tillåtet att under femårsperioden anordna nya avloppsledningar utan slamavskiljning, vilket styrelsen finner ägnat att väcka betänkligheter.

Österbygdens och *Söderbygdens vattendomstolar* anför, att undantag från bestämmelsernas tillämpning synes böra stadgas beträffande sådana fall, då genom lagakraftvunnen dom före lagens ikraftträdande tillstånd erhållits att utsläppa kloakvatten på villkor, som är lindrigare än den nya lagens föreskrifter. Domstolarna framhåller, att på grund av bestämmelsen i 8 kap. 40 § vattenlagen möjlighet föreligger att ompröva ett tidigare meddelat, mot den nya lagstiftningen eventuellt stridande tillstånd sedan tio år förflutit från det tillståndet vunnit laga kraft.

1951 års byggnadsutredning — som finner det kunna övervägas, huruvida de föreslagna bestämmelser, vilka möjliggör totalt förbud mot utsläppande av kloakvatten från redan befintlig bebyggelse, är alltför långtgående — anser tillämpningen av dessa stadganden i praktiken ofta komma att innebära, att bebyggelsen slås ut. Utredningen ifrågasätter om icke stadgandena bör kompletteras med bestämmelser om rätt i vissa fall till ersättning för ägare och andra sakrättshavare med avseende å fastighet, som drabbas av sådant förbud. Liknande bestämmelser anses också kunna övervägas för det fall, att föreskrift meddelas om mera kostsamma reningsåtgärder.

Departementschefen. Enligt vad jag närmare utvecklat i den allmänna motiveringen bör de nya lagreglerna om villkoren för utsläppande av avloppsvatten i princip äga tillämpning å avledande, som påbörjats före ikraftträdandet. Vissa inskränkningar måste emellertid göras. Har fråga om villkoren för avledande före ikraftträdandet blivit av vattendomstol eller synemän slutligen prövad, bör sålunda, till en början, vid fullföljd av talan eller underställning äldre lag äga tillämpning. Beaktas måste vidare bestämmelserna i 8 kap. 40 § vattenlagen om de förutsättningar, under vilka ändring må ske av lagakraftvunnen föreskrift, som efter ansökan medde-

lats av vattendomstol eller synemän. Har sådan föreskrift meddelats före ikraftträdandet eller därefter med tillämpning av äldre lag enligt vad nyss sagts, synes de nya bestämmelserna böra äga tillämpning å det avledande, som därvid varit under bedömande, allenast i den mån i målet meddelade föreskrifter må ändras enligt reglerna i 8 kap. 40 §. Bestämmelser i nu angivna hänseenden bör upptagas i övergångsstadgandet.

Såsom jag vidare uttalat i den allmänna motiveringen måste i fråga om de nya reglernas tillämpning å avledande, som påbörjats före ikraftträdandet, också det allmänna förbehållet göras, att för vidtagande av erforderliga åtgärder till motverkande av vattenförorening må, enligt vattendomstolens (eller synemännens) bestämmande, åtnjutas det anstånd, som med hänsyn till omständigheterna är oundgängligen påkallat. Jämväl härom bör bestämmelse upptagas i övergångsstadgandet. Vid tillämpningen härav är det givetvis icke avgörande, om den ledning, varigenom avledandet sker, anlagts och nyttjats före ikraftträdandet. I den mån efter ikraftträdandet sker klart märkbar ökning av eller ur föroreningssynpunkt betydelsefull ändring i sammansättningen av avloppsvatten, som tidigare utsläppts genom viss ledning, är nya lagen tillämplig utan reservationer.

Någon anledning att — såsom ifrågasatts i ett remissyttrande — överväga att införa möjlighet till ersättning, om befintlig bebyggelse enligt nya lagen skulle drabbas av förbud mot att utsläppa kloakvatten eller om mera kostsamma åtgärder föreskrives, torde ej föreligga. Som jag anfört i den allmänna motiveringen innebär den nya lagstiftningen icke något principiellt avsteg från de grundsatser, som redan är fastslagna i den gällande lagstiftningen.

Förslaget till lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden

Betänkandet. Det av kommittén framlagda förslaget till tillsynslag bygger på och är till övervägande del likalydande med den hittills gällande lagen i ämnet. Den enda mera väsentliga förändring, som föreslås av kommittén, innebär att vatteninspektionen — som enligt kommitténs förslag skall övertaga fiskeristyrelsens uppgift som tillsynsmyndighet — skall utöva tillsyn ur alla de synpunkter, som kan komma i fråga. Härom anför kommittén:

Enligt den gällande lagen utövar tillsynsmyndigheten tillsyn »ur fiske- och naturskyddssynpunkt». Denna uppgift skall således nu tillkomma vatteninspektionen. Den primära tillsynen ur hälsovårdssynpunkt utövas däremot av hälsovårdsmyndigheterna, medan tillsynsmyndigheten endast »i den mån så lämpligen kan ske» har att bevaka detta intresse. Vatteninspektionen föreslås nu bli utrustad även med medicinsk och bakteriologisk sakkunskap. Den bör därför handha den allmänna tillsynen även ur hälsovårdssynpunkt. Hälsovårdsmyndigheterna skall dock givetvis enligt hälsovårdsstadgans bestämmelser alltfört utöva sådan tillsynsverksamhet. Liksom hittills bör tillsyn enligt vad därom särskilt är stadgat utövas av fiskeritjänstemän. För tillsynsmyndigheten (vatteninspektionen) måste det vara av stort värde att kunna tillgodogöra sig den erfarenhet, som besittes av

länsfiskeritjänstemännen, vilka i sitt arbete har ständig kontakt med vattendragen. Ett närmare samarbete mellan dessa tjänstemän och en enligt hälsovårdsstadgesakkunnigas förslag utbyggd organisation av hälsovårdsinspektörer, å ena, samt vatteninspektionen, å andra sidan, kan bli av stor betydelse för den lokala tillsynen mot vattenförorening. Anordningen med särskilda tillsyningsmän bör jämväl bibehållas.

Kommittén lämnar härefter följande redogörelse för innehållet i lagförslaget:

I 1 § av lagförslaget har de ovan nämnda principerna för tillsynens utövande angivits. Vattenvårdskommittén vill i detta sammanhang påpeka, att — därest distriktsingenjörerna för vatten och avlopp icke skulle komma att ingå som en del av vatteninspektionen — dessa på annat sätt bör infogas i tillsynsverksamheten vid sidan av hälsovårdsmyndigheter, fiskeritjänstemän och särskilda tillsyningsmän. Det är nämligen angeläget, att distriktsingenjörernas sakkunskap och särskilda kännedom om förhållandena inom respektive distrikt tages i anspråk för åstadkommande av en ändamålsenlig vattentillsyn.

2—5 §§ i lagförslaget är av samma innehåll som den gällande lagens 3—6 §§. Dessa paragrafer avhandlar vatteninspektionens befogenheter att meddela råd och anvisningar till motverkande av förorening, att göra framställning till länsstyrelsen om förbud mot utsläppande av avloppsvatten utan erforderlig rening m. m. samt att föra talan i föroreningsmål ävensom Kungl. Maj:ts rätt att meddela föreskrifter om skyldighet att göra anmälan hos vatteninspektionen i ärenden, som berör dennas verksamhet.

Den gällande lagens i 7 och 8 §§ intagna bestämmelser om tillsyn ur hälsovårdssynpunkt är med den ståndpunkt, som intages i förslaget, icke längre erforderliga. I den mån bestämmelserna alljämt bör gälla, har de införts i förslagets 1 §.

I förslagets 6 § har sammanförts de i 9 och 10 §§ av den gällande lagen meddelade föreskrifterna i fråga om särskilda tillsyningsmän. För närvarande gäller, att tillsyningsman må förordnas av länsstyrelsen, då anledning finnes till antagande, »att genom utsläppande av avloppsvatten — — — kan uppkomma avsevärd olägenhet». Vattenvårdskommittén föreslår endast den förändringen i förhållande till det nuvarande stadgandet, att länsstyrelsen äger förordna tillsyningsman »efter framställning av vatteninspektionen eller då fråga därom eljest uppkommer». Anordningen med särskilda tillsyningsmän har hittills utnyttjats endast i några få fall, ehuru behov därav sannolikt förelegat vid åtskilligt flera anläggningar. Därest vatteninspektionen vid behov av särskild tillsyningsman fäster länsstyrelsens uppmärksamhet därpå genom en dylik framställning, kan man räkna med, att denna möjlighet till kontroll tillvaratages bättre, än vad hittills varit fallet. — Det framlagda förslaget rörande tillsyningsmännen torde föranleda viss formell ändring i Kungl. kungörelsen den 17 oktober 1941 om ersättning åt tillsyningsman, varom förmåles i 9 § lagen den 20 juni 1941.

De i den gällande lagen under rubriken »Gemensamma bestämmelser» upptagna 11—18 §§ har utan annan ändring, än att »fiskeristyrelsen» utbyts mot »vatteninspektionen» överförts till lagförslaget såsom 7—14 §§. Paragraferna innehåller i huvudsak bestämmelser om rätt för vatteninspektionen och dess biträden att vinna tillträde till anläggning m. m. för verkställande av undersökningar om skyldighet för anläggnings innehavare att lämna erforderliga upplysningar angående anläggningen — härunder innefattas alla tillgängliga uppgifter, som är av värde för vatteninspektionens un-

dersökning av avloppsförhållandena vid anläggningen — om förbud för den som tagit befattning med tillsyn enligt lagen att röja yrkeshemlighet m. m. samt om straffpåföljder för förseelser mot vissa stadganden i lagen.

Yttrandena. Såvitt angår tillsynslagens utformning förekommer i yttrandena kritik mot kommittéförslaget på skilda punkter.

1951 års byggnadsutredning anser förslaget icke ha erhållit en utformning, som tillgodoser utredningens mening om verksamhetens inriktning. Särskilt 2 § — vilken utredningen finner kunna i den föreslagna lydelsen utgå ur förslaget utan att dettas innebörd ändras — bör enligt utredningens uppfattning erhålla sådan avfattning, att den rådgivande verksamheten klart fastslås som en skyldighet och rentav en huvuduppgift för vattenvårdsmyndigheten. I samband därmed anser utredningen att, antingen i tillsynsiagen eller i en blivande instruktion för myndigheten, skyldighet bör föreskrivas för denna att i frågor rörande kommunala avloppsvatten och andra frågor av beskaffenhet att påverka byggnadsverksamheten samråda med byggnadsstyrelsen, länsarkitekterna och byggnadsnämnderna. På samma sätt föreslår *Sveriges lantbruksförbund*, att vatteninspektionen skall vara skyldig att, vid handläggning av mera ingripande frågor berörande jordbruket, inhämta yttrande från lantbruksstyrelsen, veterinärstyrelsen eller statens mejeriförsök.

I fråga om vatteninspektionens och länsstyrelsernas uppgifter enligt tillsynslagen har *medicinalstyrelsen* fäst sig vid att bestämmelserna — t. ex. 2, 3, 4 och 6 §§ — konstruerats så att de stadgar rättighet men icke skyldighet för de nämnda myndigheterna att vidtaga åtgärder, då missförhållanden yppar sig. Enligt styrelsens mening bör dessa uppgifter tillkomma vederbörande myndighet såsom skyldigheter. Därest bestämmelserna icke anses kunna omredigeras i sådan riktning, föreslår styrelsen, att i vederbörande instruktioner motsvarande bestämmelser intages såsom åligganden.

Länsstyrelsernas befogenhet på vattenvårdens område anses av *länsstyrelsen i Kalmar län* böra göras mera omfattande. Icke blott vatteninspektionen utan även länsstyrelserna bör, hävdar länsstyrelsen, äga möjlighet att hos vattendomstol påkalla prövning rörande åtgärd till motverkande av olägenhet genom utsläppande av avloppsvatten.

Gatunämnden i Malmö befarar, att ett genomförande av förslaget kan komma att leda till en viss dubbelkontroll i hälsovårdsavseende. Nämnden förordar en omarbetning för åstadkommande av bättre samordning mellan tillsynslagen och den nya hälsovårdsstadgan, därvid tillika bör beaktas möjligheten att utnyttja de lokala hälsovårdsmyndigheterna för fältarbetet. Behovet av en samordning med hälsovårdsstadgan betonas också av *svenska väg- och vattenbyggares riksförbund*.

Vidkommande föreskriften i 4 § om befogenhet för vatteninspektionen att föra talan inför vattendomstol anför *kammarkollegiet*, att det fortfarande, liksom hittills, måste vara lämpligt, att vid förande av talan i större eller mera invecklade föroreningsmål anlitas den mera kvalificerade och erfarna personal, som finnes att tillgå på kollegiets advokatfiskalskontor.

Föreskriften i 6 § första stycket om förordnande i vissa fall av tillsyningsman anses av *Sveriges industriförbund* samt *handelskamrarna i Gävle* och *Sundsvall* böra kompletteras med ett stadgande av innebörd att, innan tillsyningsman tillsättes i andra fall än efter framställning av inspektionsmyndigheten, yttrande bör inhämtas från denna. Industriförbundet framhåller särskilt, att förordnande av tillsyningsman, vilket hittills skett endast i ett fåtal fall, kan för den som utsläpper avloppsvatten utgöra ett så allvarligt ingripande, att den på området sakkunniga tillsynsmyndigheten bör ha tagit del av ärendet, innan åtgärd vidtages.

I fråga om den i 6 § tredje stycket stadgade skyldigheten för samhälle att gälda *ersättning till tillsyningsman* befarar *länsstyrelsen i Norrbottens län*, att svårigheter kommer att uppstå vid tillämpningen i de fall då samhällets — varmed länsstyrelsen antager böra förstås bebyggelse med mera än 200 invånare — avgränsning på marken icke bestämts. Länsstyrelsen föreslår därför, att berörda stadgande gives en formulering, varav klart framgår, att envar, som utnyttjar samhällets avloppsledning, är skyldig att delta i kostnaderna för tillsyningsman.

Bestämmelserna i 7 § om tillträdesrätt för vatteninspektionen samt fiskeritjänsteman och annan som biträder inspektionen föranleder *fortifikationsförvaltningen* att erinra om det stora antalet anläggningar av hemlig natur vid försvaret. Styrelsen anser det önskvärt, att stadgandet så utformas, att av detta klart framgår skyldigheten för vederbörande myndighet eller tjänsteman att iakttaga de militära säkerhetsföreskrifter, som kan finnas utfärdade. *Försvarets sjukvårdsstyrelse* föreslår av liknande skäl, att tillsynen över militära anläggningar får ankomma på försvarets centrala förvaltningsmyndigheter.

Vattenöverdomstolen föreslår, att ordet »tillsyningsman» utbytes mot det i annan modern lagstiftning (14 kap. 6 § vattenlagen, 37 och 39 §§ lagen om rätt till fiske samt 34 § fiskeristadgan) brukade ordet »tillsynsman».

Departementschefen. Såsom framgår av den allmänna motiveringen kan jag ej i detta sammanhang taga ställning till frågan om tillsynsorganets framtida organisation. Enligt det i årets statsverksproposition framlagda förslaget är det avsett, att den centrala tillsynen tills vidare som hittills skall utövas av fiskeristyrelsen. Vid utformningen av lagen bör likväl, som jag förut uttalat, för tillsynsorganet användas beteckningen statens vatteninspektion. Lagen bör innehålla bemyndigande för Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som skall utöva denna funktion.

Innan organisationsfrågan blivit slutgiltigt löst, är det icke möjligt att taga ställning till om det centrala tillsynsorganet, såsom kommittén tänkt sig, skall handha den allmänna tillsynen även ur hälsovårdssynpunkt. Denna fråga får alltså nu lämnas öppen. För att ett ställningstagande till organisationsfrågan skall kunna ske oberoende av lagstiftningen torde det vara lämpligast att icke i lagtexten närmare precisera omfattningen av tillsynen. Ehuru lagtexten alltså i detta avseende synes kunna utformas enligt kom-

mitténs förslag, förutsättes att vatteninspektionen tills vidare utövar tillsyn ur hälsovårdssynpunkt allenast i den mån detta med hänsyn till inspektionens resurser kan ske.

Vad angår utformningen av lagen i övrigt har i en del remissyttranden efterlysts en närmare precisering av tillsynsorganets skyldigheter i vissa avseenden. En sådan precisering torde emellertid ej böra ske i förevarande lag, som närmast avser att giva ett legislativt underlag för tillsynsverksamheten, utan den bör i den mån den finnes erforderlig ske instruktionsvägen. Frågan om länsstyrelsernas och hälsovårdsnämndernas verksamhet i avseende å vattentillsynen torde icke nu kunna närmare prövas, utan en översyn i detta avseende får ske vid utarbetandet av den nya hälsovårdsstadgan.

Beträffande den i gällande tillsynslag stadgade möjligheten för länsstyrelse att förordna särskild tillsyningsman har kommittén föreslagit det tillägget, att förordnande må ske efter framställning av vatteninspektionen eller då fråga därom eljest uppkommer. I några remissyttranden har ifrågasatts, om icke länsstyrelsen bör vara skyldig att i sådana fall, då tillsyningsman tillsättes utan sådan framställning, inhämta yttrande från vatteninspektionen. Med hänsyn till att det kan vara fråga om brådskande åtgärder synes dock sådan skyldighet icke böra föreskrivas. Beträffande gäldandet av kostnaderna för tillsyningsman torde tillräcklig tydlighet ernås, om det stadgas, att kostnaderna skall gäldas av den som är ansvarig för behövliga åtgärder till motverkande av vattenförorening. Såvitt angår allmänna vatten- och avloppsanläggningar kommer därvid ansvarigheten att åvila anläggningens huvudman. Frågan i vad mån denne kan utkräva beloppet av dem som nyttjar ledningen får bedömas enligt de regler som gäller om avgiftsplikt. Eftersom uttrycket »tillsyningsman» begagnas i den år 1955 antagna lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, torde detta uttryck användas även i förevarande lag i stället för »tillsynsman». Det i gällande lag i förevarande sammanhang använda uttrycket »samhälle» är mindre lämpligt med hänsyn till den speciella innebörd som detta begrepp numera har i 8 kap. vattenlagen (se 8 kap. 2 § i lydelse enligt lag den 3 juni 1955). Uttrycket torde böra utbytas mot »tätbebyggelse».

Särskild bestämmelse torde icke vara erforderlig beträffande skyldigheten för vatteninspektionen, fiskeritjänsteman eller annan, som biträder inspektionen, att iakttaga gällande militära säkerhetsföreskrifter.

Bortsett från att 14 § i förslaget kan utgå såsom onödig — jfr lagen den 20 april 1951 med vissa bestämmelser om böter och viten — synes i övrigt ej vara anledning till erinran mot kommitténs förslag.

Enligt vad i det föregående anförts föreligger nu förslag till

- 1) lag om ändring i vattenlagen; samt
- 2) lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.

Det är avsett, att den nya lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1957.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar,¹ måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Vid protokollet:

Ulla Larsson

---

¹ Förslagen, vilka frånsett vissa redaktionella jämkningar är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 april 1956.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 6 april 1956 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 februari 1956, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) *lag om ändring i vattenlagen; samt*
- 2) *lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Clas Nordström.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Sverker Jonson

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 april 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 12 april 1956 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 23 februari 1956 remitterade förslagen till

- 1) *lag om ändring i vattenlagen; samt*
- 2) *lag om tillsyn över vattendrag, sjöar och andra vattenområden.*

Med förmälan att lagförslagen av lagrådet lämnats utan erinran hemställer föredraganden att desamma måtte, med vissa redaktionella ändringar, jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande, varjämte föredraganden framhåller, att det icke torde vara något att erinra mot att propositionen av riksdagen behandlas senare än under innevarande vårsession.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier